

VĚSTNÍK

Praha 28. ledna 2015

Ročník VIII., Číslo 1

VÝROČÍ

Čas letí jako šílený a zdá se to jako včera, kdy vznikla první idea muzejních věstníků, která se před pěti roky změnila na vytváření trochu rozsáhlejších a výpravnějších článků. Ty první byly pravda ještě nepříliš dokonalé, ale od té doby se postupně zdokonalují o čemž svědčí i zájem Vás, čtenářů, kteří pravidelně čekají na každé nové číslo věstníku a za Váš neutuchající zájem Vám děkujeme. S ohledem na nastavenou laťku se budeme o to více snažit, aby se i letošní témata a články líbila a rozšířil se jak počet našich čtenářů, tak také podporovatelů našeho muzejního projektu.

Kromě tématických článků k jednotlivým firmám nebudou chybět ani novinky v našich sbírkách nebo prezentace výstav nebo knih. Vyhýbat se nebudeme ani zamyšlením nad naší současností. Přítomnost je matkou dějin a jen čas prověří, zda naši současníci, kteří se dnes chovají nepostradatelně, budou mít stejnou váhu i při hodnocení své éry a zda dojdou ocenění nebo zapomenutí v propadlišti dějin. To posoudí až naši potomci.

V tomto úvodníku budou i nadále různým způsobem připomínána zajímavá výročí, jenž nějakým způsobem souvisí s historií průmyslu, podnikatelů, ale i politiky, protože spolu často obě věci souvisejí, zejména v našich zemích.

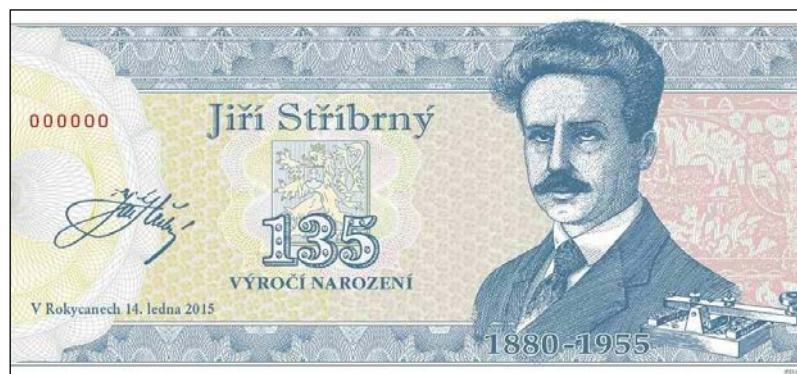
Právě také je dnes první vzpomínané výročí. Před 25 roky, přesně 1. ledna 1990 bylo obnoveno historické jméno moravského města Zlín. Jeho jméno bylo na 41 let, také od 1. ledna 1949 změněno na Gottwaldov, aby zmizel jednou pro vždy symbol úspěšného podniku se jménem Baťa. Zlín, původně kdysi provinční městečko s 3.000 obyvatel dokázal jeho obuvnický podnik rozšířit víc jak deseti násobně a svoji moderností lákal architekty z celého světa. Přes všechnu snahu mocipánů s rudou knížkou se Baťovy stopy nepodařilo zničit ani fyzicky, ani z myslí lidí. Naopak se jim povedlo zlikvidovat kdysi úspěšný podnik. Lidé nezapomněli a odstranění nechtěného jména byl jedním z prvních svobodných činů lidí po pádu zločinného dosud netrestaného režimu.

Před 16 roky, 1. ledna 1979 zanikla měna ECU, kterou nahradilo EURO. Původní Ecu vzniklo 13. března 1979 jako měna Evropského hospodářského společenství složená v koši z měn států EHS podle daného klíče hodnoty každé měny. Ecu bylo měnou bez bankovek, ale přesto existují třeba vydané cestovní šeky a dluhopisy. Dnes oblíbená měna Bitcoin, tak není první virtuální měnou. Euro také nemělo své bankovky, ale byly zavedeny v roce 2002. Jen je otázkou, zda Euro přežije nebo zanikne.

Praha, 28. ledna 2015

O370 - Cestovní šek systému American Express z roku 1984 vydaný na 50 ECU

Třetí emise pamětních bankovek „Muži 28. října“ k uctění památky Jiřího Stříbrného

Muzeum cenných papírů vydává v letošním roce již v pořadí třetí pamětní bankovku z řady „Muži 28. října“. Ze všech pěti osobností je právě osobnost Jiřího Stříbrného asi nejkontroverznější, byť neprávem opomíjená.

Jiří Stříbrný se narodil ve středu 14. ledna 1880 v Rokycanech v rodině hostinského Jaroslava Stříbrného. Již v mládí se začal věnovat politice a byl velmi obratný řečník, který však často vyprovokoval rušnou debatu. Začal v roce 1897 v České straně národně sociální, kdy působil v Praze. Sem se rodina přestěhovala. Jiří na gymnáziu v Rokycanech propadl a přestoupil na nižší reálku do Prahy, poté na Vyšší průmyslovou školu. Jako student nemohl působit v politice a tak při svých vystoupeních používal pseudonym Velkoborský, podle rodného příjmení své matky. Brzo po přestěhování celé rodiny do Prahy otec zemřel a Jiří se musel starat o matku a mladšího bratra.

Už v roce 1899 odešel do Českých Budějovic jako redaktor, ale brzo odešel do Vídně jako redaktor časopisu Hlas na Dunaji, později týdeníku Česká Vídeň. Zde byl poprvé zatčen a odsouzen na 4 měsíce těžkého žaláře pro urážku císaře pána. Proti rozsudku se neodvolal a odmítl i milost. V roce 1911 se stal poslancem říšské rady ve Vídni. V roce 1914 byl odveden do armády, ale v roce 1917 propuštěn do zálohy a ihned se zapojil do Maffie.

Stal se členem Národního výboru a 28. října 1918 vyjednal, aby armáda proti převratu nezasáhla. V první vládě se stal ministrem pošt a telegrafů. Působil též jako ministr železnic a národní obrany. Politicky byl spojen s mnoha aférami. Abdikoval po Marmaggiho aféře vzniklé po oslavách Jana Husa a roztržkou s Vatikánem. Masaryk si nepřál, aby z vlády odešel, ale již se do ní nevrátil. Pravým důvodem byla úplatkářská aféra s uhlím, do níž byl zapleten i jeho bratr. Stále víc se klonil k nacionalismu, ale nikdy se nestal fašistou. Založil vlastní stranu Národní ligu a do roku 1935 byl poslancem.

Po vzniku Protektorátu se stáhl úplně z veřejného života. Po osvobození byl v roce 1946 zatčen a přestože za války politicky nepůsobil, byl souzen jako zrádce podle velkého retribučního dekretu a 18. ledna 1947 odsouzen na doživotí. Svého nepřítel Beneše o milost nežádal a další hlavy státu mu ji nikdy neudělili. Zemřel 21. ledna 1955 ve věznici v Ilavě na Slovensku.

STŘÍBRNÝCH A TEMPU

Atentát na bulharského ministerského předsedu....Válka rusko-čínská zahájena?.... Čarodějka baba Anujka odsouzena na 15 let do káznice....Auto s čsl. důstojníky rozbito v Jugoslávii osobním vlakem....když četl co o něm píši otrávil se....majitel hotelu Carlton v Bratislavě se oběsil....Okradla Američana a platila za celou hospodu.... falešný detektiv v rukou policie.... kupujte Póolední list, křičí kamelot stojící na ulici v centru Prahy a vesele pokračuje....Pražský pohodný Nešvera střelil se včera v bytě své milenky....kam zmizelo 148.600 Kč a nikdo o tom neví.....žena se polila líhem a zapálila. To není text včerejších novin, jak by se mohlo zdát. Jsou to titulky článků z Poledního listu z počátku července roku 1929. Možná, že jste to poznali sami, při zmínce o kamelotovi, kteří na našich ulicích zmizeli už před několika lety, když zanikla Večerní Praha. Ve 30. letech to bylo běžné povolání, kdy se v tiskárně před distribucí novin tlačila skupinka mužů, aby co nejrychleji dostali svůj příděl a pak se rozutekli na svá místa na nejfrekventovanějších ulicích a náměstích po celé Praze, kde si kolemjdoucí rádi zakoupili noviny, často zvané bulvární.

Kamelot Poledního listu, asi 1936

Dnes je bulvár synonymem pro novinářskou spodinu, ale pravý význam slova pochází z jiného výrazu. Bulvár, tedy „boulevard“ je francouzské slovo pro širokou ulici nebo třídu, kde právě kameloti prodávali z ruky zpravidla jen jeden konkrétní deník, na rozdíl od stánků s novinami, které jich nabízeli víc. Kameloti jsou známi zejména z Ameriky a Anglie, kde působí již od konce 19. století. V Čechách se obvykle chodí pro noviny do trafiky, ale tzv. tabáční trafika měla právo z počátku prodávat opravdu jen cigarety, tabák a jiné druhy kuřiva. Až časem se přidaly noviny, od roku 1898 i pohlednice a s tím spojený prodej poštovních známek a dopisních papírů. Noviny na ulici se začaly v Praze prodávat až koncem 20. let, právě s příchodem nové formy zpravodajství. Do té doby vycházely jen tzv. seriózní noviny, jejichž počátek se datuje od novin Schönfeldovských či Krameriových. Ty byly zvané poštovské, protože byly distribuovány prostřednictvím pošty jako zásilky. Ke změně došlo zejména po roce 1848 v souvislosti s novým politickým uspořádáním monarchie, přijetí ústavy a vznikem politických stran. Zakladatelem moderní žurnalistiky byl zejména Karel Havlíček Borovský. Politické strany si pro šíření vlastních slov často zakládaly svoje vlastní deníky, kterými pak široké veřejnosti sdělovaly jak své názory, tak informovaly o obecném dění. Kupodivu v takových seriózních novinách nechyběly ani rubriky kratochvilné, ale ani zprávy o násilných činech, vraždách a soudních procesech, stejně jako zprávy o senzacích a zajímavostech. Nicméně v těchto novinách se vždy jednalo o doplňující informace, řeklo by se na vyplnění volného místa, zpravidla na posledních stránkách. Navíc rozsah tehdejších novin byl malý, v podstatě šlo o dvoustranu nebo časem až osm stran s občasnými přílohami.

S rozvojem měst se měnila struktura společenských vrstev. Kromě šlechty a měšťanů se začala prosazovat nižší střední vrstva úředníků a také nově se rodící vrstva dělnictva, čímž se měnilo i složení případných čtenářů a jejich zájmů. Ony původní společenské vrstvy si stále držely konzervativní podobu a neměnily nejen své zvyky, ale ani noviny, které kupovaly. Tu jedna rodina odebírala roky Národní politiku, Lidové noviny nebo třeba Lidové listy zaměřené na katolické čtenářstvo nebo pro agrárníky všech vrstev určený Venkov. Jenže ona stále rostoucí a početnější skupina dělníků, směřujících každý den do práce měla zcela odlišné zájmy. Ti četli spíše sociálně demokratické Právo lidu z nějž se při rozkolu strany v roce 1920 odštěpilo Rudé právo a ze strany její levé křídlo, ze kterého o rok později vznikla Komunistická strana Československa.

Aby nedošlo k chybné interpretaci. Výše uvedené deníky byly těmi největšími, ale celkem v Českých zemích vycházelo v roce 1912 přes 600 různých novin a 1.430 časopisů, což si dnes i přes záplavu současných tiskovin ani nedovedeme představit. Šlo však často o nízko nákladové výtisky určené buď pro určitý okres nebo odbornou cílovou skupinu. Jenže jistý segment trhu tu nebyl zaplněn. Řada lidí neměla vyhraněné zájmy a tak chtěla povšechné, krátké informace o všem možném, ale také jisté drby, které hýbají společností. Co tedy na trhu chybělo byl v dnešním slova bulvár. Čtenář takového listu hledal krátké, stručné informace o aktuálním dění, bez ohledu na to, zda je zpráva podložena či nějak ověřena. Sice byla většinou pravdivou, ale... ne nadarmo platí přísloví o šprochu. Tehdejší redaktoři si nemohli dovolit to, co si dovoluují dnešní novináři opravdového bulváru, tedy čistou fabulaci. Vycházeli sice mnohdy z pomluv, drbů, ale těch, co se už nějakou dobu šířili veřejně. Nikdo tak sice nemohl plnou pravdu rozpoznat, když se šíří šuška, ale redaktor si takovou informaci nevymyslel. Stačilo, když byl při psaní trochu kreativní a použil slova, která nešla vyvrátit či se dalo domýšlet z obsahu. Vývojem času to současný bulvární novinář dotáhl do zcela jiných dimenzí.

Vraťme se, ale k bulváru první republiky. Hlavním představitelem byly deníky *Expres*, *Polední list*, *Večerní list*, *Pondělní list* a další, které zastřešila pod své jméno firma *TEMPO*, akciová společnost tiskařská, vydavatelská a nakladatelská v Praze, založená v roce 1929 z popudu bratří Jiřího a Františka Stříbrných.

Stříbrní byli starý měšťanský rod v Rokycanech. František Stříbrný si pronajal hostinec u Libuše a asi kolem roku 1870 koupil sousední dům, kde otevřel hospodu u Stříbrných. Jeho syn Jaroslav Stříbrný měl původně jiné představy, než se stát hostinským. Oženil se s Marií Velkoborskou, dcerou měšťana a mydláře z Přeštic. V neděli 28. dubna 1878 se jim narodil první syn Jaroslav, který ale za necelé tři měsíce zemřel. Druhý syn narozený ve středu 14. ledna 1880 dostal jméno Ferdinand a třetím synem se stal František, narozený v pátek 11. srpna 1882.

Že jsem zapomněl na Jiřího? Ale vůbec ne. Onen Jiří se původně narodil jako Ferdinand a své jméno si v dospělosti změnil, když přistoupil na pravoslavnou víru, ale o tom později.

Jaroslav Stříbrný převzal po smrti otce jeho hostinskou živnost, ale srdce ho táhlo jinam, k divadlu. V roce 1881 hostinec prodal a stal se solicítátorem v advokátní kanceláři JUDr. Hugo Karlíka.

Při této práci měl možnost věnovat se ochotnickému divadlu, kde sám hrál a také režíroval a psal. Věnoval se i politice, která se stala jeho osudem. Byl Mladočechem a v roce 1888 i díky jeho usilovné práci strana v místních volbách vyhrála. Díky se nedočkal, ani místa na radnici. Se Staročechem Karlíkem se také rozloučil a nakonec se

Hotel u Libuše a sousední dům u Stříbrných, okolo roku 1901

vzhledem k místním poměrům z Rokycan odstěhoval i s rodinou do Prahy.

Byt našla rodina na Královských Vinohradech na Tylově náměstí 13 a práci získal díky přímluvě svého stranického kolegy JUDr. Václava Hraběte z Kaunic, poslance na Říšské radě, v administraci Národních listů v Mariánské ulici č. 3 (dnešní Opletalova), které vlastnil dr. Julius Grégr. Ten ho lákal, aby nastoupil jako redaktor, ale Stříbrný si na tuto práci netroufal a zůstal v administraci.

Přestěhování do Prahy pomohlo i Ferdinandovi. Na rokycanském gymnáziu propadl v sextě a v Praze přešel na nižší reálku v Ječné ulici, kterou měl co by kamenem dohodil od svého domova. Později dokončil ještě studium na Vyšší průmyslové škole v oboru stavitelství. Po škole krátce pracoval jako stavební kreslič u stavitele Josefa Horáka na Vinohradech.

Stejně jako otec, získal Jiří lásku k mluvenému slovu a poměrně záhy se stal obratným řečníkem. Ještě jako student, ve svých 16 letech poprvé veřejně vystoupil v libeňském hostinci před dělnickým vzdělávacím kroužkem se svojí přednáškou o Janu Nerudovi. Od roku 1897 už začal mluvit na schůzích právě se rodící Strany národního dělnictva československého, která si později zvolila název Česká strana národně sociální. Jako student, ale nesměl veřejně mluvit a tak vystupoval pod pseudonymem Velkoborský, které si zvolil podle rodného příjmení své matky. Na veřejné schůzi ve velkém sále na Žofíně 4. dubna 1898 měl úvodní projev na téma společného boje studentstva a dělnictva, kde sklídl před 1.500 přítomnými bouřlivé ovace. Byl však až příliš mladý a horkokrevný a tak mu už 28. června 1898 uložil Výkonný výbor strany, aby schůze sám nesvolával, a nadále se účastnil pouze vzdělávacích přednášek a nikoli politických schůzí. Povahou však byl poměrně nedisciplinovaný a tak už v srpnu mluvil na další veřejné schůzi a často se pouštěl do prudkých sporů, ze kterých díky své rétorice zpravidla odcházel jako vítěz. Jeho odpůrci o něm tvrdili, že se dokáže rychle zorientovat kdekoliv a jasně formuluje to, co jeho oponentům dělá problémy. Ne vždy se mu útoky na protivníky vyplatily a dostával se do sporu i se členy vlastní strany. Na jedné je schůzi byl dokonce zbit.

Stříbrný už od mládí přispíval svými články do Českých dělnických listů, kde si jeho talentu povšiml předseda strany Václav Klofáč. V té době Prahu zachvátila epidemie břišního tyfu a celá rodina onemocněla. Epidemie byla opravdu rozsáhlá a zemřelo při ní mnoho lidí, mezi nimi např. malíř Luděk Marold. Rodina se uzdravila, až na otce. Ten v pátek 28. října 1898 následkem nemoci zemřel. Pro Ferdinanda, který se do té doby svým psaním a vystupováním spíše bavil, nastaly těžké chvíle. Musel se jako nejstarší začít starat o matku a mladšího bratra a finanční situace rodiny byla velmi tíživá. Rodina se přestěhovala do menšího bytu v Budečské ulici. V jeho tíživé situaci přišla na pomoc strana. Výkonný výbor mu odhlasoval 20 zlatých podpory. Už v červenci 1899 odešel do Českých Budějovic za novou práci. Stal se zde redaktorem nového dvou týdeníku „Stráž lidu“. Jenže jeho horká hlava a rozvíjející se politické ambice nebyly místním straníkům pochutí. Už v listopadu 1899 vyšlo prohlášení, že Stříbrný přestal být členem místní organizace a nemá nadále právo za stranu na schůzích mluvit.

Odešel do Vídně, kde se stal redaktorem časopisu „Hlasy na Dunaji“ s platem 28 zl. měsíčně. Pracoval jako redaktor, ale i v administraci a expedici. V roce 1902 se časopis přeměnil na týdeník a změnil název na „Česká Vídeň“. Stříbrný povýšil a se stal zodpovědným redaktorem. V té době byl také několikrát zatčen o odsouzen do vězení za své postoje.

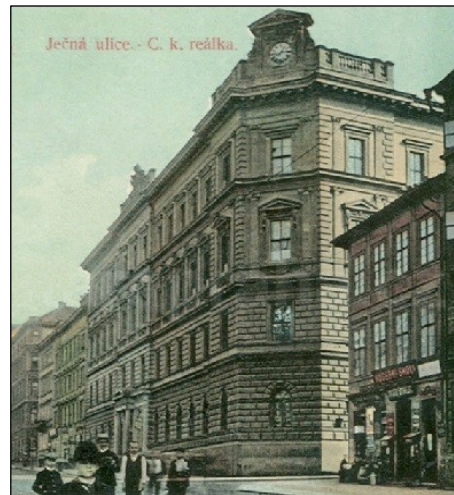
Poprvé to bylo už na schůzi 2. února 1899 kde vystoupil s projevem, ve kterém přirovnal poměry v mocnářství s poměry za císaře Nerona. Přítomný policejní komisař dal schůzi okamžitě rozpustit, zatkl 12 lidí včetně Stříbrného a předsedy místní organizace Frühbauera. Po nočním výslechu a měsíční vazbě dostal trest tři měsíců, které si odseděl.

Poměrně velký trest mu udělil C. k. Zemský trestní soud ve Vídni, které ho 20. března 1901 odsoudil pro zločin urážky císaře Františka Josefa I. k těžkému žaláři na 4 měsíce, zostřené jednou měsíčně půstem. Stříbrný celý trest hrdě odseděl, neodvolal se a odmítl požádat i o milost. V době věznění napsal knihu „Z mého žaláře“, kterou vydal v roce 1902. Šlo o knihu úvah na politické i hospodářské téma a směřovala k názorům na další politický vývoj národního socialismu. Díky své obratnosti spojil různé, často nesourodé a zdánlivě protichůdné politické názory jiných politiků a filozofů, když si z jejich děl vybral jen ty myšlenky, které se mu hodily k jeho vlastním tezí a jako obratný agitátor je dovedl spojit přesně podle toho, co chtěli lidé slyšet. Po svém propuštění pokračoval ve svém psaní, tak v řečnění na schůzích.

V letech 1904-1905 probíhala Rusko-japonská válka a strana se rozhodla podporovat carskou vládu na důkaz slovanské vzájemnosti. Národně socialistické mládež se odmítla s tímto názorem ztotožnit. Na podporu Ruska proběhla v lednu 1905 před ruským velvyslanectvím demonstrace, které právě v bojích ztratilo přístav Port Arthur. Mladíci z národně socialistické strany narušili tuto akci letáky a provoláváním hesel jako „Pryč s válkou, ať žije mír, pryč s carskou tyraníí“. Vedení strany to považovalo za porušení stanov, což mělo za následek vyloučení vůdců akce ze strany a vyhlášení nových voleb. Jenže ti byli demonstrativně opět zvoleni. Pro zavedení pořádku byl svolán mimořádný sjezd, na který byl do Vídně povolán Stříbrný, aby situaci uklidnil, protože byl zdejší mládeží značně oblíben. Přes jeho plamennost řečnění se mu to nepodařilo a nakonec strana dala mládeži zapravdu, že jednala správně. Stříbrný v této záležitosti tedy neuspěl, ale jeho pověstí schopného muže mu to neškodilo.

Ve Vídni došlo k důležité změně v jeho životě, když zde přijal pravoslavnou víru a změnil si jméno na Jiřího. Nejpravděpodobnějším rokem je asi rok 1902, ale přesné datum není známo, neboť i on sám ho neuvádí. Jen ve svých vzpomínkách psal, že se tak stalo, když byl ve Vídni redaktorem. Ruská pravoslavná církev, mající tehdy obrovské jmění, nabídla zdejší komunitě vídeňských Čechů, že jestliže alespoň 1.000 lidí přestoupí na jejich víru, zřídí dvě nové české obecné školy, o které se Češi dlouhá léta marně snažili. Stříbrný byl mezi prvními kdo přestoupil, aby svým činem podpořil celou akci. Nestalo se tak z náboženských důvodů a on sám, ač zapsán při narození jako katolík se později uváděl zcela bez vyznání.

Sociálně demokratický tisk odhalil Stříbrného milostnou aférou, která znamenala v červenci 1905 jeho odchod z Vídně do Českých Budějovic.

První česká reálka v Ječné ulici, asi rok 1903

Ilustrační fotka typické redakce menšinových novin ve Vídni
Redakce Vídeňského denníku (Melantrich) v roce 1907

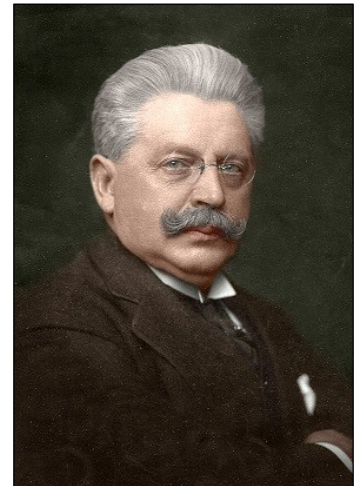
V Budějovicích se stal opět redaktorem „Stráže lidu“ a časem se stal i ředitelem listu. Při zdejšímu pobytu se seznámil se svou životní láskou, Hanou Beranovou, dcerou řezníka a uzenáře ze Strakonice, se kterou se také oženil. Náhoda tomu chtěla, že na konci roku 1906 zemřel šéfredaktor Železničních listů v Praze Alois Svoboda. Tento list vydávali železniční zaměstnanci jako odborový tisk a Stříbrný byl osloven zda by se neujal funkce šéfredaktora. Byl to ve své době největší odborový list vycházející nákladem 20.000 ks. Neváhal ani chvíli a v lednu 1907 se odstěhoval s manželkou do Prahy. První byt si našli opět na Vinohradech, v Jungmannově třídě č.p. 30, dnešní Vinohradské ulice.

V pátek 1. března 1907 začal vycházet deník České Slovo jako ústřední orgán České strany národně sociální. Důvodem ke vzniku deníku byly blížící se volby do říšské rady, které proběhly v květnu. Šlo o první volby, kde byl zrušen systém kurií a bylo zavedeno všeobecné volební právo, tedy zatím stále jen pro muže. Strana se už od svého vzniku profilovala jako nacionalistická, ostře odmítala marxismus a sociální demokracii, kterou označovala za nenárodní. Vůči ostatním stranám si ponechávala volnost politické taktiky. Přesto jejich voliči nebyli jen dělníci, ale oporou strany byli živnostníci, menší podnikatelé a obchodníci. Proto také odmítala radikálnější snahy některých členů, aby se do programu zavedl jasnější a víc socialističtější pohled na soukromé vlastnictví. Předsedou strany byl Václav Klofáč, který se stal oficiálně také vydavatelem a nakladatelem Českého Slova. Politické strany totiž nesměly vlastnit žádný majetek a tedy ani tiskárny, takže se zpravidla takové podniky napsaly na vedoucí činitele strany nebo různá družstva, které přes členstvo strany ovládaly. Již z dřívějška znal Stříbrného a tak ho přizval ke spolupráci. Jiří Stříbrný nastoupil jako redaktor. V redakci seděl vedle Jaroslava Haška, který psal hlavně soudničky, tedy vzhledem ke své povaze si je spíše vymýšlel a proto redakci brzo opustil. Řízení listu záhy převzal Jaroslav Šalda, který z něj časem vybudoval nejčtenější list v Československu a také postupně vybudoval celý tiskový koncern strany, přejmenovaný na Melantrich.

Rok 1911 byl pro Stříbrného zásadní. Dosáhl věku 30 let, aby se mohl poprvé ucházet o mandát poslance. Kandidoval za obvod Holešovice-Bubny, kde byl jeho soupeřem člen sociální demokracie František Soukup (jeden z „Mužů 28. října“) zvolený do říšské rady v roce 1907. V předvolebních debatách ho dobře připravený Stříbrný porazil, přičemž, jak sám v pamětech uvádí, šlo o tuhý volební zápas, kdy došlo i k rozbíjení schůzí a několika politováníhodným násilnostem. Volby měly dvě kola a v den užší volby, 20. června 1911, získal 3.992 hlasů, zatímco Soukup 3.598. Jiří Stříbrný se stal jedním z nejmladších poslanců vídeňské říšské rady vůbec. V radě se poznal s Tomášem Garrigue Masarykem. V parlamentu se Stříbrný výrazněji angažoval např. proti přijetí mobilizačního zákona. Společně s dalšími poslanci obstruovali přijetí zákona. Jeho kolega Fresl mluvil 12 hodin bez přestávky. Stříbrný, jak sám vzpomínal, mluvil pouze 8 hodin. Hlasování ovlivnil ještě další spolustraníci JUDr. Otakar Hübschmann, mluvící jen s krátkou přestávkou plných 26 hodin. Výsledkem bylo dosažení částečných úprav v zákoně, ale zásadní změna se nekonala. Poslancům se tedy výrazný úspěch nepodařil. Obstrukce však byly i tehdy oblíbené.

Rok 1914 přinesl dvě zásadní události. Ve středu 4. března vyšel v Národních listech článek, který rozpoutal tzv. Švihovu aféru. Karel Šviha byl předsedou poslaneckého klubu v Říšské radě za národní socialisty. Byl pro celou řadu lidí nepohodlný a tak mělo dojít k jeho diskreditaci. Článek „Národně-sociální vůdce ve službách policie“ o údajném Švihově placeném konfidentství rozpoutal aféru, na jejímž základě Šviha odstoupil. Dokonce se soudil s redakcí, ale ve sporu tehdy prohrál. Aféra měla poškodit nejen Švihu, ale i stranu. Za akcí stáli Mladočeši, kterým Národní listy patřily. V národně socialistické straně tehdy byly vnitřní spory o vedení mezi Klofáčem a Chocem. Stříbrný byl jednatelem strany a vzájemné rozpory obou protivníků se snažil mírnit. Při aféře se ani tak nezastával Švihy, jako se snažil ochránit stranu před poškozením. Na uvolněný mandát byly vypsané doplňovací volby a Mladočeši doufali, že uspějí. Překvapivě v 2. kole uspěl kandidát národních socialistů, přestože stranou otrásala ona aféra. Bylo to pro všechny velkým rozčarováním a pro Stříbrného to bylo navíc osobní vítězství, protože vedl volby svojí agitací. I jeho protivníci tehdy uznávali, že dokázal svojí houževnatostí, cílevědomostí a organizačními schopnostmi téměř nemožné. Obhájit straně mandát i nového, dosud lidem neznámého kandidáta Josefa Netolického. Po vzniku republiky vyšla najevo pravda o celé aféře. Šviha dodal pojednání České otázky následníkovi trůnu Františku Ferdinandovi d'Este, který Švihovy zaplatil z pokladny pražského policejního ředitelství 10.000 K, čímž byl formálně na jejich výplatní listině. Už v roce 1916 napsal Masaryk, že Švihovo obvinění byl nešťastný omyl, který celou domácí politiku poškodil. Dodnes nám po této aféře zůstala v češtině o této aféře zmlínka. Výraz „prošvihnout“ a od něj se odvíjející slovo průšvih se objevilo právě jako zlidovělý výraz odkazující na tuto neblahou aféru. Slova „odklonit“ či „viróza“ nejsou tak jedinými, které přinesla politika do běžného života.

Druhou zásadní událostí v roce 1914 byla smrt následníka trůnu a vypuknutí první světové války. Císař František Josef I. nechal Říšskou radu odročit před vyhlášením války Srbsku. Oficiálně tak skončilo zasedání parlamentu 25. července 1914. Tím se stalo, že všichni poslanci ztratili imunitu, kterou měli pouze v době zasedání. Jiří Stříbrný byl ihned povolán do armády. Začal v 88. berounském pluku odkud prošel další jednotky. Jako politicky nespolehlivý byl posouzen nezpůsobilým vojenské služby na frontě a zařazen do pracovních oddílů tzv. trestních kolon. Byl nasazen v Tyrolsku a v Branzole, kde stavěl baráky, roztloukal kámen a šterkoval silnice nebo pohřbíval mrtvé. Nakonec byl internován v táboře Thalerhof, odkud byl v dubnu 1917 propuštěn do zálohy. Nový císař Karel I. svolal nové zasedání Říšské rady na 30. května 1917, kde Stříbrný pronesl slavnou řeč o poměrech v internačním táboře Thalerhof u Štýrského Hradce (Graz). Ihned po svém propuštění z tábora se vrátil do

Václav J. Klobáček (1868-1942)

Zasedání poslanců Říšské rady ve Vídni po volbách 1911

Prahy, kde se zapojil do odboje jako člen Maffie. Není se co divit, protože už od roku 1914 byli členové národně sociální strany trnem v oku vládě, která považovala stranu za jednu z nejnebezpečnějších. Už ve středu 2. září 1914 proto zastavila vydávání Českého Slova. O dva dny později byl zatčen Václav Klofáč, jako první český poslanec a uvězněn bez udání důvodu. Teprve po 14 měsících byl poprvé vyslechnut. Postupně byli zatýkáni i další poslanci. V roce 1916 došlo k zatčení dalších čtyř poslanců, z nichž Václav Choc byl odsouzen na 6 let a všichni odsouzení byli zbaveni poslaneckého mandátu.

Strana byla po represích ze strany císařství téměř v troskách. Klofáč byl stále zatčený, stejně jako řada jiných, někteří byli na frontě. V té době se začala formovat skupina tzv. České demokracie a Jiří Stříbrný, který se ujal organizace a obnovy strany se snažil s touto skupinou spojit.

Vznikla myšlenka spojit všechny socialistické strany do jednoho celku včetně sociální demokracie, ale rozdílné myšlenky i osobní postoje tomu nepřály. Docházelo k radikalizaci myšlenek národních socialistů tak dělnictva. Šlo o spojení myšlenky národní, demokratické a sociálně radikálnější, ale v žádném případě však marxistické. Přidávalo se i dělnictvo a objevovaly se opravdu radikální názory dosud nevídané. Stříbrný jako první z českých poslanců pronesl zásadní projev o právu na sebeurčení. Strana začala přímo prosazovat samostatnost, žádnou samosprávu ani federalizaci. V návrhu zaznělo zrušení dosavadního řádu a nahrazení socialistickým zřízením, ovšem s odmítnutím pojmu tříd, který byl dílem marxismu a odmítnutím třídního boje. V červenci 1917 byla vyhlášena všeobecná amnestie, vztahující se spíše na politické vězně a po dlouhé době byl propuštěn z vězení Klofáč, stejně jako Kramář, Rašín, Preiss a další osobnosti. Stříbrnému se do té doby podařilo prosadit odstoupení dosavadních aktivistických členů vedení strany a stal se místopředsedou výkonného výboru. Současně se snažil o možné sblížení socialistických stran a urovnání vztahů se sociální demokracií, v čemž mu pomáhal Emil Franke. Dokonce v rámci obušování hran nebyl Jiří Stříbrný už tak zásadový a projevil se u něj ústup z dřívějších stanovisek odporu marxistické ideologie. Spojení s Lidovým domem se sice nezdařilo, ale v září 1918 vznikla Socialistická rada, která vydržela do roku 1919 a znamenala jisté souřadění obou stran. Na sjezdu strany 1. dubna 1918 došlo ke sloučení skupiny České demokracie, anarchistů do strany národních socialistů a subjekt přijal nový název Česká strana socialistická. Předsedou byl zvolen opět Václav Klofáč a druhým místopředsedou Jiří Stříbrný. Byla to velmi významná pozice vzhledem k roztržitému názoru strany.

Mezitím do Prahy přijíždělo stále větší množství navrátilců, zejména z východní fronty, kteří potřebovali pomoc a Stříbrný se o to pokoušel. V Rusku došlo k bolševické revoluci a svržení cara. Všeruský kongres dělnických a vojenských sovětů vyslal celému světu nabídku míru. Dekret míru vedl 3. března 1918 k uzavření separátního Brestlitevského míru mezi Sovětskou vládou a ústředními mocnostmi. Sověti v nabídce míru vyhlásili i právo na sebeurčení národů v lidovém hlasování, což mělo silnou odezvu na situaci v monarchii. Čeští poslanci na toto prohlášení reagovali 6. ledna 1918 vyhlášením tzv. Tříkrálové deklarace požadující autonomii pro Čechy a Slováky. Byla tak propagována myšlenka svrchovanosti a právo na obhájení svých práv na mírovém kongresu. Na to reagovali také němečtí poslanci s požadavkem na vytvoření samostatné provincie Deutschböhmen. Situace v monarchii se stávala kritickou nejen politicky, ale zejména hospodářsky v oblasti zásobování. Na ruský návrh odpověděl Rakousko-uherský ministr zahraničí Ottokar hrabě Czernin z Chudenic, že státní příslušnost národů, které nemají státní samostatnost musí být řešena v rámci ústavy států, ve kterých žijí. Ač Čech, rozpadu monarchie nepřel.

Čeští poslanci reagovali obratem a na sobotu 13. dubna 1918 svolali do Obecního domu veřejnou schůzi. Na ní přednesl Alois Jirásek národní přísahu, kterou následně šířili čeští politici na svých vystoupeních po celé zemi a brali lid pod tuto přísahu. Stříbrný v té době pracoval jako redaktor a organizátor, nikoli veřejný řečník. To si vynahradil při oslavách 1. máje v Plzni, kde veřejně promluvil k dělnictvu. V průvodu šlo v několika řadách až 100.000 účastníků a celý dav přijal nadšeně jeho slova. Nešlo výjimečně o oslavu národní, ale čistě dělnickou, aby jí úřady tehdy vůbec, i když neochotně povolily.

Po dlouhých měsících nečinnosti byl konečně 13. července 1918 obnoven Národní výbor československý. Předsedou byl zvolen Karel Kramář a místopředsedou Antonín Švehla. Složení výboru odpovídalo klíči podle výsledků voleb v roce 1911 a měl celkem 38 křesel. Národní socialisté dostali čtyři místa, které obsadil Klofáč, Slavíček a Stříbrný, později ještě Krejčí.

Souběžně s Národním výborem, byť byla ustavena až v září, vznikla Socialistická rada, což byl společný orgán sociální demokracie a národních socialistů v rámci jejich spojení. Socialistická rada byla radikální, vysloveně revoluční, snažící se o převrat. Národní výbor se snažil být reálnou konstruktivní silou. Někteří uvažovali, že by se rada mohla stát protiváhou národního výboru při převzetí moci o což se také pokusila. Sřet mezi nimi nastal počátkem října, kdy mělo být svoláno Národní shromáždění, tvořené českými poslanci v Říšské radě a v Zemském sněmu a zástupci měst. Socialisté navrhovali jako zástupce také dělníky, jenž prý chtějí též demokraticky spoluvládnout a ne klečet před dveřmi, jak hlásal titulek Práva lidu. Nakonec bylo zasedání odvoláno a akce zrušena.

Nejvýznamnější akcí Socialistické rady byla generální stávka v pondělí 14. října 1918. Podnětem pro ní byly rekvizice uhlí, obilí a potravin odvážených vídeňskou vládou z Čech, kde hrozilo vyhladovění. Válečný obilní ústav vyvážel denně až 40 vagonů mouky a obilí. Společný postup Národního výboru, rady a železničních odborových organizací měl zamezit vývozu za pomoci jednodenní výstražné generální stávky. František Soukup koncipoval rezoluci a byl vytvořen šestičlenný akční výbor k organizaci celé akce, složený převážně ze socialistů a sociálních demokratů, Stříbrný pochopitelně nechyběl. Jenže akční výbor změnil návrh rezoluce. Původní pasáž „v národě československém“ byla změněna „*stojíme tu dnes, jako vykonavatelé nové státní svrchovanosti, jako občané svobodné republiky československé*“. Socialisté se snažili zabránit vzniku monarchie místo republiky, neboť takové tendence tu byly a současně chtěli na sebe strhnout zásluhy o vznik státu. Národní výbor se dozvěděl o jejich snaze jen pár hodin před zahájením stávky. Celá akce přerostla zamýšlený rozměr a vedla k masovým demonstracím, dokonce na řadě míst došlo opravdu k pokusům o převzetí moci a někde i k vyhlášení oné samostatnosti. Národní výbor se od celé akce nakonec distancoval. Někdy se toto předčasné vyhlášení státu bere jako zkouška na 28. října, ale vše ztroskotalo. Šlo o snahu Bohumíra Šmerala vrátit se do vrcholné role politika, ale nakonec ho Franke a Stříbrný donutili z rady rezignovat. Pravdou je, že tato až

Internacní tábor v Thalerhofu byl rozpuštěn v roce 1917

**Lide československý!
Dělníci!**

Hodina nejdůležitější
se přiblížila!

**Zitř, dne 14. října je
všeobecná stávka ve
všech zemích česko-
slovenských!**

Všechno dělnictvo, všechny lid
městský i venkovský, muži i
ženy shromáždí se o 10. hod. ně-
dopolední na náměstí svého
města.

**! socialistická rada
československá.**

Vyhlášení československé samostatnosti 28. října 1918 v ulicích Prahy

partyzánská akce socialistů mohla výrazně poškodit veškeré dosavadní snahy nejen Národního výboru, ale i Československé národní rady v Paříži. Vytvářela navenek nejednotu, kterou Beneš a hlavně Masaryk potřeboval před spojenci prokázat.

V té době byl Stříbrný, jako zdatný organizátor, členem obou orgánů. Národního výboru i Socialistické rady a balancoval velmi obratně mezi oběma tábory. Byl ve svém živlu, plný energie, plánu do budoucna, ale jeho hvězda ještě měla zazářit.

Předseda Národního výboru Karel Kramář a místopředseda Václav Klobáček odjeli 25. října 1918 na jednání členů zahraničního a domácího odboje do Ženevy. Jako místopředseda národních socialistů zastupoval Stříbrný Klobáček v Národním výboru a jeho odjezdem prakticky převzal veškerou agendu, když výbor zasedal každodenně. Rakousko-Uhersko bylo na konci sil a vyjednávalo o možném separátním míru se spojenci. Když 18. října 1918 došlo k vydání Washingtonské deklarace s prohlášením nezávislosti, kterou podpořil Woodrow Wilson zasláním podmínek, za kterých by bylo možné uzavřít mírovou dohodu, nikdo netušil jaký spád budou mít následující události. Rakousko-uherský ministr zahraničí Gyula Andrassy ve své nótě z 28. října přijal všechny podmínky a tato zpráva vyšla v ranních novinách, nastal zvrát v situaci.

Obyvatelé Prahy, stojící před redakcí Národní politiky, začali spontánně na ulicích prohlašovat samostatný československý stát. Podnětem byl i fakt, že se Antonín Švehla a František Soukup vydali převzít Obilní ústav v Praze k zajištění zásobování. Stříbrný zůstal úřadovat v Obecním domě. Už kolem 11 hodiny se všichni opět sešli, protože nadšení v ulicích již bylo obrovské. Krátce po poledni se Švehla, Rašín, Soukup a Stříbrný vydali k místopředsedě hraběti Coudenhove, aby převzali jeho úřad, což se vlastně úplně nestalo pro jeho nepřítomnost, jednalo se až druhý den. Cestou zpět, již byl dav Pražanů na Václavském náměstí, kde pak u sochy sv. Václava pronesl řeč Rašín, Soukup a Stříbrný. Každý z řečníků mluvil velmi emotivně a snad nejvíc Jiří Stříbrný. Vyhlásili veřejně samostatný stát československý. Jásající dav lidí ničil symboly rakouského mocnářství. Nejen proto ještě téhož večera sepsal Alois Rašín návrh prvního zákona republiky, jímž vstoupil Československý stát v život.

Na druhý den Národní výbor při jednání s Coudenhovem sjednal dohodu o prozatímním řízení veřejné správy, ale navečer pražské vojenské velitelství začalo s provokací. Velitel zdejší posádky polní podmaršál Paul Kestřánek vydal vyhlášku o stanném právu pro zločin svádění vojáků k porušení přísahy císaři. Začal do Prahy stahovat hlavně německé a maďarské vojáky, kteří by se nepřidali na stranu Čechů. Vlastně se pokusil o vojenský puč, ale zásahem Národního výboru se o tomto aktu jako o puči nemluví. V úterý ráno, když vyšlo svolání o naší samostatnosti v novinách, promluvil starosta Sokola JUDr. Josef Scheiner k Sokolům a vojákům vracejícím se z italské fronty, kteří byli v Praze mezi prvními. Plamenně o útlaku v době Habsburků k nim promluvil i Stříbrný. Národní výbor vyslal na posádkové velitelství právě Scheinera a Stříbrného, ke kterému se při připojení Soukup a Udržal. Trvalo poměrně dlouho, než se podařilo důstojníkům přesvědčit o marném odporu s tím, aby složili zbraně ve prospěch nového státu a neposlouchali Kestřánka, který byl telefonicky ve spojení s Vídní. Až narychlo sehnané posily českých námořníků a Sokolů, které dorazily před posádkové velitelství na Malostranském náměstí, byly tím rozhodujícím argumentem. Kestřánkovi nezbylo nic jiného než resignovat. Dr. Scheiner jmenoval československý důstojnický štáb a Jiří Stříbrný přijal slib velitele rumunského vojska v Praze, který svoji legii dal do rukou Národního výboru. Po třech dnech byl převrat zdárně dokončen a začal vznik státu.

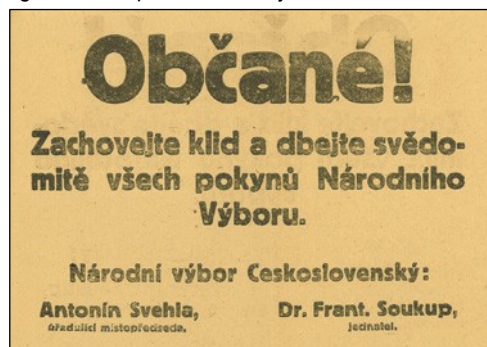
Bylo svoláno Revoluční národní shromáždění, které vzniklo rozšířením z Národního výboru. Zajímavé je, že během převratu nikdo z politiků nepomyslel na své osobní zájmy nebo zájmy jednotlivých stran, ale jednali jako jeden muž v zájmu národa.

Přísaha vojáků nové republiky na Staroměstském náměstí 1918

Společná fotografie všech pěti Mužů 28. října, zakladatelů státu

Nový stát začal v dalších dnech přebírat postupně moc i v jiných městech a na všech úrovních státních i zemských úřadů docházelo k přísaze nové republiky. Tedy to, že budeme republikou sice zaznělo už ve Washingtonské deklaraci, ale Karel Kramář stále snil o slovanské monarchii s ruským carem v čele. Nakonec se s republikou smířil. Říkal se mu „mučedník národa“ protože byl za Rakouska vězněn v krutých podmínkách. Odměnou mu bylo jmenování ministerským předsedou první vlády. Národní shromáždění na svém zasedání 14. listopadu 1918 přijalo formu republiky. Za jeho nepřítomnosti zvolilo Masaryka prvním prezidentem a jmenovalo vládu. Jiří Stříbrný se stal ministrem pošt a telegrafů a byl jím až do 8. července 1919, kdy podala demisi první Kramářova vláda na základě výsledků voleb do obecních zastupitelstev. Stříbrný zůstal členem revolučního národního shromáždění, které fungovalo až do parlamentních voleb v roce 1920.

Dosud byly popsány poměrně detailně životní peripetie Jiřího Stříbrného, který byl sice do vzniku republiky poslancem na Říšské radě, ale stálým povoláním byl redaktor, nepříliš dobře placeným a jeho postavení znamenalo, spíše častější finanční tíseň než, že by byl nějak dobře zajištěn. Navíc měl i „vedlejší“ osobní zájmy, které ho často a dost zadlužovaly, zejména když hrál karty.

Po svatbě bydlel v bytě na Vinohradech, kde se v roce 1908 narodila dcera Jiřinka, která bohužel záhy zemřela. V letech 1909-1911 bydlel ve Vršovicích v domě č.p. 538, poté krátce opět na Vinohradech a od prosince 1911 si našel byt v Holešovicích v ulici U Studánky č.p. 449. V té době se mu a jeho ženě, po letech samoty narodil v sobotu 28. září 1912 syn Jiří. Před vánočními svátky 1913 se rodina přestěhoval do přízemního bytu v Heřmanově ulici č.p. 829, kde bydlela až do roku 1918. V té době bylo tak časté stěhování z bytů zcela běžné.

Rokem 1918 se v jeho životě vše rázem obrátilo. Už nebyl tím živlem, nebezpečným redaktorem, zavřeným za urážku císaře. Stal se z něj vrcholný politik, reprezentant státu, jeden z těch, kteří provedli převrat, muž 28. října, místopředseda strany. Ministr, který má v rukou veškerá spojení, poštu a telegraf. Pod jeho vedením byly vydány i první poštovní známky s motivem Hradčan od Alfonse Muchy. Změnila se i jeho osobní situace, zejména finanční. Ještě v prosinci 1918 kupuje domek s parcelou v Toušeni u Čelákovic za 25.000 K. Přitom ve svém majetkovém přiznání k 1. březnu 1919 uvádí celkový majetek odhadnutý na 35.136 Kč, včetně onoho domu. Už o tři roky později, v lednu 1921 prodává tento dům za 48.000 Kč, ale ve svém přiznání uvádí částku pouze 28.000 Kč. V roce 1923 zakoupil za 25.809 Kč v Káraném několik parcel o rozloze přes 40.000 m², na kterých si nechal postavit dva domy. Ten větší obytný měl navíc garáž, skleník, kuželník a stáje. Stříbrný už od roku 1919 vlastnil jezdeckého koně a rád jezdil. Tuto zálibu zdědil i jeho syn a vnuk, kteří se v jezdeckví a drezúře stali úspěšnými i na úrovni mistrovství republiky.

Už 20. prosince 1918 přijalo Národní shromáždění zákony o platech prezidenta republiky a ministrů. Prezident získal ročně 500.000 K a stejnou částku na výdaje úřadu s přiděleným bytem na Pražském hradě, ale bez nároku na penzi, kterou neměli ani ministři. Ti dostali 60.000 K ročně a předseda vlády 70.000 K. V dubnu 1920 byl zákon novelizován a premiérovi a ministrům ještě přidal tzv. činnovní příplatek ve výši 40.000 Kč s tím, že plat i tento příplatek budou pobírat ještě 3 měsíce po skončení funkce. To byly nemalé peníze, ale zase ne tak obrovské, jak by se mohlo zdát. V té době vydělával horník asi 1.000 Kč měsíčně, v průměru si dělník přišel asi 600 Kč, takže by se plat ministrů zdál vysoce nadprůměrný. Mzdu okolo 5.000 Kč měli ale např. univerzitní profesoři nebo primáři klinik. Třeba herci v té době neměli žádné závratné platy jako dnes. Když např. Olga Scheinpflugová nastoupila v roce 1928 do Národního divadla, byla nejlépe placenou herečkou s ročním platem 70.000 Kč. Jiří Stříbrný byl současně také poslancem a to plných 16 let, v letech 1918-1935, s krátkou přestávkou od května 1928 do října 1929. Jako poslanec měl 3.000 Kč měsíčně a od 1. ledna 1921 celkem 5.000 Kč a to nezdaněných. Pro porovnání v roce 1919 stál 1 kg mouky 5,50 Kč, 1 kg másla asi 12 K, 1 kg hovězího 16 K, ½ litr 8° lahvového piva stál 3,70 Kč. Vícestupňová piva se ještě nesměla v tuzemsku prodávat a byla určena pouze na export, což byl stále ještě důsledek války.

Po prvních obecních volbách byla za základě výsledků jmenována 8. července 1919 vláda Vlastimila Tusara, tvořená koalici sociálních demokratů, socialistů a agrárníků, proto se jí říkalo rudozelená koalice. V této vládě se stal Jiří Stříbrný ministrem železnic. Byl jím až do 17. září 1919 kdy podal demisi. Důvodem jejího podání byla jedna z jeho prvních afér.

U trestního soudu v Praze stál pro zločin podvodu obžalovaný pokladník Městské spořitelny pražské Karel Mestek, který byl obviněn z defraudace, když připravil spořitelnu o 300.000 Kč. Při své výpovědi sdělil, že v Obecním domě i jinde hrával často ferbla a mariáš a sedával zde v lepší společnosti. S ním prý hráli profesoři, poslanci i ministři Karel Prášek a Jiří Stříbrný, kteří prý oba často hráli o velké částky a nejednou prý prohráli. Zpráva se bleskově šířila a rostla. Z tisíců se stávaly statisíce a miliony. Stříbrný měl údajně za jeden večer prohrát asi 200.000 Kč a jako zástavu dát svůj služební, tedy státní automobil, aby ho druhý den vyplatil. Mestek však vypověděl, že s ním hrával karty asi od roku 1911 v hotelu u Zlaté Husy nebo v herně hotelu Imperial, ale vždy prý šlo o sumy jen kolem 5-6 tisíc korun. Aféra s autem se nepotvrdila a nakonec odezněla. Co však zůstalo byly sumy a hazard. Pod oběma ministry se houpala židle, ale bezzásadový Prášek odolal. Stříbrný naopak čestně a dobrovolně podal demisi.

Jiří Ferdinand Stříbrný jako ministr v roce 1920

Stříbrného vila v Káraném u Prahy, asi kolem roku 1930

Herna v hotelu Imperial v Praze na Poříčí, foto asi z roku 1934

Současně napsal článek v Českém Slově, kterým se hájil a vše vysvětloval. V této situaci ho jeho současníci oceňovali pro zvolené gesto a sám Masaryk zaslal Stříbrnému dopis, ve kterém prý doufá v jeho pouze dočasný odchod z vlády a uznává správnost jeho postupu. Stříbrný si zachoval pověst čestného muže, který navíc byl stále svými kritiky oceňován pro organizační smysl, vůli ke kompromisu a přes Klofáčovu pozici předsedy strany, byl považován za muže číslo jedna. Jako vůdčí osobnost strany a politického života se do vlády záhy vrátil.

V dubnu 1920 proběhly první parlamentní volby po přijetí ústavy. Volby vyhrála sociální demokracie, která získala 1.590.520 hlasů (25,7%), socialistická strana byla pátá se ziskem 500.821 hlasů (11,8%). Získala 24 křesel ve sněmovně a 10 křesel v senátu. Jedním z poslanců byl opět Jiří Stříbrný. Vlastimil Tusar opět sestavil vládu a Stříbrný byl znovu ministrem železnic, ale už 14. září podala celá vláda demisi a nastoupila úřednická vláda Černého. V té době se Stříbrný soustředil na své další pracovní úkoly a byl vidět zejména v zákulisí, než při vystoupení a interpelacích v parlamentu. Naopak takovým akcím se důsledně vyhýbal. V letech 1920-1925 vystoupil ve sněmovně jako ministr jen dvakrát a jako poslanec pouze pětkrát a to vlastně ještě jen v nepodstatných otázkách. Hlavně působil jako člen v tzv. stálém výboru. Svého času se stal dokonce předsedou „Výboru ku prozkoumání zprávy o činnosti stálého výboru“, takže v jistém slova smyslu kontroloval svoji vlastní činnost. Výbor mohl přijímat provizorní zákony a dohlížel na činnost ministrů. Stálý výbor tak byl jedním z mocenských orgánů a Stříbrný si byl vědom jeho možností a také jich ke svému politickému růstu využíval. Podobně působil v tzv. Pětce, což byla mimovládní skupina zástupců hlavních parlamentních stran, vzniklá po jmenování úřednické vlády. Zástupci Pětky (Bechyně, Rašín, Šrámek, Švehla a Stříbrný) spolu nejprve projednali a dohodli postup, který poté předložili po své linii straníkům, vládě a poslancům. Principem se vlastně stalo Šrámkovo heslo „*Dohodli jsme se, že se dohodneme*“. Úkolem Pětky bylo dojednat kompromis. Byla tak předem zajištěna podpora návrhů, personální složení vlády, úřadů a jiné záležitosti. Pětka měla původně zaniknout se zánikem úřednické vlády, ale fungovala až do roku 1925.

Politická vláda byla jmenována 26. září 1921 a jejím předsedou se stal dr. Edvard Beneš, který si současně ponechal funkci ministra zahraničí. Politické strany nechtěly úřednickou vládu, kterou jmenoval Masaryk, ale nebyly schopné se účinně dohodnout. Prezident tedy začal protlačovat na funkci premiéra Beneše. Strany na tento kompromis kývly v domnění, že si stejně budou dělat co chtějí. Švehlovi ani dalším předsedům stran se do vlády nechtělo, raději zůstali v pozadí a proto do ní nevstoupil ani Stříbrný. Strany navrhly do funkcí v podstatě druhořadé osobnosti, které nepřilíhly obtojně zvládnutí obsazené rezorty. Pětka se domnívala, že tak Benešovi situaci ještě ztíží a on svou roli na dvou křeslech nezvládne. Diplomatičtější povinnosti ho často odváděly mimo jednání vlády, když byla jeho přítomnost nutná a Pětka chtěla pokračovat v dosavadní politice. Jenže Beneš se kočírovat nedal a chtěl dělat svojí vlastní politiku. Hlavně mu vadila Pětka, které se chtěl zbavit. Masaryk mu v tom pomáhal, když nad ním držel, tak jako v mnoha jiných věcech ochrannou ruku. Beneš byl v té době světově uznávaným diplomatem a očekával, že se k němu tak naši politici budou chovat, s tímto přístupem se naopak choval on k nim, jenže si nepřipouštěl nebo nechtěl uvědomit podstatné rozdíly mezi Společností Národů a naším parlamentem. Jedním z jeho základních principů v diplomacii bylo intrikovat. Jenže to co díky nepřilíhly častým setkáním diplomatů trvalo i měsíce, na domácí scéně se každá jeho intrika projevila už za pár dní či týdnů. Prakticky každodenně svými intrikami rozeštvával politickou scénu, což se mu i dařilo. Snažil se působit zejména v socialistické straně a podporoval Klofáčovo umírněné křídlo proti dravějšímu Stříbrnému. V roce 1922 proběhla ve straně krize. Klofáč se v březnu vzdal funkce předsedy strany, ale výkonný výbor jeho abdikaci nakonec nepřijal. Svůj díl moci chtělo i radikálnější křídlo dřívějších anarchistů okolo Bohuslava Vrbenského a snažilo se k prosazení svých myšlenek, jako oddělení státní moci od hospodářské, odmluku církve od státu apod. Když byl po atentátu na Aloise Rašína přijat sněmovnou urychleně zákon na ochranu republiky, hlasoval proti, tedy odlišně od strany. Za to byl v roce 1923 zbaven mandátu a ze strany vyloučen. V roce 1925 se stal členem Komunistické strany Československa. Stříbrný si upevnil svoji pozici a ve straně v té době neměl už žádného protivníka.

Po zjištění, že Benešovo dvouvládí jako ministra a premiéra je neúnosné rozhodla Pětka o jmenování nové, silnější vlády všennárodní koalice. Vláda v čele s Antonínem Švehlou byla jmenována 7. října 1922. Jiří Stříbrný se v ní stal opět ministrem železnic. Beneš svoji vynucenou demisi považoval za potupu, ale nebyl z těch, kteří se tak snadno vzdávají. Jeho pozici dosud oslabovala jedna významná skutečnost. Od jmenování první vlády v listopadu 1918, byly až na úřednické vlády, všechny složené ze straníků na základě voleb až na jednu výjimku, Beneše. Jako ministr zahraničí zasedal v každém přijetí Beneše do strany a zpočátku byl na to poměrně pyšný. Jenže Beneš začal intrikovat i ve straně, zejména proti Stříbrnému.

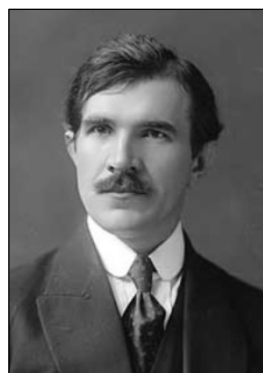
Ten hlavní problém tehdejší politiky a vzájemných sporů byl v něčem jiném. Největší spor byl o to, kdo měl větší zásluhy na vzniku státu. Beneš pochopitelně tvrdil, že to byl zahraniční odboj s ním, Masarykem a legiemi a domácí, zejména oni muži 28. října a snad nejhlasitěji právě Stříbrný zase tvrdil, že převrat se stal v Praze a nebyť jejich aktivity, republika by nebyla možná ani za rok. Sám Masaryk pak podkopával ideu dne 28. října tím, že zastával názor, že vybraný měl být spíše 14. říjen jako den vzniku prozatímní Česko-slovenské vlády v Paříži či dokonce jiné např. červnové či zářijové datum, kdy Francie a další státy uznaly Národní radu v Paříži za legitimní představitelku budoucího státu. Argumentoval tím, že se stejný pražský převrat odehrával více dní a zvolené datum není nejpřesnější. Veřejně tento svůj názor tolik nešířil a se stanoveným dnem se nakonec spokojil. Přesto však vznikla nejednou mezi ním a Stříbrným v diskuzi roztržka, na dané téma a dokonce probíhala skrytě i v tisku, když začaly vycházet pro skrytými značkami články obhajující spíše stranu exilu a legionářů.

Edvard Beneš (1884-1948)

Antonín Švehla (1873-1933)

Bohuslav Vrbenský (1882-1944)

Nebylo by politiků, aby nevznikla nějaká aféra a tak se brzo objevily další. Velké finanční skandály, krach Banky Bohemia a Prášková úplatkářská, tzv. lihová aféra. Hlavním protagonistou byl agrárník, předseda senátu Karel Prášek, který byl současně předsedou Družstva hospodářských lihovarů v Praze. Využíval družstevní dispoziční fond a použil z něj přes 30 milionů korun a to pro osobní účely i na úplatky a ovlivňování různých politiků, stran a jejich předáků. Do aféry se zapletli i národní socialisté a jejich poslanec Alois Tučný, tehdejší ministr pošt a telegrafů, generální sekretář a odborový předák České obce dělnické. Té patřila kavárna a kino Louvre na Národní třídě. Právě kinu byla poskytnuta půjčka 3.000.000 Kč z peněz lihovarníků, sloužící k ovlivnění některých straníků. Když aféra praskla, tlačil Stříbrný na Tučného, aby sám odstoupil z funkce ministra. Po delším nátlaku podal Tučný 18. února 1924 demisi a jeho nástupcem se stal správce rezortu Emil Franke, kterého prosadil Stříbrný.

T8193 – Kavárna Louvre na Národní třídě v Praze, asi rok 1917

Karel Prášek už figuroval v aféře s kartami, ale tehdy demisi nepodal. Také v této aféře odolával a nehodlal rezignovat. Děj změnil Masaryk, který zasáhl a při jednom ze setkání politiků na Hradě mu nepodal ruku. Tento viditelný společenský bojkot a tlak premiéra a předsedy agrárníků Švehla ho nakonec donutil podat 14. února 1924 rezignaci. Švehla byl Stříbrnému vděčen, že donutil k rezignaci i Tučného, ale okolo Stříbrného se začaly postupně objevovat podezřelé záležitosti.

T4410 - Redakce deníku Prager Tagblatt v Panské ulici, 1912 (výřez)

Beneš pokračoval v intrikách a stále víc se snažil poškodit Stříbrného. Společně s lidmi z Kanceláře prezidenta republiky začali sbírat proti Jiřímu Stříbrnému a jeho bratřím Františkovi kompromitující materiály o jejich obchodech a převodu peněz. Mezi jinými odhalil i obchod s uhlím. Neváhal a prostřednictvím vídeňského listu Die Stunde nechal v lednu 1924 vydat první článek o transakcích. Z počátku byl napaden pouze František Stejskal, majitel uhelných dolů Union a přítel Stříbrných.

Oficiálně byl pod články podepsán redaktor Max Röder, ale vědělo se, že bulvární deník Die Stunde ve skutečnosti založilo Benešovo ministerstvo zahraničí, které ho řídilo. Röder měl blízko do pražského německy psaného deníku Prager Tagblatt, jehož šéfredaktorem byl Arne Laurin, vlastním jménem Arnošt Lustig. Patřil mezi tzv. pátečníky a měl tak blízko k Čapkům, Peroutkovi a byl i poměrně blízkým k prezidentovi Masarykovi a jeho okolí.

Do veřejnosti se začala pozvolna dostávat velká aféra s prodejem uhlí. Tyto obchody byly prováděny přes ministerstvo železnic, v jehož čele stál právě Stříbrný. Předseda vlády Švehla se záhy dozvěděl, kdo je pravým autorem této kampaně a okamžitě zasáhl. Nešlo mu o Stříbrného, ale o dobře utajovaný systém financování politických stran, které si podle určitého klíče dělily provize od těžařů a velkoobchodníků uhlím. Systém vznikl s vědomím Pětky a dokonce Masaryka, což bylo vzhledem k jeho názorům překvapivé. Masaryk, ale považoval Švehla za opravdového mistra vrcholného kompromisu a státotvorného politika. Masaryk proto Beneše zarazil a v danou chvíli ho proti Stříbrnému nepodpořil, protože ho stále považoval za politika s budoucností. Právě v této době zřejmě propukla opravdu doživotní averze Beneše ke Stříbrnému a Stříbrného vůči Benešovi. Jiří Stříbrný byl na vrcholu moci, ale stále ještě nedosáhl nejvyšší vládní pozice.

Signály by jinému avizovaly, že by si měl začít dávat větší pozor. To však Stříbrný nedokázal. V prosinci 1924 se pokusil při sjezdu strany převzít na sebe moc. To se mu nakonec nepodařilo, ale udržel si přesto významnou pozici díky jeho dosavadním schopnostem a pak ještě díky jedné okolnosti. Spolu se svým bratrem Františkem měl velké zásluhy o financování strany.

V březnu 1925 se objevila ve vládě další trhлина a koalici hrozil rozpad. Švehla byl v tu dobu nemocný a Jiří Stříbrný se stal zástupcem premiéra. Fakticky řídil vládu a s Masarykem vyjednával případnou úřednickou vládu. Masaryk ho dokonce pověřil návrhem k sestavení potenciální vlády. Jenže právě nad jmény se spolu dostali do zásadního sporu. Přes tento otřes, zůstala Stříbrného pozice pevná a prezident ho stále viděl jako silného politika, což se potvrdilo v červenci 1925.

Během oslav 510. výročí upálení mistra Jana Husa v Kostnici vyvrcholila aféra. Začátek sporu se datuje mnohem dříve. Už od roku 1920 se ve sněmovně objevoval návrh, aby byl 6. červenec zařazen mezi státní svátky. Poslancům se ale do projednávání příliš nechtělo. Zejména ministr zahraničí Edvard Beneš se tomu snažil zabránit, pro zachování dobrých vztahů s Vatikánem. Zato Masaryk byl opačného názoru. Hájil Husovu tradici v národě. V pátek 3. dubna 1925 sněmovna nakonec přijala zákon č. 65/1925 Sb., kterým byl 6. červenec uznán jako památný den. Masaryk nebyl zcela spokojen, chtěl aby šlo o státní svátek, ale zákon podepsal. Dokonce nechal na Hradě vyvěsit místo své standardy černý husitský prapor s rudým kalichem. Stříbrný jako zastupující premiér okamžitě žádal prezidenta, aby prapor stáhnul. Masaryk se velmi nerad nechal přemluvit, ale Stříbrnému chladně s povzdechem odpověděl: „Když já byl vždy kacíř“. Vztah se Stříbrným se poté začal ochlazovat. Zdálo se, že situaci se podaří nějak urovnat. S blížícím se dnem oslav se stupňoval nátlak církve i Vatikánu, aby vláda oslavy odmítla. Jenže Masaryk se rozhodl přijmout nad průběhem oslav protektorát. Po oslavách dostal Beneš zprávu, že papežský nuncius v Praze Francesco Marmaggi opustil na protest Prahu. Masarykova rebélie se nezdařila a vedla k ochlazení

Franc. Marmaggi (1876-1949)

diplomatických vztahů, které se podařilo částečně obnovit až v letech 1927-1928. Na vzniklou situaci musela vláda reagovat. Veřejnost i vláda začala hledat obětivého beránka. V této situaci se objevil hrdina, který se opět dobrovolně nabídl. Byl jím Jiří Stříbrný. Masaryk nechtěl rezignaci přijmout, ale nakonec jí pod vlivem okolností přijal. Stříbrnému napsal dopis v němž byla i takto věta: „*Neloučím se s Vámi, doufám, na dlouho*“ a měl pravdu. Už 15. listopadu 1925 proběhly parlamentní volby, na jejichž základě Antonín Švehla sestavil svoji druhou vládu. Do ní byl znovu jmenován i Jiří Stříbrný, nyní jako ministr národní obrany. Tuto funkci sám chtěl a bez obav jí dostal. Nebylo pochyb, že by tak klíčový rezort byl pro něj nevhodný.

Politická situace v republice nebyla nijak dobrá. Švehlova vláda jmenovaná 9. prosince 1925 byla od roku 1918 už sedmou vládou a díky složení stran v novém parlamentu bylo stále těžší dojednat jakýkoliv kompromis. Volby vyhráli Agráři, kteří dostali 970.940 hlasů (13,7%), druzí byli komunisté s 934.223 hlasy (13,2%), následovali lidovci, sociální demokraté a pátí s 609.153 hlasy (8,6%) byly národní socialisté. Dosavadní koalice ztratila původní většinu, právě díky odlivu hlasů od sociální demokracie ke komunistům. Poslanci navíc byli stále víc proti Pětce, která sama jednala a v podstatě jim nadiktovala výslednou dohodu k odhlasování.

Jiří Stříbrný v těchto letech změnil svůj politický směr. Po rozpadu sociální demokracie a poměrně drtivém vítězství komunistů hledal další východisko. Začal se přiklánět stále více k pravici a vyostřoval svá vystoupení. Současně se snažil jednat o změně volebního řádu a ústavy, aby budoucí vítěz voleb měl větší šanci na pokojnou politiku. Stříbrný zůstával pragmatikem, ale nově se nebránil určité formě diktatury. O té prostřednictvím „oktroje“ uvažoval i sám Masaryk a Beneš s tím, že by na čas byla řešením složitá situace. Vždyť ve volbách se o hlasy voličů ucházelo 29 stran a v parlamentu jich zasedlo celkem 14.

Mnozí z politiků zvažovali změnu volebního řádu, nebo právě onu oktroj, tedy nařízenou formu ústavy, která by vznikla bez souhlasu parlamentu a jeho pravomoc by tak částečně převzala silnější vláda. Byla to jistá demokratická forma diktatury, ale mnozí začali zvažovat i jinou možnost. V Evropě byla po válce zvláštní situace. Československo bylo po stránce hospodářské ostrovem klidu, ale v jeho okolí zuřila hyperinflace a časté pokusy o převrat. V Itálii od roku 1922 vládl jako premiér Benito Mussolini, který se stal v roce 1925 přímým diktátorem. Mnozí viděli v této cestě možnost a začali uvažovat o českém fašismu. U nás vznikl v roce 1922 a své příznivce si získával postupně. Bylo přirozené, že idea národního národního socialismu byla členům Československé strany socialistické blízká. Strana byla sice demokratickou oporou republiky a součástí vládní koalice a jejich cíle byly vpravdě jen o národním sebeurčení, boji proti kapitalismu, ale nikoli za pomoci dělnické internacionály, kterou preferovali komunisté. Národní socialisté byli na pomezí všech těchto proudů a proto byla její součástí přirozeně i křídla, která se přikláněla k demokracii i diktatuře, ale v rámci společného programu spojující společné heslo - nacionalismus.

Právě politický marasmus neustálých střetů vedl k úvahám a snad i touze po částečné diktatuře, než přímo po národním socialismu, který předváděli nacisté. Souhrou okolností došlo v té době k tragédii, která změnila další děj.

V pátek 5. března 1926 projížděl Truhlářskou ulicí v Praze vojenský povoz s municí. Na korbě leželo 22 bedniček, které obsahovaly 396 granátů. Z neznámých příčin došlo k jejich výbuchu. Oba vojáci byli na místě roztrženi a okolní domy silně poničeny, všechna okna vytlučena a střechy rozmetány a z nábytku v bytech zůstaly prakticky jen třísky. Na místo se dostavil zástupce náčelníka hlavního štábu generál Radola Gajda, náčelník generálního štábu generál Jan Srový, Zemský vojenský velitel generál Jan Drobny a ještě ministr národní obrany Jiří Stříbrný. Začalo vyšetřování jak příčin výbuchu, tak zejména faktu, proč bylo takové množství munice převáženo uprostřed města. Navíc se na neděli plánovala oslava narozenin prezidenta Masaryka, která byla po výbuchu ihned odvolána.

Při vyšetřování se objevilo podezření, že skupina armádních důstojníků chtěla provést pokus o puč. V čele této skupiny stál právě bývalý legionář Radola Gajda. Převoz munice byl jen přípravou a puč měl proběhnout během konání VIII. všesokolského slету, který probíhal ve dnech 13. června 1926 až 6. července 1926. Převratu se podařilo zabránit, ale Gajda byl ihned poslán na mimořádnou dovolenou a 13. srpna byl dán do výslužby, nakonec byl 21. prosince 1926 zbaven hodnosti generála, degradován a propuštěn z armády. Gajda už tehdy spolupracoval s nově založenou Národní obcí fašistickou a po svém propuštění z armády se stal jejím předsedou.

Jiří Stříbrný byl před oním tragickým výbuchem často s Gajdou vidán, což u ministra národní obrany nebudilo pozornost. Na čas je spojovala myšlenka o jisté formě diktatury, jenže zatím co Stříbrný o ní jen uvažoval, Gajda jí chtěl realizovat. Stříbrného by toto spojení za normálních okolností neohrozilo, ale v dubnu se dostal znovu do vážného střetu s Benešem.

Záhy po neštěstí v Truhlářské ulici padla už tak křehká vláda. Ze všesokolské koalice vystoupili 17. března 1926 národní socialisté spolu se sociální demokracií a vláda ztratila většinu. Švehla ve stejný den odstoupil ze zdravotních důvodů čím padla celá vláda a byla jmenována druhá úřednická vláda Jana Černého, ve které zasedl opět Edvard Beneš jako ministr zahraničí, kterého si tam přál Masaryk. Beneš, ale zůstal poslancem za národní socialisty a to se stalo hlavním sporem.

V pátek 9. dubna 1926 se Stříbrný sešel s Benešem, aby probrali svá stanoviska. Přesný vývoj schůzky není znám, protože každý poté popisoval setkání jinak. Podle Stříbrného byl Beneš pro změnu systému a oktroj, stejně jako Stříbrný. Lišili se v názoru omezení svobody tisku a také s kým spolupracovat. Beneš chtěl spolupracovat i s německými poslanci, což Stříbrný razantně odmítl. Beneš po schůzce tvrdil, že z něj Stříbrný vylákal informace o jeho plánech, a sdělil mu, že do jeho plánu s ním nikdy nepůjde. Nacionalistické stanovisko Stříbrného prý Beneš také odmítl. Beneš i Masaryk byli až do května 1926 pro jistou formu oktroje, než došlo v sousedním Polsku k vojenskému převratu. Maršál Józef Piłsudski zavedl zde formu diktatury o jaké se částečně uvažovalo i u nás. Tato událost změnila dosavadní pohled politiků na podobné úvahy a oktrojové řešení ústavy rázem zavrhl. Nebyl to jediný převrat v roce 1926. V prosinci došlo ke stejnému převratu v Litvě.

Truhlářská ulice po výbuchu granátů, 1926

Generál Radola Gajda (1892-1948)

Záhlaví Českého slova, hlavního deníku strany > Hlavní budova koncernu Melantrichu v Praze na Václavském náměstí, též známá jako tzv. Hvězda, asi kolem roku 1930 >>

Stříbrný nechtěl dostat stranu do opozice a tak ovlivňoval v tom smyslu ostatní členy předsednictva. Obával se ztráty politického vlivu strany i svého vlastního. Strana vystoupila z koalice a přešla do opozice. Beneš ve vládě jako vždy zůstal. To bylo pro Stříbrného, už příliš. Navíc si po oné roztržce nad oktrojí s Benešem uvědomil, že ztratil prakticky veškerou svou dosavadní moc. Zůstal poslancem, prakticky ovládal stranu a její tiskový podnik Melantrich, ale už nebyl tím mocným mužem. Pro šíření svých názorů mohl použít jen Česko Slovo, které také ihned použil. Zveřejnil obsáhlý článek, že již nehodlá dělat prostředníka mezi stranou a úřednickou vládou. Vedení strany současně sdělil, že odjíždí na léčení do ciziny.

Ve čtvrtek 15. dubna 1926 si vyzvedl na pražském policejním ředitelství svůj nově prodloužený cestovní pas a odejel do Paříže. V tom ale, udělal svoji zásadní chybu. Předčasně ztratil nervy a přestože zanechal svým kolegům pokyny jak dál postupovat, nemohl zabránit šíření pomluv proti své osobě a účinně se jim bránit.

První, kdo toho využil byl sám předseda strany Václav Klofáč. Už dlouho žárlil na Stříbrného úspěchy a cítil se být odstřelený. V tu dobu se provalila jedna milostná aféra s vdanou ženou, se kterou měl mít údajně poměr. Její muž zjistil, že žena má syfilis. Zpráva se začala veřejností šířit s tím, že Stříbrný je nemocný a proto odjel do ciziny na léčení. Navíc okolnosti jeho odjezdu, předešlá podrážděnost a nervozita vyvolávaly dojem správnosti této myšlenky. Klofáč neváhal zmanipulovat přednostu brněnské dermatologické kliniky profesora MUDr. Antonína Trýba, aby napsal lékařský posudek o zdravotním stavu Stříbrného, přestože toho nikdy neviděl. Klofáč šířil vědomou lež. Beneš mu u toho zdatně sekundoval, přestože se do té doby vnitrostranickým záležitostí nevěnoval. Potřeboval si, ale se Stříbrným vyřídit vlastní účet. Všem napomohl sám Stříbrný, když vydal v tisku dementi, kde uváděl, že jde o komplot v jehož čele stojí Klofáč s Benešem, kteří se ho snaží odstranit z veřejného života a zavřít do blázince. Veřejnost se ještě utvrdila v tom, že jeho paranoia již dosáhla dalšího stádia běžného u syfilitiků.

V červnu byl svolán ústřední výkonný výbor strany, aby řešil situaci s Benešem. Poslanec Trnobranský hájil názor Stříbrného. Navrhl prohlásit vládu za protiparlamentní a požadoval, aby se Beneš okamžitě zřekl členství ve vládě. Ten se rozhodl zůstat ministrem, ale vzdal se svého poslaneckého mandátu. Později výkonný výbor jeho krok potvrdil, protože šlo i o zahraniční politiku a pověst republiky. Beneš se práci přímo ve straně vyhýbal. Načas tak nebyl vůbec vidět. V květnu se konal sjezd pražské organizace a Stříbrný zde přednesl svoji při s Klofáčem, ale nenapadl ho a snažil se ke smíru. Postupně se i Klofáč snažil obrousit hrany, ale bylo už pozdě. V létě se k fámě o syfilisu ještě nabalila zpráva o spojení s Gajdou a fašisty při přípravě puče. Stříbrný si pro své názory v boji proti fámám zajistil podporu v tisku ostatních stran. V agrárnickém Venkově nebo v lidoveckých Katolických listech, čímž svoje spolustraníky zvedl ze židle, když se spojil s jinými proti vlastní straně a posunul tak spor do široké veřejnosti.

Situace již byla neúnosná a tak bylo v srpnu rozhodnuto o svolání mimořádného sjezdu strany, který se konal od soboty 18. září 1926 v Brně. bylo jasné, že se z čistě osobního sporu stal spor celostranický a dokonce celonárodní. Do Brna dorazilo 187 delegátů a dlouze se celá záležitost probírala. Části z nich se nelíbilo určování politiky strany Stříbrným a jeho názor na vedení ve stylu diktatury, druhá skupina ho přirozeně hájila. Stříbrný bravurně řečnil, ale situace byla stále napjatá. Poté promluvil Klofáč, který sklídl ovace, ale vypadalo to, že chce situaci uklidnit. Nakonec byla přečtena zpráva vyšetřovací komise, ustavená ve sporu Klofáč Stříbrný. Předsedou komise byl Emil Franke, kterému kdysi Stříbrný pomohl k funkci ministra a považoval ho za přítele. Klofáč navrhol smír a Stříbrný mu byl nakloněn. Na přátelskou radu Frankeho, aby získal satisfakci, smír, ale do poslední chvíle odmítal. Tím přišel o část delegátů starší generace, která šla za Klofáčem. Nakonec padl návrh, aby Stříbrný, Trnobranský, redaktori Emil Šimek a František Schwarz byli ze strany pro ztrátu důvěry vyloučeni. Emil Franke se rázem přidal na stranu Klofáče. Přestože na sjezdu nebyl Beneš osobně, poslal ze Ženevy dopis, v němž podpořil Klofáče. Ovlivnil tak váhající členy a dokonce tím jako nepřítomný posílil svoji budoucí pozici ve straně.

Pro vyloučení hlasovalo 95 ze 187 delegátů, 42 hlasů bylo proti a 51 se zdrželo. Stříbrný byl členem strany 29 let a mnozí starší straníci nepochopili, proč byl vyloučen. Na protest proti tomuto kroku řada z nich, zejména živnostníků, opustila stranu a ta se pak potýkala delší dobu s jejich úbytkem. Současně v místních buňkách proběhly čistky a Stříbrného příznivci byli také vyloučeni. Stříbrnému zůstala nálepka spiklence a zrádce, přestože se vlastně dosud ničeho nedopustil, ani nebyl nijak nemocný. Záhy se ukázalo, že ona žena měla milence dva, ale ani nálepku syfilitika mu už nikdo neodpáral. Strana na svém mimořádném sjezdu ještě přijala nový název – Československá strana národně socialistická.

Po brněnském sjezdu vyšla v Českém slově nevýrazná zpráva: „V těchto dnech byl vyloučen z naší strany Jiří Stříbrný. Je to politická mrtvola a vícekrát se jím v našich listech nebudeme zabývat.“ Stříbrný byl tedy ze strany vyloučen, ale jeho jméno zaznělo od té doby v tisku ještě mnohokrát. Ze strany byl sice vyloučen, ale nechal si poslanecký mandát. To už nebyl pragmatismus, ale docela obyčejný kalkul. Rozhodl se dál bojovat na vlastní pěst. To co tu o Jiřím Stříbrným bylo dosud řečeno, muselo zaznít, aby se alespoň částečně daly pochopit jeho důvody, které vedly k založení vlastní politické strany, vlastního deníku a tiskového podniku Tempo. Zatím se píše rok 1926 a Tempo vzniklo až v roce 1929. Jiří Stříbrný už záhy po svém vyloučení začal dál politicky pracovat. Aby mohl šířit svoje informace, potřeboval k tomu noviny. To byla nákladná záležitost a v tom mu pomáhali nejen kolegové novináři a ty, které najal, ale hlavně jeho bratr František.

O něm už tu byla mnohokrát zmínka. Jeho osudy by vydali na samostatný článek, ale přesto si ho trochu představíme. Byl o dva roky mladší než Jiří. Po studiu pěti tříd na obecné škole přešel na 4 roky do gymnázia a nakonec vystudoval První

MUDr. Antonín Trýba (1884-1960)

PhDr. Emil Franke (1880-1939)

veřejnou sladovnickou školu v Praze a vyučil se sládkem. Vojenskou službu měl nastoupit do Rokycan, ale nebyl odveden, stal se nevojákem. V Praze se seznámil s o rok mladší dcerou pražského zlatníka Annou Krajčovou, kterou pojal v neděli 10. ledna 1909 v kostele sv. Tomáše na Malé Straně za manželku. Za svědky mu byl jeho bratr Jiří a František Stark, starosta města Benešova. Po svatbě odjeli novomanželé do města Černigiv, známějšího pod ruským jménem Černigov. Zde si František nejprve propachtoval pivovar a v roce 1910 si zřídil svůj vlastní podnik Pivovarnij zavod F.J. Stržibny Černigov (Пивоварный завод Ф.Я. Стржибны Чернигов). Pivovar vyrobil asi 65.000 věder piva ročně, které částečně stácel do lahví. Díky kvalitě získal za krátkou dobu řadu ocenění na lokálních hospodářských výstavách. Pivovar byl po vypuknutí 1. světové války omezen dodávkami surovin a jeho výroba byla záhy zastavena. Díky silné české komunitě, ale našel další práci ve Smolíkově pivovaru v Tambově.

O jeho osobním životě v Rusku do říjnové revoluce toho není moc známo. Jen to, že se mu v úterý 14. prosince 1909 narodil v Černigově syn Jaroslav a to, že stejně jako jeho bratr Jiří, rád a často hrál karty. Údajně však hrál falešně a nejednou dostal patřičný výprask. Údajně si nevybudoval mezi svými krajany důvěryhodné postavení. Jenže jde o svědectví z doslechu a žádné relevantní dokumenty k tomu neexistují.

Během válečných útrap došlo v Rusku ke dvojímu převratu. Nejprve za únorové revoluce došlo 17. března 1917 k abdikaci cara Mikuláše II. a nastoupila prozatímní vláda, kterou smetla bolševická říjnová revoluce. Bolševici se chopili moci a začali vyhlašovat své zákony. Jedním z nich byl i zákon přijatý 24. prosince 1917, kterým byly zestátněny všechny podniky v Rusku. Do Černigova se tato zpráva dostala až, později, protože leží na Ukrajině. K převzetí moci Sověty došlo až 1. února 1918. Leninova vláda začala jednat o příměří a 3. března 1918 byl uzavřen Brestlitevský mír. Ten dával dobytá území okupantům. Německo-rakouská vojska se tedy snažila ještě dobýt co největší prostor a zastavila je až bitva u Bachmače, kde stáli českoslovenští legionáři spolu s ruskou armádou. Na území ovládaném Rusy se rozhořela občanská válka a snaha o vznik samostatné Ukrajiny. Nakonec bolševici zvítězili a Stříbrného pivovar definitivně sebrali tzv. znárodněním.

To už byl František Stříbrný dávno v Praze. Nejprve se dostal do Moskvy, kde obdržel 1. října 1918 cestovní pas k návratu do Rakouska-Uherska. Než se ocitl v Praze, existovalo Československo a jeho bratr se stal ministrem. Jako člověk znalý poměrů nabídl své služby a v březnu 1919 se stal zmocněncem vlády pro repatriaci krajanů z Ruska. Přes jižní Rusko a dále loděmi z Oděsy nebo Tiraspolu do Terstu a pak vlakem do Prahy. Na transportech si našich krajanů si měl údajně přijít na svůj budoucí základní kapitál a zároveň navazoval styky s podniky v Rusku, od kterých kupoval suroviny, obilí a potraviny, kterých byl nedostatek a dalo se na nich vydělat. V květnu 1919 odjel opět do Ruska jako člen komise, kterou vyslal Státní obilní ústav a ministerstvo zásobování. Uzavřel zde jako plnomocník vlády smlouvu na dovoz obilí a surovin jako vlna, bavlna, tabák atd. Současně však Rusko mělo zájem o pluhy, stroje a další potřeby, takže Stříbrný vystupoval také jako zástupce našich firem. To se už moc neslučovalo s posláním zástupce vlády a někteří lidé na to upozorňovali. Rusové objednali zboží za 40 milionů Kč a takové objednávky budily pozornost i jiných zájemců. Objevil se ale další problém. Mezitím si Sovětská vláda upevnila svoji moc a veškeré zahraniční transakce začala řešit přes Centrosojuz, ústřední obchodní organizaci. Objednané suroviny již dávno dorazily do Prahy, ale stroje zůstaly stát v přístavu Terst a Hamburk. Stejně jako zahraniční obchod v Rusku převzal Centrosojuz, u nás tato transakce šla přes firmu Internationale, s.r.o. pro zahraniční obchod v Praze, kterou s kapitálem 800.000 Kč založila 8. března 1918 pražská filiálka Moravské agrární a průmyslové banky. V jižním Rusku jejím jménem jednal Stříbrný. Chaos mezi přebíráním smluv, plateb, závazků i zboží vedly k tomu, že sovětská strana záhy přestala důvěřovat v jednání a dokonce zpochybnila kvalitu dodávaného zboží. Celý spor se vyřešil smírem Centrosojuzu a Internationale až 3. března 1921. Rozhodnutím ministerské rady byl František Stříbrný v květnu 1921 zbaven plných mocí. Ještě dokončil nákupy surovin v Německu, Dánsku a Švédsku a koncem roku byl zbaven i svého diplomatického pasu.

Banka, resp. její firma Internationale při těchto transakcích utrpěla značné finanční ztráty, dosahující přibližně dvou milionů korun, které dávala za vinu právě Stříbrnému. Jejich spor se táhl až do roku 1931, kdy byl František Stříbrný na nějaký čas dokonce zavřen ve vazbě, ale v souvislosti s jinými jeho transakcemi, ke kterým se také dostaneme.

Když se František Stříbrný vrátil do Prahy, začal s dalšími obchody, ale musel řešit jednu nepříjemnou záležitost. Se svojí ženou Annou si už nerozuměl a proto došlo k rozluce. Podle nového zákona bylo jejich manželství rozvedeno 6. března 1920. Syn zůstal s matkou v bytě v Neklanově ulici na Vyšehradě, ale měl s otcem dobrý vztah. František se seznámil s dcerou jednoho z ředitelů Zemské banky Julia Duchka. Do mladé půvabné Leopoldiny, zvané Dita, se zamiloval, přestože byla o 25 let mladší než on. To přirozeně vyvolávalo silné rozpaky jak ve společnosti, tak u jejich rodičů, kteří známosti nepřáli. František proto „unesl“ Leopoldinu za Prahu do jednoho hotelu, kde spolu strávili tři dny a noci. Teprve až když rodiče souhlasili se sňatkem, vrátil jim dceru zpět. K občanskému sňatku došlo ke čtvrtku 31. března 1927.

Po vzniku Československa začaly vznikat nové obchodní firmy jako houby po dešti. Mnohé zanikly stejně rychle jako vznikly. Každý zdatnější obchodník se na nějaké nové firmě podílel. František Stříbrný působil v roce 1919 jako zástupce firmy Internationale, ale brzy začal vlastní obchod. Pro zajímavost, na všech dokladech se nechal uvádět jako továrník, přestože žádnou továrnu neměl, tehdy se stále považoval za majitele pivovaru, který mu už dávno nepatřil.

Láhve z pivovaru Františka Stříbrného, 1912 a etiketa z pivovaru V. Smolík v Tambově

František Stříbrný (1882-1966)

Leopoldina Stříbrná (1907-1994)

Hlavním hybatelem ekonomiky byly vždy banky. V poválečné konjunktře vznikly desítky peněžních ústavů, které ale nestály na pevném základě a po aféře banky Bohemia se postupně začaly pokládat. Jednou z bank, založenou v oné překotné době byla Československá družstevní banka. Oficiálně vznikla, aby podporovala všestranně veškeré svépomocné družstevnictví, poskytovala družstevním podnikům úvěry, zápůjčky na domy, parcely a usedlosti. Ve skutečnosti měla ovládat ta družstva, která byla pod vlivem národně socialistické strany, která byla skrytě pravým zakladatelem.

Díky straně, která byla členem vlády, vznikla banka až podezřele rychle. Povolení ke vzniku bylo uděleno 10. ledna 1920, ustavující valná hromada se konala 3. února a už 6. února 1920 byla banka zapsána do firemního rejstříku. Přitom v té době trval zápis obvykle 1-2 měsíce od podání.

Základní kapitál byl 2.000.000 Kč rozdělený do 10.000 ks akcií po 200 Kč. V první správní radě zasedli zejména významní národní socialisté jako JUDr. Karel Baxa, první předseda ústavního soudu a pozdější dlouholetý primátor Prahy, poslanci Jan Hryzbyl, Rudolf Laube a také velkoobchodník uhlím Josef Alex Krejčík. V čele správní rady zasedl Jan Infeld, předseda malozemědělských a hospodářských družstev.

Původní idea banky na podporu stranických družstev vzala rychle za své a banka se stala otevřenou všem vrstvám vkladatelů. Díky svým vazbám se upnula na obchod uhlím. Už 19. listopadu 1920 se stal členem správní rady poslanec Jiří Stříbrný. Jeho bratr František sice nebyl z počátku ve správní radě, ale stal se jedním z ředitelů banky a začal rychle pracovat, aby se dostal k ovládnutí banky. Za pomoci zvýšení kapitálu na 5 milionů Kč v únoru 1921 získal 90% akcií. V lednu 1922 vystřídal ve správní radě Jiřího a současně do rady prosadil již zmíněného majitele uhelných dolů v Mutějovicích, Františka Stejskala a jeho ředitele dolů a společníka Josefa Bělohradského.

Banka zvětšovala svoji agendu a brzo si našla prostory v paláci Louvre, o kterém už byla zmínka. Až později si postavila ve Spálené ulici svůj vlastní palác. Postupně jak banka opouštěla svůj program zaměřený na družstva měnila i svůj název. Už v roce 1924 se změnil na Československá diskontní a družstevní banka a v roce 1928 slovo družstevní z názvu zcela vypadlo. Neměnil se jen název, ale také styl a druh obchodů.

Jedním z neoficiálních úkolů banky bylo podporovat národně socialistickou stranu. Oba Stříbrní se v tomto ohledu stali nepostradatelnými při plnění stranické pokladny. Financovat politickou stranu byl problém za první republiky a jak víme, je i dnes. Vždy se hledaly cesty jak peníze do stran dostat. S vědomím Masaryka i vlády se postupně vypracoval tajný systém provizí za státní dodávky, které přes určité prostředníky šly do stranických pokladen. Po vzniku republiky byl nedostatek prakticky všech základních potravin a surovin. Proto stát zajišťoval dodávky nejdůležitějších komodit nákupy v zahraničí. Díky těmto rozsáhlým obchodům se podařilo vymyslet i politický systém financování stran, se kterým byl obecně problém. Když u obchodníků funguje systém provizí, proč by se nedal využít ve prospěch politiky?

Stát kupuje vždy ve velkém a na nějakou tu korunku se nehledí. Nešlo zdaleka jen o uhlí, provize padaly i u nákupu obilí, kukuřice. Zkrátka v každém rezortu šlo o jiný druh obchodu. Na ministerstvu železnic se kupovalo hlavně uhlí, ale i železniční pražce, vagóny atd. Zákonně platí, že kde se najde systém provizí, které prostřednictvím vybraných osob putují do stran, najde se příležitost i pro jednotlivce. Vznik samostatného státu byla krásná a čistá idea a většina politiků budovala stát s vědomím, že konečně budují opravdu vlastní stát, ale u některých časem převládlo přísloví o bližší košili než kabátu. Když se v tisku objevila poprvé 10. března 1922 zmínka o podivném hospodaření na ministerstvu železnic, prakticky se nic nestalo a Jiřího Stříbrného se to nedotklo. Aféru se snažil v roce 1924 znova vyvolat Beneš, ale Švehla ji už v zárodku umlčel. Na rozdíl od Beneše si byl vědom, že by poškodil nejen Stříbrného, ale onen pracně budovaný systém financování stran.

Uhelné hornictví bylo svým významem nejdůležitějším odvětvím hospodářství, které po válce pomohlo roztáčet kola celé ekonomiky. Vláda se soustředila na sociální a mzdové podmínky horníků. Již 15. listopadu 1918 byla přijata osmihodinová pracovní doba a v lednu 1919 zavedlo ministerstvo veřejných prací minimální mzdu v dolech, stanovenou na 13 Kč za směnu. Dokonce se uvažovalo velmi vážně o zestátnění dolů. Majitelé dolů hned hledali spojení a začali nabízet úplatky, pokud se budou takové návrhy zdržovat ve vládě, ale i zamlčovat v tisku. Otto Petschek dal celé 3.000.000 Kč a jiní také nešetřili. Nikdo z politiků nepřišel zkrátka. Agráři zase ovládali Státní pozemkový úřad rozdělující půdu a parcelující velkostatky.

K zestátnění dolů sice nedošlo, ale vláda zlepšovala horníkům podmínky úrazového a nemocenského pojištění a pracovní smlouvy. Jenže po úpravě mezd v roce 1920 začalo docházet k opětovnému poklesu výtěžků a horníci přistoupili ke stávce. V uhelných revírech byly stávky častým problémem a ohrožovaly celou ekonomiku. Kdyby nebylo uhlí pro průmysl a dopravu, hrozil by kolaps a horníci si toho byli dobře vědomi. Když jim v roce 1923 hrozilo snížení mezd o 10% a další zdražování životních potřeb, rozhodli se opět přistoupit ke stávce. Ústřední stávkový výbor ji začal 20. srpna 1923 bez časového omezení. Skončila až po osmi týdnech, 8. října 1923. Její průběh byl celkem poklidný, ale nátlak se nepodařil. Ke snížení platů došlo, ale podařilo se jim vyjednat alespoň nové kolektivní smlouvy. Stávka, byla ale přece jen pro někoho prospěšná. Přestože měly po dobu stávky přestat těžit všechny doly, pár jich přece jen těžilo. Stávkový výbor horníků povolil dolům v Mutějovicích těžit. Jako důvod se uvedlo nebezpečí zřícení chodeb, pokud se nebude dál rubat. Podmínkou výboru ale bylo, aby se vytěžené uhlí nedostalo na domácí trh, ale bylo výhradně na export. O naše uhlí byl obrovský zájem zejména v Rakousku, kam se jen za 1. pololetí roku 1920 dovezlo 816.434 tun uhlí. V porovnání za stejné období byla požadována celková spotřeba v ČSR 15.017.469 tun, ale dodáno bylo pouze 10.517.536 tun uhlí. Krácení byl dodávky zejména průmyslovým podnikům, někde až na 19% požadavku, ale železnice dostávaly téměř plný kontingent a v době nedostatku dokonce uhlí zabavovaly pro svoji potřebu, k čemuž měly souhlas vlády. Horníci chtěli nedostatkem uhlí přinutit vládu a majitele dolů k přijetí podmínek stávky. Povolení těžby v Mutějovických dolech je nemohlo ohrozit. Vždyť za dobu stávky se v nich vytěžilo jen 257 vagónů uhlí.

První znak banky, 1920

Diskontní banka ve Spálené ulici, 1930

Kresba uhelného dolu Union ve Strupčicích u Mostu, 1926

Stávká, ale neměla konce, blížila se zima a situace se zhoršovala. Kdyby byl nedostatek uhlí i pro dráhy, jistě by stávkou podpořili i železničáři. Vláda musela rychle jednat. Jiří Stříbrný byl ve vládě za národní socialisty, kteří podle svého programu hájili právo dělníků a v zásadě souhlasili i se zestátněním majetku. Jenže jako člen vlády a ministr musel hájit zájmy státu, nikoli zájmy vlastní strany. Ve své pozdější obhajobě doslova uvedl: „Zvítězil ministr nad socialistou v zájmu státu.“

Vládě byl předložen plán na nákup tzv. nouzového uhlí v cizině, které mělo jeho nedostatek nahradit. Zajištěním nákupu uhlí pro Československé státní dráhy bylo pověřeno Ministerstvo železnic. Tu se nabídl František Stejskal jako velkoobchodník uhlím, že dodá rakouské uhlí. Ministerstvu dodával, stejně jako jiní obchodníci uhlí už od roku 1920. Za tuto mimořádnou dodávku sjednal běžnou cenu, ale k ní navíc odměnu 5½% na výlohy a práci s tím spojenou. Měl dodat 120.000 tun. K podpisu smlouvy došlo 8. října 1923, tedy v den kdy došlo k ukončení stávky. Dovoz uhlí překonal kritickou situaci s nedostatkem a přispěl ke zlomení stávky horníků. Rázem přijížděly z Rakouska vagóny, ale nebylo v nich jen uhlí rakouské. Mezi vagóny se nějak „připletlo“ také oněch 257 vagónů z Mutějovic. Vagóny dojezdy za hranice až na nádraží v dolnorakouském Göpfritzu, kde se z českého stalo rázem uhlí rakouské, které se obratem vracelo jako tzv. nouzové uhlí o procenta dražší. Těch 257 vagónů byl jen zlomek těžby. V kladenském revíru se běžně za stejnou dobu vytěžilo asi 10.000 vagónů, takže nešlo o zásadní objem, ale pro majitele dolu Stejskala to byl příjem bez ztrát při zastavení těžby a se zcela jistým ziskem z prodeje. Na tento zisk, jak se později ukázalo, nebyl sám.

Do roku 1923 nakupovalo ministerstvo železnic uhlí bez vypsání soutěže v rámci poválečného vázaného hospodářství. Když vypsalo první veřejnou poptávku, mezi těmi s kým byly uzavřeny smlouvy byl i František Stříbrný. Nebyla to přímo jeho

osobní nabídka, ale firmy „Nákupna a prodejna uhlí a koksů, spol. s r.o. při Československé družstevní bance v Praze“. Šlo vlastně o samostatné prodejní oddělení banky, zaměřené na uhelné obchody. Firma vznikla 18. ledna 1921 s kapitálem 1.000.000 Kč pod jménem „Josef Alex Krejčík, velkoobchod uhlím, dřívím a palivem při Čs. družstevní bance“ a jejími jednatelem byl kromě Krejčíka také Jiří Stříbrný nebo prezident banky Jan Infeld. Ke změně názvu došlo v lednu 1922 a Krejčíka se Stříbrným vystřídali jiné dvě zajímavé osobnosti. První byl Václav Rejmon, viceprezident Zemského správního výboru. Výbor byl nejvyšším politickým orgánem v zemi, který měl své zástupce ve správních radách mnoha elektráren a místních drah. Druhý byl JUDr. František Oberthor, člen správní rady banky. Od roku 1919 byl sekční šéf uhelného oddělení ministerstva veřejných prací, ale hlavně byl právním zástupcem dr. Otto Petschka, největšího uhelného magnáta. Nemíjí divu, že pro budoucí velkoobchod uhlím banka nemohla ani jednoho postrádat. V prosinci 1923 se zvýšil kapitál firmy na dvojnásobek a jednatelem se stává František Stříbrný. Ten přibírá do funkce jednatele Františka Stejskala a z názvu firmy vypouští dovětek se jménem banky, protože hlavními podílíky jsou již oni dva. V roce 1928 se už v rámci úplatkářské aféry změnil název firmy na „Orkus“ uhelná obchodní společnost. Když se ocitl František Stříbrný v roce 1931 na několik měsíců ve vazbě než složil František Stejskal (1873 - ..?) kauci za pomoci rodiny, stal se přechodně za něj jednatelem jeho tchán Julius Duchek

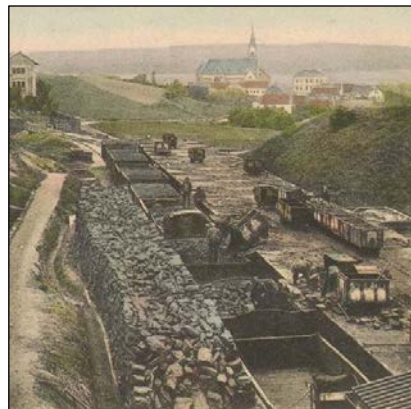
V letech 1923-1925 dodal František Stříbrný našim drahám 4.299.499 tun uhlí, bylo to 31% všech dodávek uhlí drahám v celém Československu. Sněmovní vyšetřovací výbor zjistil, že Stříbrný a Stejskal získali jen na provizích asi 22 milionů Kč. Do systému nebyl zapojen jen uhelný koncern Petschků, ale vlastně skoro všichni těžaři od Aše až po Ostravu. Vše začínalo u Bohumíra Černého, sekčního šéfa ministerstva a u jeho podřízeného, vrchního odborového rady Halíka, který se staral o nákupy uhlí. Zájemcům naznačoval, že pokud nebudou ochotni platit provize z nákupů uhlí, které poptává ministerstvo, mohou být z nabídek vyřazeni nebo výrazně zkráceni. Na dohody o provizích pak odkazoval zájemce na Františka Stříbrného, který poté část dodávek účtoval přes Nákupnu. Provize platili všichni těžaři v rozmezí 2-4 Kč za tunu. Rosická báňská společnost s doly v Zastávce u Brna ale platila až 5 Kč z každé tuny. František Stříbrný měl ještě od Stejskala 2 Kč z každé tuny Mutějovického uhlí provizi, takže si jen od něj přišel na dalších asi 250.000 Kč ročně.

Stříbrný poté ukládal provize na běžné účty v Družstevní bance. Účty zněly na fiktivní jména např. Jan Výborný nebo F. Velkoborský nebo třeba na vkladní knížku „Rokycany“. Přístup k těmto prostředkům měl jak on sám, tak Jiří Stříbrný, který tímto způsobem dostal od bratra asi 3.500.000 Kč. Největší část z této sumy byla použita na financování tiskárny Tempo a pro tisk Večerního listu (celkem 1.001.179,65 Kč), zbytek využil Stříbrný, jeho žena a další.

Podle obžaloby by dráhy za uvedené období za nákupy uhlí ve veřejných soutěžích údajně ušetřily až 56 milionů korun. Nicméně nikdo z ministerstva nedovedl podrobně uvést, jak se k této sumě došlo a výši škody nemohl prokázat. Dokonce při pozdějších výpovědích těžaři sdělovali, že vyplácené provize nešly na úkor ceny uhlí, ale byly poskytnuty v rámci běžné režie dopravy apod. Uhlí ze stejného dolu nemá totiž vždy shodnou kvalitu, navíc je třeba počítat s dopravou na různá místa dle objednávek a právě díky těmto rozdílným parametrům dodávaného uhlí nebylo možné zpětně vyhodnotit, zda k nějaké škodě došlo. Dalším faktorem byl velký časový odstup. Soud probíhal od roku 1931 a první podezřelí obchody sahaly do roku 1920. Řada svědků v době procesu už nežila a nebo si vůbec nepamatovala na detaily.

Aféra s prodejem uhlí se objevila v roce 1928 už po několikáté, tentokrát v Železničních listech a v Národním osvobození. Stříbrný zažaloval odpovědného redaktora Josefa Dýmu, který byl 4. ledna 1930 odsouzen pro urážku na cti na 4 týdny do vězení, protože nedokázal doložit pravdivost svých slov. Nakonec mu byl trest změněn na 1.000 Kč pokuty.

Jiří Stříbrný žaloval také Jaroslava Stránského za článek v Lidových novinách, ve kterém ho očernil za jeho údajné chování při mobilizaci v roce 1914. Soud skončil v únoru 1929, kdy

Nakládání uhlí do vagónů na rampě dolu

František Stejskal (1873 - ..?)

Václav Rejmon (1876 - ..?)

František Oberthor (1878 - ..?)

Soudní jednání v Jihlavě, 1931. Vpředu sedící František Sichrovský, uprostřed Jiří Stříbrný, za ním vpravo JUDr. Ladislav Rašín (archiv rodiny Stříbrných) >

Stránský nedokázal ani při odvolání dokázat pravdivost svých tvrzení, jen pravděpodobnost. Sice nebyl odsouzen, ale musel mu uhradit všechny soudní výlohy a zveřejnit text rozsudku v Lidových novinách. Stříbrný sice soud vyhrál, ale získal ve Stránském svého dalšího úhlavního nepřítele. Stránský byl stejně jako Stříbrný poslancem a ten se od té doby snažil dostat mu na kobyliku. Zásadně proti Stříbrnému vystoupil ve svém řeči pronesené ve sněmovně v pátek 13. února 1931, ve které ho veřejně obvinil z hospodářských podvodů a vlastního obohacování v době kdy byl ministrem.

Jiří Stříbrný se hrdě ozval a žádal o ustavení vyšetřovacího výboru sněmovny a sám před výborem stanul 12. května 1931.

Podle záznamu sněmovního výboru padala obvinění za úplatky, provize, defraudaci a zneužití moci úřední. Jiří Stříbrný se hájil svojí příslovečnou výřečností a každý z předložených bodů zpochybňoval a žádal o předložení důkazů. Několikrát pak žádal výbor a následně i sněmovnu o své vydání k trestnímu řízení, aby se prý dokázala jeho pravda. Sněmovna ho nakonec opravdu vydala. Jiří Stříbrný byl přesvědčen, že za Stránského útokem stojí v pozadí Beneš a nemýlil se. Na této kauze měl nemalý podíl. Stříbrný ho veřejně obvinil z korupce, o čemž měl písemný důkaz, a současně s ním obvinil i Klofáče, Frankeho, Bechyněho, vládní strany a s Benešem spojenou firmu Melantrich. Systém financování politických stran ze státních peněz byl do problému vlastně namočen všichni a je logické, že Jiří Stříbrný se nehodlal stát jediným obětí beránkem.

Z původně jedné kauzy se měly stát případy dva. Při jednání sněmovního výboru, bylo zjištěno porovnáním výpovědí, že Stříbrný i svědek Sichrovský nemluvili před soudem s Dýmou pravdu. Proto státní zástupce rozšířil obžalobu korupce o skutek křivé výpovědi. Žaloba se nově rozšířila na celkových 64 stran. Státní zastupitelství, generální prokuratura, ministerstvo spravedlnosti, vláda a dokonce i Hrad se obávaly konání soudu v Praze. Stříbrný tu měl podporu veřejnosti díky svým novinám a byly tu také větší fašistické nálady než v jiných městech. To znamenalo nebezpečí, že by mohl být osvobozen.

Během léta probíhala mezi protivníky usilovná debata, jak proti Stříbrnému působit. Beneš zastával tvrdě názor, že měl být Stříbrný dán do vazby a silně ho to popuzovalo, že i nadále může veřejně vystupovat a škodit. Stříbrný byl totiž ve volbách do parlamentu v říjnu 1929 opětovně zvolen a měl silnější pozici. Ministr spravedlnosti JUDr. Alfréd Meissner byl opatrnější a hájil postup s tím, že kdyby byl zatčen Stříbrný, musel by být zatčen i Klofáč a jiní. Důvodem proč nebyla vazba uvalena byla i okolnost, že výsledky vyšetřování a předložené materiály nebyly z hlediska právního dostatečné. Všechny vycházely jen ze svědectví několika osob či zpráv z doslechu, které by byly schopny zničit člověka morálně a politicky, o což se všichni snažili, ale nemohlo na tomto základě dojít k právní bitvě. Jejich úsudek byl od počátku jen v rovině Stříbrného odstranit, aby už nikdy nemohl ovlivňovat politiku.

V tomto se silně angažoval i Masaryk. Navrhoval nechat odebrat právo rozšiřování časopisu Šejdrem a komunistického Trnu s odůvodněním, že kazí mládež. Chtěl, aby cenzura články nejen zabavovala podle slov, ale i podle smyslu článku. Byl zastáncem oddělení procesů, protože korupční kauza byla těžko prokazatelná, zatímco křivé svědectví snadno. Dokonce napsal svému kancléři Přemyslu Šámalovi: „*To může být ein, zwei. Až si to odsedí, ať si porota soudí jak chce. Tím by se uklidnily strany, že nedojde také na ně. Jde o to utopit ty chlapy jednotlivě*“. Proto, když se dozvěděl o určité ochotě Františka Stříbrného oddělit se od svého bratra, byl ochoten tuto myšlenku podpořit. František byl trestně stíhán nejen za uhlí, ale i za podvody v Družstevní bance při její sanaci. Při jednom rozhovoru s dr. Spurným prý řekl, že jeho bratr je darebák, který neví co dělá a bije, hlava nehlava. Důvěrnými nitkami z hradu byla nabídnuta cestička. Pokud by František svědčil proti bratrovi, dalo by se prý uvažovat o nižším trestu pro něj. František měl nejen bratra potopit, ale také mu zabránit v dalším brojení proti Benešovi a Hradu. Zda šlo mezi bratry o smlouvenou hru nebo František přece jen zvažoval hodit bratra přes palubu, výměnou za nižší trest nevíme. Každopádně, když byl zavřen do vazby, složila se na kauci s vypjetím sil celá rodina včetně bratra. Kauce původně navržená na 10 milionů Kč byla po zjištění, že výše Františkova majetku nedosahuje takové hodnoty, snížena na 3 mil. Kč. Jiří Stříbrný dokonce použil peníze určené pro tiskárnu Tempo i peníze své vlastní politické strany, Ligy.

Celá kauza se táhla velmi dlouho a před zahájením procesu Beneš už zcela bez přetvářky začal šířit lživé informace, že Stříbrný spolupracuje s Maďary a nabízí svoje služby Italům. Proces byl zahájen v pondělí 14. prosince 1931 a trval 12 dní.

Žaloba vinila Stříbrného kromě křivého svědectví, že jako ministr železnic v roce 1920 objednal nákup 2.000 železničních vagonů u berlínské firmy Arons & Walter. To byl bankovní dům, vlastníci mj. uhelné doly. Svědek František Sichrovský byl obviněn ze zprostředkování tohoto obchodu za provizi 6.200.000 Kč, přičemž prý zamlčeli, že se spolu znají. Ukázalo se, že Stříbrný hodináře Sichrovského znal jen letmo, ale nikdo jim nemohl dokázat opak. Sichrovský byl zapleten i v podezřelých obchodech se zbraněmi pro armádu. Byl dobrým přítelem Jana Masaryka a už samo zatažení takového rodinného jména nebylo nikomu příjemné, takže se od výraznějšího „prozkoumávání“ jeho obchodů rychle upustilo.

Podobně se dařilo rozbít i část žaloby směřující na podezřelé obchody s uhlím. O nákupu nouzového uhlí rozhodla celá vláda včetně Švehly a peníze uvolnil ministr financí Bečka. Nákupy pražců a vagonů byly zakoupeny v kritické době v rámci státního úvěru a neprokázalo se, že by šlo o nákup nevýhodný pro stát. Státní zástupce se snažil prokázat obvinění, že smlouvy byly podepsány ještě před schválením vládou, ale všechny podepsal Stříbrný až po udělení souhlasu a uvolnění peněz od ministra financí. Sice bylo zřejmé, že takové obchody se musely projednávat předem, ale nikdo nebyl schopen dokázat spáchání úmyslné škody a zneužití moci v osobní prospěch. Podezřelých okolností bylo dost, ale žalobě chyběly listinné důkazy a svědectví osob. Část aktérů již nežila a všem „prospěl“ dlouhý časový odstup. Nakonec byli oba obžalovaní, František Sichrovský a Jiří Stříbrný zproštěni obžaloby vnesením osvobozujícího rozsudku v pondělí 4. ledna 1932.

Stříbrného protivníci vycházeli z mylného předpokladu, že ho veřejnost odsoudí jen na základě morálních a mravních hodnot bez pomoci relevantních důkazů. Přitom vycházeli z toho, že o machinacích věděl, nebo se jich sám účastnil. Bylo jasné, že korupce tu byla, stejně jako další skutky, ale nepodařilo se je prokázat a Jiřímu Stříbrnému nikdy nedokázali, že o bratrových obchodech věděl, sám tvrdil, že ho sice bratr finančně podporoval, ale domníval se, že jde o jeho vlastní peníze a o jejich původu nepátral. Státní zástupce neměl jediný protidůkaz, který by vyvracel Stříbrného tvrzení, navíc vypovídal, že v řadě případů předložené smlouvy odmítal podepsat, dokud stát nedostane slevu a té prý často dosáhl. Doslova řekl: „*Mé svědomí je čisté, neobohatil jsem se ani o haléř, spravoval jsem ministerstva mně svěřená, jak jsem nejlépe dovedl*“. Řada svědků již nežila a nebo si nepamatovala přesně. Soud tedy nemohl ani rozhodnout jinak než rozhodl.

Během líčení si v rámci zajištění veřejného pořádku sjednal pražský policejní ředitel JUDr. Vojtěch Dolejš se soudem, že k vynesení rozsudku dojde dopoledne, kdy jsou lidé v práci a nemají čas na srocování. Do soudní síně byly vydávány vstupenky a to ve velmi omezeném počtu. Po vynesení osvobozujícího rozsudku a Stříbrného řeči, byl tleskajícím davem doprovázen se svoji ženou, před budovu soudu ve Spálené ulici. Zde čekalo dalších několik set lidí, kteří dokonce prolomili policejní kordon. Všechny noviny vydaly odpolední a večerní vydání s palcovými titulky výsledku jednání.

Mnoha Stříbrného protivníkům asi ten den nechutnalo. Začalo se mluvit o zbrabrané kauze. Beneš zuřil, Masaryk se vyjadřoval, že se celá věc měla vzít energicky do ruky a Stránský byl považován za eskamotéra, kterému kouzlo nevyšlo a naopak dostal Stříbrného opět do sedla.

Na výsledku soudu měl velký podíl také Stříbrného obhájce, JUDr. Ladislav Rašín, syn bývalého ministra financí. Za svoji práci si také vystavil velmi vysoký účet na 80.000 Kč a hájil ho také později. Státní zástupce podal proti rozsudku odvolání, kterým se koncem června 1932 zabýval Nejvyšší soud v Brně. Ten stížnosti vyhověl a rozsudek zrušil. Rozhodl, ale také o přeložení soudu do Jihlavy.

Ladislav Rašín (1900-1945)

Důvodů k takovému kroku bylo víc. Podle soudu bylo účelné, aby se celá kauza řešila před jiným trestním soudem pro jeho nezáujatost. Jihlava byla dost daleko od Prahy, aby ztížila možnost návštěvy soudu většinu počtu fanoušků i případnému srocování davu. Nejen Rašín kritizoval toto rozhodnutí, ale zbytečně. Státní zástupce JUDr. Zdeněk Marjanko byl dokonce na dobu jednání přeložen do Jihlavy. Dalším důvodem bylo co nejvíce poškodit a vyčerpat Stříbrného. Jen cestovné a diety účastníků jednání dosáhly 20.000 Kč. Rodina musela složit za bratra Františka vysokou kauci. Cenzura s pokyny vlády tvrdě stíhala veškeré tiskoviny z produkce Tempa a častěji zabavovala vydání novin. Tím klesala možnost příjmu z prodeje i inzerce, protože inzerenti chtěli mít svoji jistotu, že jimi zadaný inzerát vyjde. Veškerá vydání s procesem Stříbrného vyčerpávala nejen finančně.

Jihlavský soud začal v pondělí 10. října 1932. Znovu bylo vyslechnuto 140 svědků a zápis z jednání dosáhl 1.520 stran. Soud trval neuvěřitelně tři měsíce. Závěrečná Rašínova řeč měla 182 stran a Rašín ji pronášel silně nachlazen. Výsledkem byl opět osvobozující rozsudek. Jiří Stříbrný si svůj triumf vychutnal velkolepě. Pro návrat do Prahy zvolil vlak a na pražském nádraží byl přivítán svými stoupenci. Řada novin, nejen Stříbrného, psala oslavně o jeho vítězství, ale cenzura je zabavila. Pravdou je, že v rozsudku zazněly určité pochybnosti o právním stavu věci, které ale nešly dokázat. Beneš a Stránský byli velmi zklamáni a snažili se o další obnovu procesu, ale proti se postavil tehdejší předseda vlády Jan Malypetr, který tvrdil, že každý další politický proces proti Stříbrnému dopadne stejně katastrofálně.

Jiří Stříbrný se z úspěchu neradoval tak dlouho. V pondělí 15. května 1933 ho postihl záchvat mrtvice, která ho vyřadila na více než půl roku z politického života. Přidaly se i další nemoci. Stříbrný odjel do své vily v Káraném, kde se zotavoval. Už v roce 1928 přikoupil vedlejší pozemek a v době své nemoci nechal u vily zřídit nákladem 60.000 Kč zahrádku, které vlastně financoval provoz celého domu. Zaměstnával v něm tři zahrádky a roční tržba byla asi kolem 18.000 Kč.

Proces křivého svědectví a zneužití moci skončil. Byla tu však ještě žaloba na defraudaci peněz z Družstevní banky. Ta byla podána na oba bratry a Františka dostala do vazby. Byla vlastně na všechny významné funkcionáře banky v souvislosti s nutnou sanací banky. Banka požádala 6. května 1925 o finanční pomoc Zemskou banku. Ta vedla státem zřízený Zvláštní fond pro zmírnění ztrát poválečných poměrů, který měl pomoci zdravějším bankám, aby po vlně krachů jiných bank nepadly a byly schopné přežít. František Stříbrný předložil bilanci své banky za rok 1924 se ztrátou 11.750.460,60 Kč. Zemská banka mu následně vydala 4% dluhopisy fondu v celkové hodnotě 10.000.000 Kč. Prostřednictvím těchto dluhopisů provedl transakce, které mu přinesly do vlastní kapsy nejméně 897.429,07 Kč. Nebyla to jediná nestandardní transakce, kdy za pomoci převodů různých akcií, podílů a pohledávek vyvedl z banky peníze určené původně na její záchranu.

Při jednávání se objevila i otázka zneužitého vkladu dr. Otto Petschka ve výši 3.000.000 Kč, který vložil do Družstevní banky v roce 1921. Byly to ony tři miliony, které měly sloužit k uplacení Českého Slova, aby přestalo negativně psát o dolech patřících rodině a tato suma měla pomoci v obstrukování možností zestátnění dolů národními socialisty. Část peněz opravdu nakonec skončila v rukou strany a Melantrichu, ale část z nich prošla i přes účty bratrů Stříbrných, přes již zmíněné účty „Velkoborský“ aj. Banka žalovala Františka Stříbrného o vrácení vkladu, ale jelikož měl od právního zástupce Petschku právo s vkladem sám nakládat, banka tento vklad zpět už nikdy nedostala.

Jiří Stříbrný jako ministr železnic, dopomohl Melantrichu nejen k těmto penězům, ale přihrál i jiný obchod. Dohodil nádražní prodejny knih a časopisů. Ty do té doby spravovala firma J. R. Vilímek a protože po válce upadala a moc se o ně nestarala, došlo k jejich přidělení novým zájemcům. Stánky se rozdělily mezi tehdejší koaliční strany. Národní socialisté, tedy Melantrich dostal Prahu, sociální demokracie Plzeň, agrárníci Bratislavu a Brno a lidovci obsadili Hradec Králové a Olomouc. Polostátní vydavatelství ORBIS dostalo celé německé pohraničí. Na nádražích se noviny prodávaly s 10% přírážkou a tak prodej výtisků nebyl valný. Melantrich po převzetí stánků, všechny zmodernizoval a zrušil prodej s přírážkou. Během 3 let stoupl počet prodaných výtisků novin o tolik, že stánky prodávaly a vydělávaly víc než kdysi s přírážkou. Podobně postupovaly i ostatní politické strany, takže jeho protivníci nemohli na světlo se všemi kartami, protože by z dalších podobných obchodů měli sami problémy. Stříbrný tedy nepracoval jen pro sebe, ale jak je vidět někdy i v rámci celku a v zájmu jiných politických stran.

Nakonec byl i František Stříbrný osvobozen a jediný kdo zůstal v problémech byl těžář František Stejskal. Obchodů a podvodů měl na svědomí víc, dokonce i padělané listiny. Při soudu se Stříbrným nevyprávěl ani jako svědek. Před procesem utekl do Švýcarska a po návratu se stal „duševně chorým“, nebyl schopen výpovědi a na čas byl v ústavu pro choromyslné. Po uklidnění aféry odjel do lázní, kde si užíval nočního života. Jeho příběh bude v jiném čísle.

A1425 - Dluhopis zvláštního fondu, 1926

František Stříbrný si pořádně oddech, že se mu podařilo zbavit starostí se soudy. V září 1931 odstoupil ze správní rady banky a spolu s ním Julius Duchek a prokurista Josef Wünsch. Stříbrnému se podařilo prodat akcie banky. Banku převzalo konsorcium s dominantním vlivem Československé živnostensko-obchodnické strany středostavovské.

Když byl v pátek 24. dubna 1931 zavřen do vazby, došlo následně k domovní prohlídce i otevírání bankovních schránek a vytvoření soupisu jeho majetku. Vlastnil činžovní dům v Ověnecké ulici č.p. 753 na Letné, který koupil v roce 1925. Dům byl zatížen věcným břemenem a to k bytu o šesti místnostech, kde bydlel jeho bratr Jiří Stříbrný. Dále vlastnil dva domky ve Všenorech, nějaké pastviny a lesy. Z kapitálového majetku mu patřilo 60% akcií Severočeských továren kaolinových a keramických s továrnou v Nepomyšli a většina akcií Akciových ledáren v Braníku. Dál měl 70% podíl firmy Orkus (dříve Nákupna uhlí), která měla továrnu na uměleckou a stavební keramiku Graniton ve Svijanech u Turnova. Firmě Orkus dále patřil dům v Purkyňově ulici č.p. 54, kde bydlel František se svou rodinou a také rozsáhlé pozemky mezi katastry Braník, Nusle, Krč a Lhotka, známé jako statek Nový Dvůr, kdysi zvaný též Lhotecký dvůr. Pozemky získal, když působil ještě v bance. Jednota malozemědělských družstev se dostala do konkursu a z ní je levně koupil. Jejich hodnota byla po rozhodnutí o zástavbě asi 20 milionů Kč a čtvrtěční metr se prodával asi za 300 Kč. Vznikla na nich zástavba rodinných domků, nazvaná „Kolonie Tempo“. Jméno vzniklo podle Stavebního a bytového družstva „Tempo“, které založil v roce 1932 František Stříbrný spolu s dalšími zaměstnanci tiskárny Tempo. Při vzniku družstva se upsal 34 podílníků, ale brzo jich bylo 130. Každý člen zaplatil 1 podíl po 500 Kč a nechal si s pomocí družstva postavit vlastní domek, financovaný přes hypotéku Občanské záložny v Karlíně. V době krize však stavitel, který prováděl realizaci zkrachoval a tak se většina společníků rozutekla a ti co si domky dostavěli, tak vlastně stavěli vlastními silami. Stříbrný opustil družstvo v roce 1937. Do té doby rozparceloval rozsáhlé pozemky, které za výhodnou cenu a se ziskem prodával zájemcům. Družstvo pak spíš živořilo a zaniklo z moci úřední v roce 1953.

V soupisu majetku obou bratrů Stříbrných figurovaly akcie tiskárny Tempo. Když byl Jiří Stříbrný vyloučen ze strany národních socialistů, hledal přirozeně možnost, jak se vrátit na scénu. K tomu potřeboval zejména noviny, přes které by mohl šířit svoje politické názory a působit tak na širokou čtenářskou základnu. Záhy po jeho odchodu ze strany, v září 1926 se roznesla zpráva, že kupuje za 2 milióny fašistický deník Národního hnutí „28. říjen“. To byl nesmysl, stejně jako, že složil svůj poslanecký mandát. Každopádně deník nekoupil, ale poskytl mu půjčku 80.000 Kč na jeho podporu, ten však stejně pro finanční nesnáze zanikl.

Jiří Stříbrný se rozhodl vydávat své vlastní noviny sám. První číslo deníku nazvaného „Polední list“ vydal v pátek 26. listopadu 1926. Jeho tisk nejprve řešil v „Grafií“, Dělnické knihtiskárně a nakladatelství v Praze v Myslíkově ulici č. 15. Později přešel do větší tiskárny E. Beaufort, která sídlila v Jungmannově ulici č. 21.

Jeden deník mu, ale nestačil. Zaměstnával stále větší množství novinářů. Těsně před vánoci, od pondělí 20. prosince 1926 vyšlo první číslo Pondělního listu. Za další tři měsíce, od soboty 19. března 1927 se objevil Večerní list a od 1. ledna 1928 Nedělní list. Atypickým se stal další deník, vycházející od pondělí 10. září 1928 pod jménem Expres. Jeho zvláštností byl tisk na růžovém papíru, vycházel jako poledník. Z počátku bylo jeho záhlaví pouze černé, ale časem se začal tisknout dvoubarevně, stejně jako ostatní deníky.

Doménou všech titulů byla senzačnost a bulvárnost. Výrazní titulky, které kameloti vyřvávali po celé Praze, se staly typickými pro produkci, lidově a trochu hanlivě zvanou „Stříbrňák“. S oblibou pochopitelně rostla i produkce a prodaný náklad. Večerník nazvaný „Večerní list“ vycházející od března dosáhl koncem roku 1927 náklad 56.000 výtisků denně.

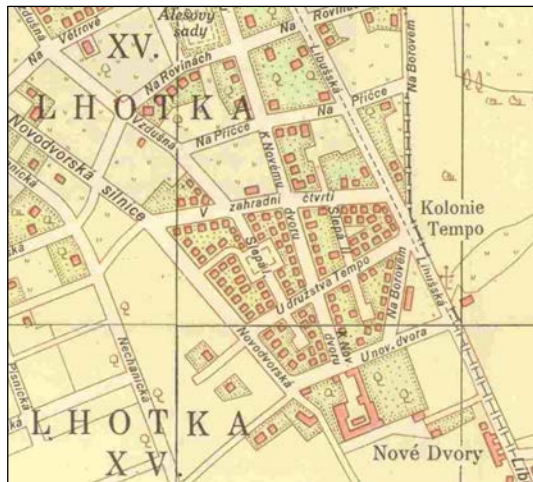
Už záhy po prvních vydáních, kde Stříbrný tepal do všeho a do všeho začala zasahovat cenzura. Jiří Stříbrný tu začal stavět úplně nové, u nás do té doby netradiční bulvární noviny. Vypadalo to, že je mu úplně jedno co se píše, ale důležité bylo, že se to čte. Už jako mladý řečník dovel vystihnout, to co lidé chtějí slyšet a nyní jen využil svých zkušeností a dával jim to, co chtěli číst. Nudné a nezáživné zprávy nikoho nezajímaly, ale drby, fámy a senzace, to bylo ono.

Konkurence novinářská i ta politická se nestačila divit, že Stříbrný zase vydává a nebyli na takový atak vlastně připraveni. Vyčítali mu úpadek mravů, sprostě hrubosti, nízkou úroveň nešetřící nikoho, dokonce ani největší autoritu ve státě prezidenta Masaryka. To, že brojil proti Benešovi se už považovalo za samozřejmé, ale zřetelně se začal vymezovat i proti Hradu.

To však byl jenom začátek. Noviny byly jen prostředek, ale aby mohl i nadále působit politicky, musel mít vlastní stranu. K jejímu založení došlo v neděli 8. května 1927 pod názvem „Slovanská strana národně socialistická“. Šlo o stranu, která by přebrala část voličů národních socialistů. Je pochopitelné, že ti co ze strany odešli, šli za Stříbrným a k nim se přidali další.

Ověnecká ulice, vlevo Stříbrného dům čp. 573 (Kučera)

Jiří Stříbrný se zpočátku chtěl vrátit k národním socialistům a snažil se pomocí přátel ve straně zvrátit usnesení sjezdu o svém vyloučení. Proto se také nechtěl věnovat budování stranické struktury, protože se domníval, že nebude mít dlouhého trvání. Nastavil velmi podobný program a uvažoval o spojení obou stran. Myšlenku socialismu podle svého názoru očistil a ideál národního socialismu povýšil do rozměrů celého slovanství. Do nové strany přetáhl řadu starých členů, kteří šli za ním, ale na velký volební úspěch měl zpočátku malou šanci, potřeboval desetitisíce voličů. V době ustavení strany se nejvíc řešil její název. Noví straníci chtěli více dělnickou stranu, ale Stříbrný se snažil pojmut o nejvíc různorodých skupin voličů, aby sebral hlasy i stávajícím stranám. Nakonec byl zvolen název Radikální hnutí - slovanští národní socialisté, předsedou strany se stal Jiří Stříbrný. Hlavní protivník zůstal Beneš, ale i Masaryk, proti kterým přes své noviny útočil. Beneš pracoval i proti Karlu Kramářovi, se kterým se začal Stříbrný víc politicky sblížovat, zejména v roce 1934, kdy se spojili do strany Národního sjednocení.

Po vyloučení ze strany si ponechal „jejich“ poslanecký mandát. Částečně z pragmatismu, částečně v domněnii, že se vše urovná a on se do strany brzo vrátí. Jenže 19. května 1928 byl volebním soudem mandátu zbaven a s ním i jeho přítel poslanec Jindřich Trnobranský.

O poslanecký mandát sice přišel, ale měl své noviny a mohl tak svoje slova dál šířit. Z vývoje politické situace se dalo předvídat, že se vládní koalice rozpadne a budou nové volby. Řádný termín voleb měl být až v roce 1931, ale vývoj situace směřoval k předčasným volbám. Švehlův zdravotní stav se zhoršoval a 1. února 1929 abdikoval. Panská koalice utvořila hned novou vládu v jejímž čele stanul František Udržal. Jeho vláda vydržela do září, vlivem následků Tukovy aféry na Slovensku. Komunisté posilovali pozice a lidovci ji ztráceli a tak nové volby nechtěli, zejména v době zářijových svatovavřineckých oslav připomínající milénium od smrti sv. Václava. Masaryk nakonec vyšel koalici vstříc a 25. září vyhlásil termín předčasných voleb do senátu a poslanecké sněmovny, které se konaly v neděli 27. října 1929.

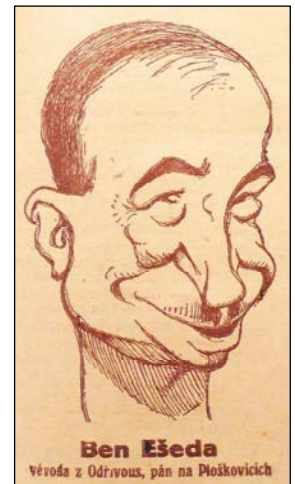
Dosavadní velké politické strany počítaly s tím, že malé strany, zejména Stříbrného zaskočí a nebudou se tak v krátkém čase moci dobře připravit na volební kampaň, na kterou nebudou mít peníze. Opět se mýlili, díky bratrovi Stříbrný peníze sehnal.

Stříbrný považoval za největší nešvar tzv. vázané kandidátky. To je vlastně systém, který funguje dodnes. Politické strany nebo sekretariáty vyberou předem určené kandidáty, kteří jsou často vybráni na základě poslušnosti straně a předsedovi a ti jsou pak dáni na čelo kandidátky. Zastával názor, že voliči by si měli svého kandidáta volit sami. Přesto si byl vědom rizika krátkého termínu a potřeby oslovit co největší počet nespokojených voličů z jiných stran, aby ho podpořili proti zavedenému systému. Pro svůj cíl se byl ochoten spojit s každým a to byla jeho hlavní chyba. Spojil se s Národní obcí fašistickou, které předsedal Radola Gajda. Jenže i v jeho straně nebyl jednotný názor. Už na sjezdu Radikální strany, byli mezi hosty zástupci, kteří byli považováni za opozici vůči Gajdovi. Jeden z nich, pozdější redaktor Poledního listu, Jan Scheinost dokonce slíbil, že do nové strany přivede 25.000 fašistů. Stávající členové Radikální strany měli z toho obavy, takže z jednání o spojení stran nakonec sešlo. Fašisté byli také velmi zadlužení a při spojení stran by dluhy přešly na Radikální stranu. Začalo tak jen jisté sblížování názorů, proto aby se podařilo přilákat co největší počet voličů. Během léta se konaly tajné schůzky s dalšími stranami, ze kterých se určilo zaměření na budoucí voliče. Bylo jasné, že předčasné volby jsou jen otázkou času, ale zatím bylo vše předčasné.

Oba vůdci stran, Gajda i Stříbrný se snažili tomu druhému přebírat co nejvíc členů, do doby než spolu podepsali dohodu. V té době musel Stříbrný uklidňovat i své voliče, zejména socialisty, že nehodlá stranu zatáhnout k fašistům. Důvodem obav se stalo vydávání časopisu Říšská stráž, který fašisté tiskli v Cyrillo-methodějské knihtiskárně a nakladatelství V. Kotrby. Protože mu dlužili peníze a nemohli dál tisknout, nabídl jim Stříbrný, že v Tempu bude tisknout zadarmo a dokonce zaplatil u Kotrby jejich dluh. Socialisté z jeho strany mu vyčítali, že ovládá autoritativně stranický tisk a odklání se od socialistických myšlenek. Převzetí tisku bylo pro Stříbrného jen gestem, aby před volbami získal přízeň a hlasy fašistů pro sebe.

Po vyhlášení termínu voleb začal opravdový souboj a proto se nakonec malé strany a hnutí spojily do jednoho celku. V pátek 4. října 1929 byla ustavena Liga proti vázaným kandidátním listinám. Jejimi členy byl kromě Radikální strany a Národní obce fašistické ještě Svaz nájemníků, Strana domkářů, malorolníků a hospodářských jednot, Družina válečných poškozenců, Jednotu čs. domova a Odborové sdružení hudebníků. Součástí byla i Unie odborových organizací, která Radikální straně přitáhla 27.000 členů, tedy víc než dvojnásobek vlastních členů. Převahu ve vedení Ligy měl Stříbrný, Trnobranský, Pergler a Gajda. Ti také byli v čele kandidátní listiny.

Na pomoc straně vyrukoval ještě satirický časopis Šejdrem, který začal Stříbrný vydávat už 26. června 1929. Byl to původně čtrnácti týdeník, časem týdeník, který byl od počátku zaměřen nejen protibenešovsky, byl proti všem. To co nemohly napsat ani bulvární deníky, vycházelo v časopisu Šejdrem ve formě vtípů, karikatur. Podtitulek byl „list, který lže, vymýšlí, ostouzí a vydírá“. Byl tištěn vícebarevně, tedy nákladněji a opět s typickými velkými titulky a výraznými kresbami. Čtenáři se vlastně nic podstatného nedozvěděli. Když neměli novináři v deníku obstojné informace, vyšla průpovědka či vtíp v Šejdru a nikdo je nemohl příliš napadnout. Sám podtitul značil, že si vymýšlejí. Šejdrem se tak stalo jedním z nejzabavovanějších tiskovin a jeho vydávání skončilo v roce 1933. Pro Šejdr bylo typické jiné dělení slov. Na první pohled nikdo nemohl říci zřetelně, že píšou o něm, ale každý se dovtipil. Slovo „doroty“ bylo upraveno „do roty“ nebo Edvard Beneš byl zašifrován jako Ben Ešeda, někdy s přívlastkem malý tajtdrlik.

Výsledek voleb, ale nebyl nijak radostný. Celkem hlasovalo 7.384.979 lidí, ale Liga dostala jen 70.875 hlasů, tedy 0,96%, čímž jen nejtěsnější většinou dostala tři křesla v parlamentu. Do senátu obdržela dokonce jen 51.617 hlasů. Výsledkem bylo, že do se parlamentu dostal Stříbrný, Pergler a po zaokrouhlování dodatečně ještě Gajda a jediný senátorský post získal Trnobranský. Spojení obou nesourodých stran začalo velmi brzo skřípat. Volební kampaň stála přes jeden milión korun a všechno nesla Radikální strana, tedy přesněji řečeno jen bratři Stříbrní. Gajda nesplnil své sliby, že přitáhne přes 50.000 voličů a také nedal do společné pokladny ani korunu. Jiří Stříbrný tedy už 12. listopadu 1929 oznámil Gajdovi, že nebude dál bezplatně vydávat Říšskou stráž. Náklady na její tisk dosáhly 160.000 Kč a Tempo prý nemůže dál nést takové náklady.

V dubnu 1930 se Liga rozpadla. Obavy byly nejen z Gajdovy radikalizace, ale zejména pro jeho začínající vyšetřování z protistátní činnosti. Stříbrný se odtrhl a ustavil svoji „Národní ligu“. Fašisté si utvořili svůj politický blok, který se spojil s Národním svazem mládeže a studentstva, který volně existoval od roku 1925 a vydával časopis Vlajka, podle kterého se členům začalo říkat – Vlajkaři.

Jiří Stříbrný a jeho strany nikdy nepředstavovaly destruktivní opozici, ale spíš její populistickou formu využívající bulvárního tisku, často až dryáčnické. Servítky si rozhodně nebral, ale konečkonců Beneš a jeho protivníci také nejednali vždy v rukavičkách. Nicméně nikdy neútočil jako první, jen v reakci na jiný atak a přešel rychle do protiútoků.

O Stříbrném se nejvíce mluví jako o politikovi, ale málokdo ví, že v byl poměrně velkým milovníkem sportu. V letech 1923 až 1928 byl dokonce prezidentem fotbalového klubu AC Sparta Praha. Stejně tak tiskárna Tempo nebyla jen vydavatelem novin a pornografie, ale i mnoha jiných titulů. Kupodivu nijak pokleslé. Šlo o díly J. S. Machara, Petra Bezruče a dalších.

O podniku Tempo tu byla zmínka už mnohokrát, jak tedy vlastně Tempo vzniklo. Ke vzniku společnosti, která by zastřešila vydávání novin došlo už koncem roku 1928. Už 20. ledna 1929 složil František Stříbrný 1.000.000 Kč na běžný účet založený u Čs. diskontní banky, kam postupně další upisovatelé skládali peníze za upsané akcie. Mezitím byly podniknuty právní kroky k založení firmy, tedy zejména podána žádost o její povolení. Výnos, kterým ministerstvo vnitra ve shodě s ministerstvy obchodu a financí udělilo souhlas zakladatelům firmy bylo uděleno 18. května 1929. Následně mohla být svolána ustavující valná hromada, která se konala v pondělí 3. června 1929 od 15 hod. v místnostech tiskárny v Jungmannově ulici. Základní kapitál byl ustaven ve výši 2.000.000 Kč, rozdělený na 2.000 akcií na majitele po 1.000 Kč, které byly plně hotově splaceny. akcionáři museli ještě složit povinné emisní ážio ve výši 10% z kapitálu, tedy celkově ve výši 200.000 Kč. Tyto peníze byly vázané pro rezervní fond společnosti a musel být složen ve státních dluhopisech, které byly deponovány v Zemské bance. Podle zakladatelského zápisu se stalo akcionáři celkem 11 osob, jejichž přehled je níže v tabulce.

Karel Pergler (1882-1954)

Jméno akcionáře (upisovatele akcií)	počet	podíl
František Stříbrný, továrník, Praha II.	1 000	50,00%
Jiří Stříbrný, redaktor, Praha VII.	944	47,20%
Jindřich Trnobranský, úředník, Praha XI.	10	0,50%
JUDr. Ferdinand Kahánek, redaktor, Praha XI.	10	0,50%
Alois Kahánek, Moravská Ostrava	10	0,50%
Antonín Nehasil, ředitel tiskárny Tempo, Praha XI.	10	0,50%
Bohuš Ausobský, redaktor, Praha VII.	5	0,25%
JUDr. Čeněk Hubáček, tajemník Ligy, Praha XVII.	5	0,25%
Alfred Javorin, zástupce šéfredaktora, Praha XIII.	2	0,10%
Rudolf Vlk, Praha XVI.	2	0,10%
Emil Schwarz, Praha I.	2	0,10%

Ukázka záhlaví dopisních papírů z let 1930-1939

Ve skutečnosti měl každý z bratrů polovinu akcií, ale pro účast třetích osob na valných hromadách, museli dotyční dostat formálně nějakou akcii do ruky. Mezi akcionáři jsou věrní straníci i zaměstnanci firmy, protože akcie měly být podle původní myšlenky mezi větším počtem akcionářů. To se původně projevilo už během léta 1929, kdy se Radikální strana připravovala na volby a řešila vnitrostranícké záležitosti.

Tempo bylo vlastně v rukou Stříbrných a několika vyvolených přátel, který podnik řídili. Původní myšlenka byla zřejmě vytvořit velký lidový podnik, podobný jiným tiskárnám, kde se kapitálově účastní větší počet osob s malými podíly. Po kritice straníků sdělil Jiří Stříbrný, že podnik je v jeho a bratrově rukách proto, aby jen oni nesli případnou finanční ztrátu. Až prý bude podnik prosperovat, vydají se akcie i dalším akcionářům, ale nyní by je jen připravovaly o peníze. K vydání nových akcií nikdy nedošlo.

Hospodaření podniku zůstávalo utajeno a v úředních ročenkách nikdy nebyly zveřejněny hospodářské výsledky nebo nějaké ekonomické bilance. Někteří autoři uvádí, že Tempo bylo kromě Melantrichu jediným novinářským podnikem v ČSR, který byl ziskový. Pravdou je, že náklady deníků Tempa dosahovaly obrovských čísel, ale rovněž je třeba vidět i náklady. Tiskařské stroje byly koupeny na splátky a tiskárna zaměstnávala mnoho lidí. V roce 1938 měla 228 zaměstnanců a v roce 1944 dokonce 300 osob. K tomu ještě připočítejte kameloty, kteří nepatřili mezi zaměstnance, ale byli pravidelně vypláceni za prodané výtisky. Jediná dostupná zpráva o hospodaření firmy je z XII. řádné valné hromady z 28. srpna 1942, kde se k obchodním výsledkům uvádí, že za rok 1941 došlo k příznivějším výsledkům následkem cenového zvýšení s tím, že se dá očekávat slibný vývoj. Zájem o noviny roste a téměř žádné číslo nezbyvá neprodané. Za rok 1941 bylo dosaženo zisku ve výši 116.166,55 K, ale byl použit na úhradu ztrát z minulých let, které do té doby činila 981.060,53 K. Tedy téměř polovinu základního kapitálu. Je tedy zřejmé, že finančně na tom firma nebyla nejlépe, ale žila. Akcionářům po celou dobu existence nepřinesla žádný zisk a nevyplátila nikdy žádné dividendy. Na druhou stranu je třeba vidět, že zisk z Tempa byl v jeho samé existenci, která umožňovala působit na veřejnost, ale část plateb, zejména za inzerci nemusela projít oficiálním účetnictvím. Existovaly totiž domněnky, že Stříbrní vydírají různé firmy a osoby a nutí je k zadávání inzerce. Pravdivost, ale není doložena.

1000 Kč

Čís. 1.901

AKCIE

AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »TEMPO«

AKCIOVÁ SPOLEČNOST

TISKAŘSKÁ, VYDAVATELSKÁ A NAKLADATELSKÁ V PRAZE II

NA **1.000** Kč

NOMINALE

slovy jeden tisíc korun československých,

kteřou se každému jejímu majiteli zaručují veškerá práva, která podle zákona a stanov každému akcionáři přísluší, zejména poměrný podíl na čistém zisku a jmění společnosti.

TEMPO

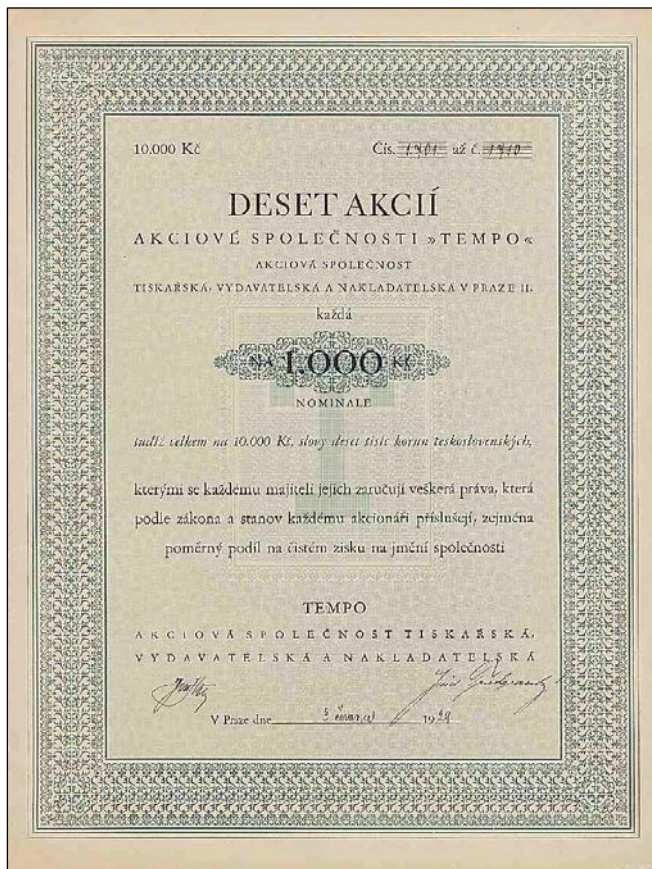
AKCIOVÁ SPOLEČNOST TISKAŘSKÁ
VYDAVATELSKÁ A NAKLADATELSKÁ

Jan Hájek *Josef Štěpán*
V Praze dne 3. června 1929.

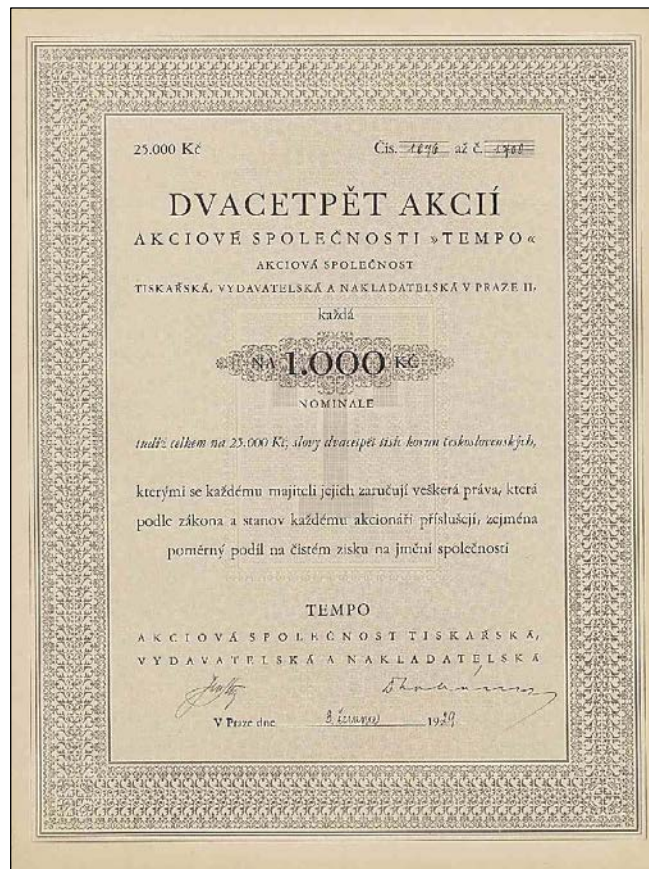
B014 - Základní akcie Tempo, akciové společnosti tiskařské, vydavatelské a nakladatelské vydaná v Praze 3. 6. 1929 na 1.000 Kč (SOA Praha)

Krátce bychom se měli věnovat akcií samotným. Jsou typickou ukázkou jednoduché až minimalistické podoby, vycházející čistě z novinářské úpravy. S největší pravděpodobností byly tištěny přímo v Tempu, které na složitější grafické úpravy nebylo v té době vybaveno. Tiskárna nebyla vybavena ani na číslování, ale vzhledem k počtu akcií byly všechny číslovány ručně.

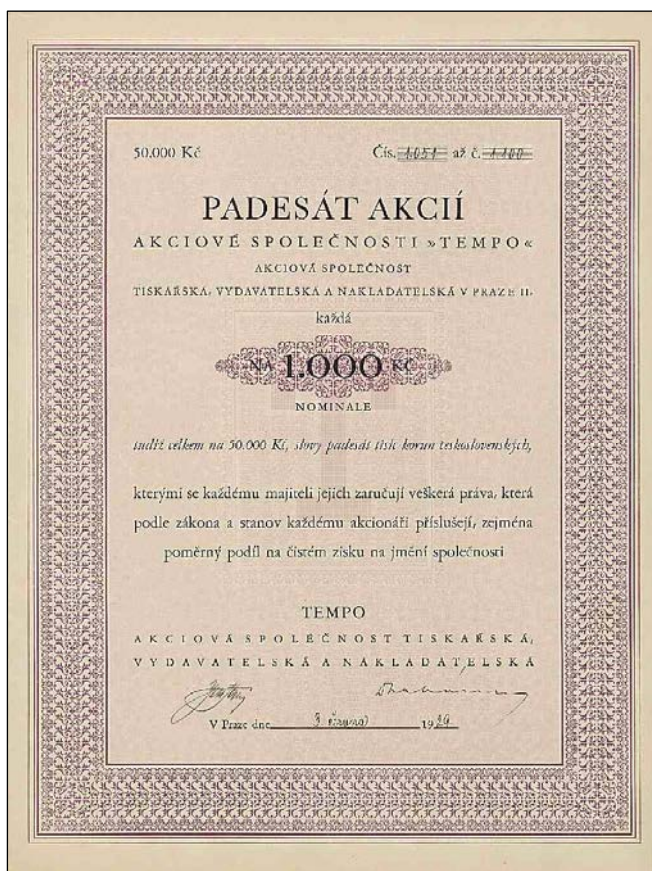
Bylo sice vydáno 2.000 ks, ale stanovy umožňovaly vydat hromadné listiny. Celkem tak bylo vytištěno pouze 148 ks listin. vytištěno bylo 10 ks hromadných po 100 akciích (č.1-1.000), 10 ks listin po 50 akciích (č.1.001-1.500), 8 ks listin po 25 akciích (č.1.501-1.700), 20 ks listin po 10 akciích (č.1.701-1.900) a 100 jednotlivých akcií po 1.000 Kč (č.1.901-2.000).

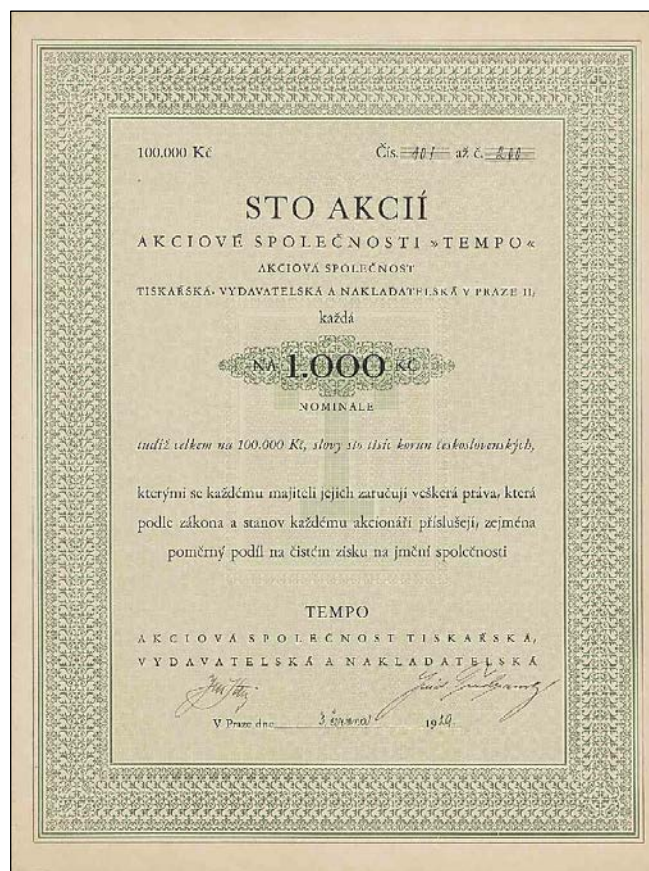
B343 – Hromadná akcie Tempa vydaná 3. 6. 1929 na 10x 1.000 Kč

B391 – Hromadná akcie Tempa vydaná 3. 6. 1929 na 25x 1.000 Kč

B431 – Hromadná akcie Tempa vydaná 3. 6. 1929 na 50x 1.000 Kč

B433 – Hromadná akcie Tempa vydaná 3. 6. 1929 na 100x 1.000 Kč

Jednotlivé nominály jsou od sebe barevně odlišeny, ale svojí grafickou úpravou jsou shodné, tvoří tak ucelenou sadu. V podtisku všech akcií je písmeno „T“ vyjadřující značku Tempa, ale není to značka firmy. Všechny akcie jsou opatřeny kromě ručně napsaných čísel také originálními podpisy členů správní rady. Na všech je podpis předsedy Jiřího Stříbrného, ale na pozici druhého člena správní rady se podpisy liší. Na jednotlivé akcii a dále na násobcích po 25 a 50 ks je podpis redaktora Ferdinanda Kahánka, na hromadných listinách po 10 a 100 ks je jako druhý podepsán Jindřich Trnobranský.

Jindřich Trnobranský (1883-1945)

Ferdinand Kahánek (1896-1940)

První správní rada byla tvořena podle znění stanov nejméně třemi členy s tím, že jich může být až deset. Do první správní rady byl zvolen za předsedu redaktor Jiří Stříbrný, dále továrník František Stříbrný, ředitel nemocenské pojišťovny Jindřich Trnobranský a šéfredaktor Poledního listu JUDr. Ferdinand Kahánek. Do dozorců rady byl jmenován prokurista firmy Alfréd Němec, ředitel Cyril Modr a kontrolor Rudolf Pražák.

Účelem podniku v předmětu podnikání bylo zřízení, nabytí a provozování knihtiskáren, vydávání a nakládání denních listů a také časopisů, převzetí stávajících deníků, týdeníků a jiných periodických časopisů a jejich provoz včetně nabytí nemovitostí k těmto účelům. K zápisu firmy do firemního rejstříku došlo až v pátek 16. srpna 1929.

Záhlaví deníků se nezměnilo, jen v tiráži už navždy vedle jména Tempo bylo uváděno „Zakladatel Jiří Stříbrný“. Přestože byl Stříbrný zakladatelem novin a s bratrem i zastřešující firmy, za autora názvu Tempo je považován Ferdinand Kahánek.

Redakce a tiskárna Tempo si našla nové prostory kousek od Beaufortovy tiskárny. Dům v Jungmannově ulici č.p. 745, kde si našlo Tempo své sídlo je na první pohled klasický městský dům, ale se zajímavou historií. V domě, stojícím na místě toho dnešního, kdysi bydlel Karel Sabina. Současnou novorenesanční budovu postavil na jeho místě v roce 1898 podnikatel Emanuel Kittl, otec Emmy Destinové. Dům připadl Eminým mladším bratrům Viktorovi a nejmladšímu Antonínovi. Dům po roce 1918 změnil několikrát své majitele a v roce 1925 ho směnnou získala firma B. Wetzler & Co. V roce 1937 koupila dům pojišťovna Assicurazioni Generali v Terstu, ředitelství v Praze. Té patřil dům až do znárodnění pojišťovny v roce 1945. V roce 1953 ho získalo Ministerstvo národní obrany a jeho výměrem od 1. ledna 1954 firma Naše vojsko, tiskárna, národní podnik.

Dům byl nájemním, takže v něm sídlila celá řada dalších firem a do ulice byla otevřena řada obchodů. Přesto uvnitř dvora bylo možné umístit jak tiskárnu tak i distribuci. Nešlo o žádné obrovské prostory, ale pro tiskárnu stačily. Novinová rotačka, jedno či dvoubarevná nebyla tehdy tak velká, aby se nevešla třeba do sklepních prostor, kde mohla chrlit celý den jednotlivá čísla novin a časopisů. Nebyla to ale levná záležitost.

Tempo si pořídilo několik menších plochých tiskových strojů, koupila 18 strojů na sazbu, ale novinová rotačka byla nutností. Podařilo se dojednat s německou firmou Schnellpressenfabrik Frankenthal, Albert & Cie. AG pořízení dvou takových strojů umožňující tisk až 16-ti stránkových novin s tím, že do zaplacení zůstává v majetku továrny a tiskárna ho bude splácet. Když byl František Stříbrný ve vazbě a rodina dávala dohromady kauci, použila i peníze tiskárny včetně splátky za rotačku. Továrna chtěla svoje peníze a tak nabídla stroj jiné velké tiskárně. Ředitel tiskárny Melantrich, Jaroslav Šalda ve svých pamětech vzpomíná, že mu pražský zástupce firmy nabídl koupit Stříbrného rotačky. Přestože by se mu tím podařilo zlikvidovat nebo přinejmenším výrazně ztížit a znepříjemnit situaci konkurenčnímu Tempu, odmítl.

Podobně mu prý někdo z přátel nabídl v roce 1936 k prodeji dům v Jungmannově ulici, kde sídlilo Tempo. Tehdy měla firma Melantrich opravdu obrovské zdroje, takže nákup takového domu by hravě zvládla a mohla by snadno překazit vydávání konkurenčního tisku, ale Šalda i tuto nabídku odmítl. Přestože s bratry Stříbrnými sváděl každodenně novinářské bitky, byly ty, vždy pouze na stránkách novin a nikdy se neuchýlil k tak nečestnému jednání.

Vztahy skupiny Melantrichu, byl vůči Tempu dlouhodobě napjaté. Po vyloučení Stříbrného od národních socialistů, opustil redakci Českého Slova i vedení Melantrichu. S odchodem však přetáhl řadu novinářů k sobě. Z raníku Českého slova Ferdinanda Kahánka a z večerníku Františka Schwarze a Emila Šimka (oba vyloučení ze strany spolu se Stříbrným). Když se připravoval vznik Tempa, pozval Jiří Stříbrný Šaldu na společnou schůzku do bytu u Františka, kde mu nabídli, aby se stal jejich společníkem. Šalda jeho nabídku nepřijal. Melantrich byl v té době díky Šaldovi největší tiskový podnik v republice a Tempu byl přirozeně velkou konkurencí. Stříbrný mu po odmítnutí nabídky přetáhl redaktora Františka Němce, který psal opravdu skvělé

Dům č.p. 745 je první vpravo s řadou obchodů (Archiv hl.m.Prahy)

Rotačka firmy Albert & Cie AG chrlící složené výtisky novin, 1938

Jaroslav Šalda (1880-1965)

Vilém Švorc (1886-1961)

Josef Císař (1898 - ..?)

Bohuš Ausobský (1889-1950)

Noviny začínají prací redaktora

Příprava tisku začíná u tzv. sazečské kasy

soudničky a okamžitě mu nabídl plat 18.000 Kč. Šalda ho přesvědčil k návratu a dal mu z pokladny Melantrichu onu částku, aby jí v Tempu ihned vrátil.

Starost o chod tiskárny měl nejprve na starosti ředitel Antonín Nehasil. Působil předtím v tiskárně Tribuna, odkud odešel do Tempa. Jako odpovědná osoba byl 11. března 1930 odsouzen trestním soudem v Praze k pokutě 100 Kč nebo vězení 48 hodin za porušení zákona o tisku. Když si na fungování Tempa stěžovali v létě 1929 Stříbrného straníci, částečně svedl vinu na Nehasila. V lednu 1930 se rozhodl z Tempa odejít a v létě nastoupil do karlínské tiskárny Litera. Správní rada na svém zasedání 28. února 1930 jednomyslně rozhodla o jmenování nového technického ředitele tiskárny, kterým se stal dosavadní faktor Vilém Škvor. Staral se v Tempu o provoz tiskárny, ale i zaměstnanost tiskařů a ostatního dělnictva. Byl mu přiznán roční plat 52.800 Kč a služební být v tiskárně. Ani on v Tempu nevydržel dlouho a v roce 1936 přešel do tiskárny Národní politiky, kde se stal rovněž technickým ředitelem. Kromě jmenování technického ředitele rozhodla správní rada také o jmenování dalšího prokuristy pověřeného administrativním vedením podniku. Stal se jím účetní JUC. Václav Holman. Správní rada Holmana odvolala z funkce za dva roky a na jeho místo prokuristy jmenovala 13. května 1932 Václava Škvora.

V sobotu 31. prosince 1932 rezignoval na místo ve správní radě Kahánek, ale současně s jeho odchodem z rady mu byla udělena kolektivní prokura. Byl šéfredaktorem všech deníků Tempa a tak byl titul prokuristy důležitý, ale mohl za firmu samostatně podepisovat dokumenty a také vyplácet informace.

Kahánek byl velmi činným novinářem. Prošel řadou novin od Českého Slova, přes Polední list odkud přešel do redakce Venkova, deníku firmy Novina, ovládané Agrární stranou. Jako šéfredaktor všech deníků vydávaných Tempem dokázal postavit jejich novinářskou úroveň na vynikající pozici, přestože to byl bulvární tisk. Byl důvěrným spolupracovníkem Jiřího Stříbrného, který o něm mluvil jako o Ferdáčkovi. Když oznámil, že k 31. srpnu 1934 odchází z Tempa, byla to pro Stříbrného těžká rána. Nejen, že ztratil důvěrníka, ale s ním odešlo i několik dalších novinářů. Kahánek koncem 30. let odešel jako dopisovatel Venkova do Polska, kde se stále víc angažoval politicky. Po vzniku Protektorátu spolupracoval s vojenskou rozvědkou, mezi jiným i s Heliodorem Píkou. V roce 1940 odjel do Rumunska, kde propukla déle trvající nemoc. Po deseti týdnech byl převezzen do sanatoria pro duševně choré, kde nakonec zemřel.

Správní rada Tempa zrušila hned druhý den po Kahánkově odchodu jeho právo prokury. Stříbrný se na jeho místo pokoušel získat Rudolfa Kopeckého z Národních listů, ten ale jeho nabídku i přes vyšší platové ohodnocení odmítl. Novým šéfredaktorem se stal dosavadní odpovědný redaktor Bohuš Ausobský.

Ausobský byl vyučený sazeč. Bojoval v bitvě u Zborova, kde se seznámil s generálem Gajdou. Po návratu do Prahy chvíli pracoval jako tiskový referent na ministerstvu zahraničních věcí a v letech 1924-1926 byl šéfredaktorem deníku „28. říjen“ patřící Národní obci fašistické. Po jeho zániku přijal nabídku a přešel do Poledního listu, kde působil od roku 1927 jako tajemník redakce všech vydávaných deníků. Stal se také v roce 1930 generálním tajemníkem Národní ligy. V letech 1928-1930 byl odpovědným redaktorem Poledního listu a Expresu. Po odchodu Kahánka se stal šéfredaktorem deníků Tempa a byl jím až do roku 1941. V květnu 1945 mu hrozilo zatčení za jeho politické působení u fašistů, kontakty se Stříbrným a Gajdou, ale i novinářskou aktivitu v Tempu, ale vstoupil do Československé strany národně socialistické a z jeho zatčení záhadně sešlo. V roce 1946 se snažil v procesu proti Jiřímu Stříbrnému pomoci mu svojí výpovědí, ale byl poté vyslýchán pro křivé svědectví.

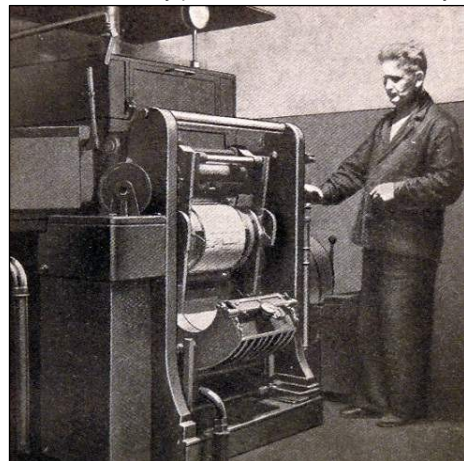
Koncem února 1936 dal Vilém Škvor v Tempu výpověď. Ve funkci ředitele ho nahradil Josef Císař, který dostal rovněž právo prokury. Ne však na dlouho, koncem září dal Císař také výpověď a z Tempa odešel. Kolektivní prokura byla udělena účetnímu Václavu Bartuškovi a ředitelem podniku se stal Karel Hájek.

Strojní sazba pracovala dnem i nocí u 18 strojů

Zalomení stránky před odlitím válce do rotačky

Stroj vytvoří za 2 min. odlitek válce pro rotačku

V roce 1936 došlo ještě k jiné významné změně. Na funkci předsedy správní rady rezignoval 15. října 1936 Jiří Stříbrný. Zdánlivě to vypadalo na překvapující rozhodnutí, ale šlo, tak jako už mnohdy předtím, pouze o čistě pragmatický krok, vynucený novými zákony. Jedním byl zákon o přímých daních, ale zejména šlo o zákon č. 131/1936 Sb. o obraně státu přijatý 13. května 1936, který zakazoval účast ve správních radách osobám státně nespolehlivým. Za tu byl považován ten, kdo by byl zneužil nepříznivě svého postavení v duchu obrany státu či směřoval svoji činnost proti státní svrchovanosti, demokraticko-republikánské státní formě nebo svými činy jiné podněcoval k takové činnosti. Zákon se vztahoval i na členy politických stran. Nebyla to jediná funkce, kterou musel Jiří Stříbrný opustit.

Malinko se vrátíme v čase, do roku 1930. Když se osamostatnila Národní Liga začala se ve svých názorech radikalizovat a v roce 1932 upravila své stanovky. Liga se postupně sblížovala se stranou Československé národní demokracie v čele s Karlem Kramářem. Demokraté byli až do roku 1932 členy vládní koalice, ale do druhé Malypetrovy vlády už pro neshody nevstoupili. Kramář byl považován za kritika Hradu a měl i své velké výhrady proti Benešovi. Nebylo divu, že našel blízkou řeč se Stříbrným. V předvečer státního svátku, 27. října 1934 vznikla nová strana Národní sjednocení. Vznikla spojením Čs. národní demokracie, Národní ligy a Národní fronty. Předsedou strany se stal Kramář, místopředsedou Stříbrný.

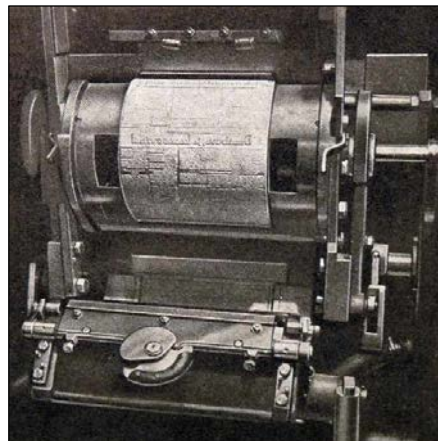
V parlamentních volbách v květnu 1935 získala strana Národního sjednocení 456.353 hlasů, což bylo 5,57% a dostala celkem 17 mandátů. Do senátu dalších devět. Volební výsledek nebyl takový, jaký Stříbrný čekal. Domníval se, že strana dostane alespoň 20 křesel. Navíc se při přepočítávání hlasů bylo třeba druhého skrutinia, kde se zaokrouhlované hlasy upravovaly na celé mandáty. Nakonec po krátké debatě se Stříbrný rozhodl dobrovolně rezignovat na svůj mandát. Svě rozhodnutí oznámil v Nedělním listu 16. června 1935. Do sněmovny se už nikdy nevrátil. V rámci strany pak ještě výrazně zasáhl do prosincové volby prezidenta Edvarda Beneše, kdy Národní sjednocení bylo proti této volbě. Spojení tří stran do Národního sjednocení, ale začalo mít vážné trhliny, které vyvrcholily bojem o post předsedy. Při střetu obou místopředsedů, Stříbrného i Františka Hodáče, Jiří Stříbrný prohrál a 24. března 1937 byl přehlasován. Hodáče protlačoval sám Kramář a se Stříbrným se tak krátce před svou smrtí rozešel. Reakcí Stříbrného byl odchod ze strany a oznámení o založení nové strany. Tu nazval Národní liga – strana radikální, národní a demokratická. První boj o voliče nastal v komunálních volbách v roce 1938, kde bojoval s výrazně antisemitským heslem „*Kdo jsi proti křivým nosům, vol kandidátku osm.*“ Za pár měsíců přišla mobilizace a krize, která vyvrcholila konferencí v Mnichově. Právě v tomto období byl Jiří Stříbrný zarytým zastáncem obrany republiky a ostře útočil proti nerozhodnosti Beneše. Po jeho odletu do Londýna často vycházely články s tituly jako „*odbenešit!*“, které přestože vyjadřovaly tehdejší atmosféru, po válce nejvíc ublížily. Vydal i knížku „*Kramářův soud nad Benešem*“. Po Mnichově se v rámci změněné politické situace ustálily jen dvě politické strany. Stříbrný se svým hnutím se stal součástí Strany národní jednoty. Po vzniku Protektorátu obě strany zanikly a 21. března 1939 vzniklo jediné uskupení Národní souručenství, v jehož čele stál JUDr. Emil Hácha. Jiří Stříbrný se po vzniku Protektorátu stáhnul z veřejného života a uchýlil se do své vily v Káraném a přestal přispívat i do novin. Němci se ho pokoušeli mnohokrát přemluvit, aby vystoupil proti Benešovi, ale on to vždy odmítl. Styky s Němci mu byly nepříjemné. Nikdy totiž nebyl fašistou, za kterého ho celá řada lidí dodnes má, ale byl českým nacionalistou, který hrdě zakládal v říjnu 1918 náš stát.

Tiskoviny vydávané pod hlavičkou Tempa dostaly v polovině 30. let také trochu jiný nádech. Pořád šlo o bulvární noviny, ale takové ty senzacechtivé články byly částečně umírněny a deníky dostaly určitý duch větší serióznosti, byť svůj původ bulvárního tisku nezmezil. Přidaly se dokonce pravidelné kulturní rubriky, program kin a větší prostor dostala i sportovní redakce a přehled výsledků.

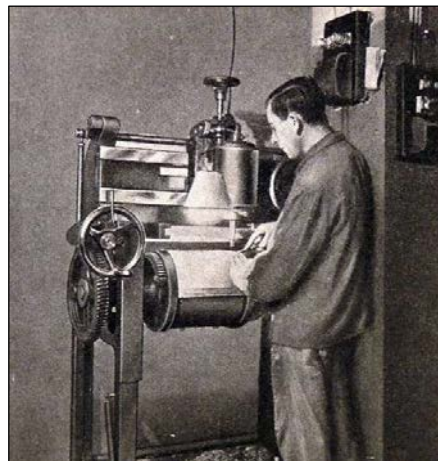
Vraťme se, ale do tiskárny ještě v zlaté éře Jiřího Stříbrného. To, co odlišovalo Polední list od ostatních deníků byla kromě bulvárnosti zejména u trestných činů exkluzivnost informací, pocházejících z policejních pramenů. Zdrojem pro ně byl kriminální rada pražského policejního ředitelství JUDr. Zdeněk Borkovec, jehož bratr byl členem Národní ligy. V Tempu byl redaktorem pro styk s policií Rudolf Novák, později šéfredaktor Ařijského boje.

Rotačka byla schopná vytisknout až 60.000 výtisků novin za hodinu, takže se již za pouhé 2-3 hodiny mohla zaplnit celá Praha zvláštními vydáními novin. Šlo nejen o tu, pomocí vlaků se rozšiřovaly noviny rychle do dalších koutů republiky. Spotřeba papíru byla neuvěřitelná. Denně se spotřebovalo asi 15-20 rolí papíru, každá o váze asi 370 kg. Používaly se různé šíře rolí od 63 cm do 126 cm a na každé cívice bylo navinuto 7 km papíru. Novinový papír je lehký, obvykle má 50g a šestistránkové noviny tak vážily asi 30g. Deníky, ale měly často jen šest nebo osm stránek, tak se každý den z bran tiskárny vhrnuly statisíce výtisků.

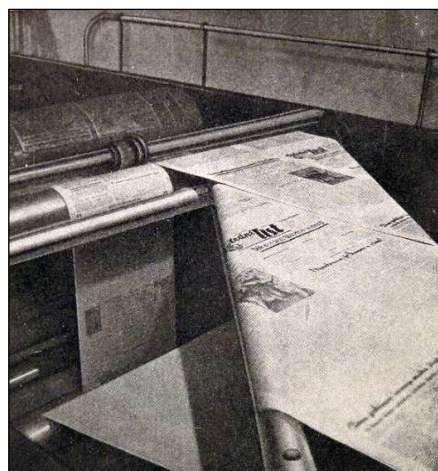
K rozvozu novin pomáhala firemní auta. V roce 1938 byly v Tempu k dispozici tři vozy. Tatra, Aero a zetka „Z“ ze Zbrojovky Brno. V roce 1944 to bylo pět vozů. Stoupal i počet zaměstnanců. V roce 1938 jich bylo 228 a v roce 1944 už 300 lidí.

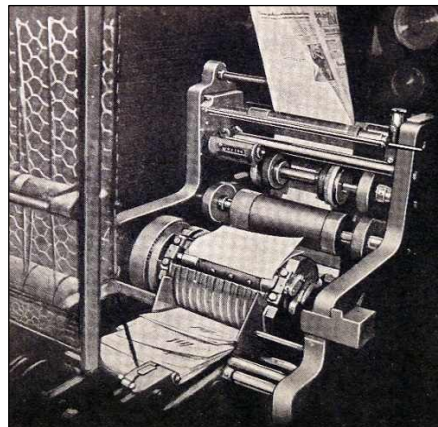
Detail odlitku půlválce pro tisk na rotačce

Frézovací stroj upravující nerovnost půlválce

Role papíru v rotačce a skládající se stránky

Počítadlo výtisků a skládání hotových novin

1. zvláštní vydání!

Divadla dnes:

EXPRES **Žádejte v kavárnách**

VEČERNÍ LIST v restauracích „EXPRES“

30

Vydání čas. 30

VEČERNÍ LIST v restauracích „EXPRES“

Sedmipatrová novostavba zřítla se na Poříčí.

Počet mrtvých a těžce raněných dosud nezjištěn. Odhaduje se, že leží pod troskami na 40 osob.

Záhlaví s titulkem prvního zvláštního vydání Expresu z 9.10.1928

Poměrně vysoký počet vlastních zaměstnanců doplňovali kameloti na volné noze. Těch bylo několik set. Stávali před expedicí a v době krize se do kameloty stávali i úředníci či živnostníci, kteří přišli o svoji dřívější práci. Výkonný kamelot si vydělával denně asi 20 Kč, tedy něco přes 500 Kč měsíčně. V době krize to byly peníze, které pomohly uživit řadu rodin. Aby kamelot obdržel objednaný počet novin, musel už za tmy čekat u expedice. Někteří platili předem, jiní až z výdělku. Ti nejspolehlivější, si místo prodeje na ulici byli schopni vyřídit povolení a pořídit si dřevěný stánek. Konkurovali kamenným trafikám a přitom měli v prodeji vícero tiskovin.

K prodeji novin veřejnosti pomáhaly zejména senzace. Vraždy a další policejní případy byly, ač se to nezdá, také na denním pořádku, jako dnes. Pomáhaly, ale i politické aféry a tragédie. Ani necelý měsíc po zahájení vydávání deníku Expres přišla jedna z těch senzací, které zvedly náklad listu. V centru Prahy se v úterý 9. října 1928 zřítla novostavba domu v ulici Na Poříčí. Byla to obrovská katastrofa, při níž zahynulo celkem 46 lidí. Zpráva přišla krátce před uzavěrkou večerníku a tak došlo nejen na obrovské palcové titulky, ale i první zvláštní vydání Expresu. Tato katastrofa plnila několik dalších dní stránky všech novin po celém státě a pomohla Expresu v úspěšném rozjezdu.

Všechny deníky Tempa, až na Expres, měly téměř shodné pořadí rubrik. Na titulní stránce byly domácí události, tragédie, vraždy a aféry, na druhé stránce krátké noticky o nehodách, neštěstích u nás i v zahraničí. Třetí strana obsahovala třeba romány na pokračování, seriály, čtvrtá strana byla sportovní a inzertní a pátá oznamovala kulturní pořady, kina, divadla a soutěže. Mezi veřejností byla oblíbená fotografická soutěž o nejkrásnější nohy v republice.

Listy z Tempa považovaly ostatní redakce nejen za bahno bulváru, ale zvláště za nemravný a též pornografický. Mnozí volali po zásahu cenzury a zákazu činnosti vydávat takový škvár. Nejvíce jim, ale zřejmě vadil úspěch listu a to, že široká veřejnost si takové špinavé svinstvo vůbec kupuje.

Vliv deníků Tempa zasahoval do všech vrstev obyvatel. Četli je státní zaměstnanci, vojsko, inteligence všech směrů, živnostníci i prosté dělnictvo. Nešlo tedy pouze o lidi čtoucí stranický tisk nebo smýšlející jednostranně či dokonce jen výhradně o dělnictvo. Stříbrný našel chybějící mezeru na trhu a zasáhl tak poprvé u nás, celou veřejnost svou žurnalistikou, útočící na široké masy, tak jak ji známe u bulváru dnes.

Ostřejší praktiky zasáhly nejen titulky a články, ale také prozaičtější záležitosti ohledně zadávání inzerce a reklam.

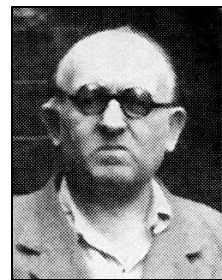
Tempo mělo zásadu, že noviny musí na sebe vydělávat sami a tomu se přizpůsobila i redakce. Šéfredaktoři často vypouštěli články na úkor inzerce. Firmy, ve snaze zabránit, aby se o nich Polední list či jiné deníky Tempa zmiňovaly, zadávaly častou inzerce za tučné sazby, vlastně si kupovaly mlčení. Touto formou probíhalo jistě „gentlemanské“ vydírání, které redakce občas ráda využívala. I proto byl pro Tempo tisk novin výdělečný a byla možnost udržet při vysokém nákladu drzet cenu 20 h, později 30 h za výtisk. Tempo díky tomu drželo stav zaměstnanců, kterým dávalo stálou práci.

Josef Wünsch
tajemník redakce

Ing. František Schwarz
poslanec a redaktor

Rudolf Novák
aktivistický novinář

Alfred Javorin
zástupce šéfredaktora

Vojtěch Rozner
zástupce šéfredaktora

Leoš Süss
vedoucí redaktor

Karel Werner
parlamentní zpravodaj

Karel Režný
zahraniční redaktor

J. V. Šmejkal
zahraniční redaktor

Emanuel Janský
šéf kulturní redakce

Jindřich Žitný
šéf reportážní služby

Štěpánka Janoušková
soudní reportérka

Ferdinand Scheinost
šéf sportovní redakce

Zdeněk Šafránek
sportovní redaktor

Karel Kut, novinář,
poslanec po Stříbrném

Lomikar Kleiner
radniční zpravodaj

Josef Janoušek
hospodářská redakce

Anna Sadecká
módní redaktorka

Když začal Jiří Stříbrný vydávat Polední list, nikdo netušil, jakého úspěchu a jakých nákladů budou vydání dosahovat. Prvním úspěchem byla nízká cena. Cena Poledního listu začínala na 20 h, přitom konkurenční noviny stály v té době 50 h a někdy dokonce až 80 h za výtisk. Přitom většina novin byla čistě stranickým tiskem prezentujícím názory dané partaje. Jen Stránského Lidové noviny byly považovány za nezávislé. Tempo bylo hybridním subjektem. Přestože bylo pod vlivem Jiřího Stříbrného, který využíval listy k šíření názorů svých a Národní Ligy, přesto tu byl i prvek nezávislosti, kdy redaktoři psali o všemožných událostech, i bez vlivu politiky. Novin, zejména v Praze vycházela příliš velká řada, takže tu panovala obrovská konkurence redakcí, které se snažily podbízet se čtenářům. Většina novin tak musela být dotována z jiných zdrojů. Do této situace přišel Stříbrný se svým listem, který prodával za méně než polovinu ceny jiných deníků, navíc používal onu dvoubarevnou úpravu, víc fotografií, takže přirozeně zaujal čtenáře jak úpravou listu, tak již onou bulvárností a senzačností různých zpráv. Není divu, že dokázal od počátku dosahovat vysokých nákladů svých listů.

Z dochovaných záznamů se můžeme dozvědět, že např. ve dnech 7-9. dubna 1929 dosahovaly Stříbrného deníky vysokých nákladů. Nedělní list 36.000 ks, Pondělní list 75.000 ks, Večerní list 81.000 ks a Expres 19.000 ks. Přičemž Expres začal vycházet v září 1928 a jeho náklad každým týdnem stoupal. Rok předtím byl přitom podle statistiky nejčtenějším periodikem Národní politika s nákladem 134.000 ks, Venkov s 96.000 ks, České Slovo s 90.000 ks a Lidové noviny s 65.000 ks. Nedělní vydání Národní politiky dosahovalo extrémního nákladu 324.000 ks. Stříbrný se tak velmi brzy dostal mezi nejčtenější listy v zemi. Není také divu, že ze všech firem dosahovala určité ziskovosti pouze skupina Melantrichu a Tempa. V Tempu však i za cenu toho, že se tiskla i další merkantilní výroba.

Na jednu takovou vyšla v Národních listech 8. března 1930 krátká recenze. Článek nazvaný Setba zločinnosti a hříchu, představoval právě vydaný román Vlastimila Chlumského nazvaný „Tajemství zločinného lékaře“. Šlo o román na pokračování, který vycházel ve formě volných sešitů šířených kolportáží. Podle kritika šlo o pornografický román označený za zločin a hnus, které vydalo nakladatelství Literaria v Bratislavě a který vytisklo Tempo. V článku se dále praví, že doposud většina pornografické literatury včetně pamětí různých zpěvaček, hereček a různých tanečnic, pocházela z Budapešti a že tedy Stříbrný tiskne v Praze pěkné dědictví po Maďarech.

Podobně rozvířila veřejnost i publikovaná fotografie bývalé primabaleríny Národního divadla v Praze Jelizavety Nikolské v rouše Evině, která vyšla v pařížském časopisu Eros. Ten tato ruská baletka zažalovala o 50.000 franků za zveřejnění tohoto portrétu a celou aféru včetně oné fotografie okamžitě přetiskl i Polední list. Zda byl také žalován se už neuvádí.

Stříbrného deníky dosahovaly opravdu vysokých nákladů. Podle pamětí ředitele Melantrichu Jaroslava Šaldy, to bylo asi celkem 220.000 výtisků u všech listů. Níže uvedená tabulka lépe ukáže přehled titulů a průměrné náklady v roce 1938:

Název listu - raník	náklad	Název listu - večerník*	náklad	Název listu - nedělník**	náklad
Pondělní A-Zet **	185 000	České slovo	619 000	Národní politika	380 000
Národní politika	135 000	Polední list	140 000	České slovo	258 000
A-Zet	130 000	Nový večerník (Čechie)	98 000	Nedělní list	146 000
České slovo, Mor. Ostrava	110 000	Právo lidu	82 000	A-Zet	123 000
Ranní noviny (Právo lidu)	107 000	Lidové noviny	78 000	Moravské noviny	105 000
České slovo, Praha	16 299	Telegraf	50 000		

*) Název večerník byl často součástí názvu, ale zpravidla šlo o odpolední vydání. Polední list vycházel během dne a řazen je do večerníků, protože nevycházel současně s raníky.

**) Zvláštní vydání byl nedělník, který měl obvykle více stran a často byl doplněn přílohou. Pondělník byl zase plný zpráv z nedělních akcí stran a spolků a také širší o výsledky sportovních utkání během neděle. Sobota přitom byla stále pracovním dnem a dnem volna byla jen neděle.

rok	novin	tiskovin
1913	170	1 946
1918	124	1 529
1920	162	2 250
1926	174	2 800
1929	175	3 259
1931	115	3 933
1938	141	2 125
1939	63	2 100
1943	19	674

Přehled vydávaných novin a všech ostatních periodik

Samostatnou kapitolou byl už zmíněný časopis Šejdrem. Když došlo k jeho úřednímu zákauzku prodeje v trafikách, klesl jeho náklad natolik, že podnik Tempo přicházelo měsíčně o 100 000 Kč. Původně se plánovalo zastavit jeho výrobu v pololetí, tedy 1. července 1933, ale poslední číslo vyšlo v květnu. Od června ho nahradil nový časopis Ulice. První náklad 100.000 ks se záhy rychle snížil na 40% a to se ještě vracela vysoká remitenda, takže prodaných kusů bylo nakonec jen asi kolem 15.000 ks u každého čísla. V době krize byly další ztráty raději omezeny na minimum.

Melantrich v reakci na časopis Šejdrem začal v letech 1929-1931 vydávat parodický týdeník „Příšerný večerník“, ale nakonec jeho výrobu zastavil jako neúčelnou. Opačně se vyvíjelo vydávání levného bulvárnějšího deníku. Melantrich se rozhodl reagovat na poptávku veřejnost a nabídl dva tituly, které konkurovaly těm Tempařským. Jako protiváhu Polednímu listu nasadil „A-Zet“ a proti Expresu zvolil odpoledník „Telegraf“. Cena deníků byla 20 h, tedy levnější než noviny z Tempa, ale za dotovanou cenu. Přesto dosáhly slušného nákladu a úspěchu.

Pro všechny noviny byl velkou konkurencí rozhlas. Od prvního vysílání v roce 1923, kdy tu bylo jen 47 koncesí na radiostanice si rychle získával své posluchače. V roce 1928 to bylo 238.341 koncesí, v roce 1933 573.109 a v roce 1937 972.694 koncesí.

Zpravodajství se v rozhlase objevilo od roku 1925 a s rostoucím zájmem posluchačů ovlivňovalo také pohled na denní tisk a zprávy, které se psaly v tisku. Nová média dostávala počáteční obrysy toho, jak budou v dalších letech vypadat a působit na veřejnost. Utvářela se moderní mediální kultura.

Jiří Stříbrný, po své abdikaci ve správní radě, dostal právo prokury a stal se zaměstnancem jako novinář s platem 164.000 Kč. Největší příjem 370.793,50 Kč měl v roce 1938. Od vzniku v roce 1929, do jeho odchodu v létě 1939, mu Tempo vyplatilo celkem 1.431.760,15 Kč.

V ročním i měsíčním vyjádření dostával plat, který neměl ani jako ministr a poslanec dohromady. Na druhou stranu je třeba také říci, že jeho osobní spotřeba nebyla nijak zanedbatelná. Kromě svých zálib, vydal poměrně hodně peněz za právníky. Za svého života vedl přes sto tiskových sporů s různými novináři a redakcemi, kteří se dotkli jeho osobní cti nebo politické pozice.

Stříbrný se po roce 1936 věnoval hlavně novinářině, která stála u jeho politických začátků. Řízení podniku převzal bratr František, který se stal předsedou správní rady. Na volné místo člena správní rady byla kooptována Jiřího manželka Hana Stříbrná. Když podal 7. června 1937 svoji rezignaci v radě Jindřich Trnobrský, nadešel čas, aby nastoupila nová generace. Místo v radě obsadil Františkovův syn Jaroslav Stříbrný a 10. listopadu 1937 získal ve firmě prokuru také Jiří Stříbrný mladší, který převzal řízení firmy a stal se ústředním ředitelem Tempa. Jeho plat byl za rok 1938 58.402 Kč, za rok 1939 59.980 K hrubého, a za rok 1940 měl ročních 75.188 K.

Pro porovnání, tajemník redakce Josef Wunsch měl za rok 1937 plat 40.800 Kč a v roce 1940 již 42.600 K. Korektor František Morávek, měl po 10 letech v Tempu v roce 1939 plat 21.788 K a příplatky za přesčasy 6.389,60 K, úřednice Helena Rysová ve stejném roce dostala 18.480 K, redaktor Ferdinand Scheinost si za rok 1940 vydělal 58.121 K a úředník v účtárně a administraci Miloslav Onýskov dostal za rok 1938 roční plat 8.450 Kč, zvýšený v roce 1940 na 11.090 K. To měl mateřinu a 2 roky praxe z účtárny Prodejny ledu, spol. s r.o., kterou založil František Stříbrný jako dceřinou společnost Akciových ledáren v Braníku. Zajímavostí je, že Onýskov bydlel v domě, kde má dnes sídlo i naše muzeum. Inu svět je malý a o náhody tu není nouze, jak praví klasik.

Přišel rok 1938 a jeho neblahé události. Jiří Stříbrný jako jeden z mála, své články podepisoval a nebo pod ně dával svoji značku. Doba měnila témata a stále víc se objevovaly, nejen v listech z Tempa otázky okolo nacismu, Německa, naší obrany a bohužel i vzrůstající antisemitismus.

Ve čtvrtek 22. září 1938 proběhla generální stávka, následkem které podala vláda Milana Hořzy demisi. Ve stejný den byla jmenována úřednická vláda a generál Jan Syrový se stal jejím premiérem. Druhý den vyhlásila vláda všeobecnou mobilizaci a odmítla Hitlerovy požadavky. V pondělí 26. září 1938 byla při ministerstvu vnitra ustavena Ústřední cenzurní komise, která cenzurovala zásilky, telegramy, telegrafní rozhovory, ale i divadla a přirozeně veškerý tisk. Celá situace se změnila po Mnichovu a odstoupení našeho pohraničí Německu. Následně prezident

Beneš 5. října 1938 abdikoval a ještě koncem října odletěl do Londýna. Nový ministr zahraničních věcí František Chvalkovský musel otočit směřování naší politiky vůči Německu a pokornější tón v jednání. Vláda 6. prosince 1938 rozhodla o tiskové kontrole Ústřední tiskové dozorčí služby, která zakázala veškerou kritiku naší vlády a zejména kritiku Německa. To jí umožnil zmocňovací zákon a zákon o mimořádných opatřeních, který ukládal všem vydavatelům předkládat nejvýše 2 hodiny před vydáním povinné výtisky novin ke schválení. Jen v období od října 1938 do ledna 1939 zaniklo přes 1.900 titulů periodického tisku. Přestal třeba vycházet tradiční německy psaný deník Bohemia vycházející už od roku 1828. Dalším důvodem zániku mnoha tiskovin, kromě zaváděné cenzury, byla zejména zhoršená situace všech tiskáren z důvodu nedostatku novinového papíru. Většina papíren zůstala v zabraném pohraničí a do republiky přestaly dovážet. To byl jen začátek. Přišel 15. březen 1939, zánik Československa a udělení autonomie v rámci Říše pod názvem Protektorát Čechy a Morava.

Němci zavedli další stupeň své cenzury a docházelo k dalším ukončováním mnoha periodik. Z původně 2.125 titulů jich během války bylo zastaveno nebo zakázáno 1.887. Tiskový dohled nad těmi, které ještě mohly vycházet převzal Úřad říšského protektora, skupina tisk a jeho šéf Wolfgang Wolfram von Wolmar. Cenzoři byly pro každou redakci určeni vždy dva a seděli v nich nepřetržitě 24 hodin denně. Kromě vnitřní cenzury v redakci, následovaný kontrolním tiskem pro cenzora tu stále fungoval systém signálních výtisků pro Ústřední tiskové dozorčí služby. Teprve po všech těchto kontrolách mohl být schválen tisk. Za první republiky se sporné pasáže prostě vynechaly, takže čtenář věděl, že došlo k zásahu cenzora. Za Němců nesmělo zůstat nikde bílé místo a vše se muselo pečlivě zaplnit, aby nebylo nic poznat. Každá redakce si zpravidla dodané zprávy upravovala sama, ale existovaly výjimky, které musely být vytištěny doslovně znění, dodaném tiskovým odborem, např. zprávy o vyhlazení Lidic a Ležáků.

Jiří Stříbrný vystupoval v době Mnichova na obranu republiky a přirozeně útočil proti Benešově politice. Dokonce v rámci své dřívější všeslovanské politiky se vyjadřovat v tom smyslu, že bez silného nacionálního Ruska nelze ochránit republiku. Za hlavní příčinu rozpadu viděl v Židech a také toto téma volil jak pro svoji volební kampaň, tak se stále častěji objevovala i na stránkách Poledního listu, ale zejména Expresu. Právě články z období druhé republiky byly hlavním důkazem v jeho poválečném procesu. Nicméně zánik republiky byl pro něj šokem. Přestal publikovat své články a pomalu se stáhl do ústraní své vily v Káraném. Přes mnohé nabídky odmítal útočit na Beneše, který se mezitím stal hlavou zahraničního odboje, přesto že to po něm Němci několikrát požadovali. Po vypuknutí války v září 1939 se dokonce netajil názorem, že za dané situace, kdy bylo Německo ve válce s řadou mocností má válku prohranou. Bránil se také tomu, aby se v Tempu začaly tisknout propagandistické materiály a odmítl tisk časopisu Vlajka. Pro Němce se stal brzo nespolehlivým a musel z redakce odejít. Z tiráže deníků zmizel text „Zakladatel J. Stříbrný“ a dokonce mu byl Němci zakázán vstup do Tempa. Přesto se dál zajímal o dění v redakci, ale když to zjistil nově dosazený šéfredaktor Karel Werner, zakázal redaktorům se Stříbrným telefonovat. Když náhodou zavítal osobně do Tempa, musel zůstat na vrátnici a do redakcí nesměl vstoupit.

Vláda mohla také nově určovat výši nákladu jednotlivých periodik, udělovala povolení k tisku a také si vyhradila potvrzení osob ve funkcích šéfredaktorů, vedoucích a odpovědných redaktorů. Bez souhlasu nemohl nikdo takovou funkci vykonávat.

Jiří Stříbrný ml. (1912-1970)

Miloslav Onýskov (1913-1966)

Schůze parlamentu 30. listopadu 1938 a volba prezidenta Háchy

Až do jara roku 1941 zastával funkci šéfredaktora Bohuš Ausobský. Funkci šéfredaktora po něm převzal Karel Werner. Ten pracoval v Tempu od února 1930, nejprve jako stenograf, později se stal redaktorem. Od roku 1925 byl členem Národní obce fašistické a v roce 1944 se stal jedním ze zakladatelů České ligy proti bolševismu. Od roku 1932 byl odpovědným redaktorem a od roku 1938 zastával funkci zástupce šéfredaktora. Patřil k aktivistickým novinářům, kteří současně pracovali politicky v Národním souručenství. Účastnil se zájezdů na okupovaná území. V září 1939 v Polsku, v červnu 1940 navštívil Belgii a Francii. V září 1942 byl na východní frontě a v Pobaltí. Po potlačení Slovenského národního povstání navštívil v říjnu 1944 Slovensko. K 30. dubnu 1943 skončil v Tempu a poté nastoupil jako šéfredaktor Českého slova. V revoluci byl 8. května 1945 zatčen a 26. března 1947 ho Národní soud odsoudil k trestu smrti spolu s dalšími novináři z Tempa.

Trest pouhých 20 let dostal v tomto procesu i Gustav Dörfel. Velmi nadaný houslový virtuózní se po ztrátě citlivosti prstů rozhodl stát novinářem. V Německém Brodě si v roce 1933 založil vlastní deník. V jeho povaze zřejmě bylo mít stálé publikum a proto se snažil se zviditelnit. Do pražské redakce Poledního listu nastoupil 1. prosince 1938 s platem 1.500 Kč měsíčně. Už 10. února 1939 se stal odpovědným redaktorem. V roce 1941 byl jmenován šéfredaktorem Pražského listu, kterým byl až do zastavení deníku v dubnu 1943. Když odcházel z redakce, byl jeho plat 9.554 Kč měsíčně. Patřil k velmi aktivistickým novinářům a nutil k tomu i ostatní redaktory. Stal se jedním ze šesti novinářů, kteří byli na příjezdu 18. září 1941 u předsedy vlády Aloise Eliáše, při které došlo k tzv. chlebičkové aféře, po které na následky otravy zemřel Karel Lažnovský. Patřil mezi šest kolaborantů, kteří se snažili získat nějaké pozice ve vládě nebo na jiných důležitých postech v Protektorátu. V redakci Pražského listu zavedl v červenci 1942 výhradně árijský pozdrav, který následně vyžadoval. Jeho horlivost neznala mezí. Mnozí si jeho odchodem do tiskové služby ministerstva školství oddechli.

Šéfredaktorem Poledního listu se po Wernerovi stal v dubnu 1943 Antonín Jaromil Kožíšek. Po svém dosazení Němci do Tempa okamžitě propustil několik redaktorů. Stříbrnému oznámil, že si bude vše řídit sám a nadiktoval si plat 14.000 Kč měsíčně. Poměry v Tempu se výrazně zhoršily. Nový šéf byl podle pozdějších výpovědí redaktorů panovačný, asociační a zlomyslný. Vyhržoval redaktorům Gestapem nebo totálním nasazením. Naopak dělníkům v tiskárně říkal, že až přijdou bolševici, nebude pověšen jen on, ale všichni zaměstnanci tiskárny. Mnohé výhrůžky splnil a řadu lidí vyhodil z práce, mnozí byli opravdu zatčeni a někteří se dokonce dostali až do koncentráku.

V roce 1944 zavedl povinné psaní politických úvodníků u všech redaktorů a změnil tím výrazně charakter Poledního listu. Až příliš šířil proněmecké nadšení a děl víc, než se od něj vyžadovalo. Byl aktivním členem Národního souručenství i Vlajky. Z té dobrovolně vystoupil, ale důvodem byla jeho snaha stát se členem vlády. Usiloval o to, aby se stal ministrem školství a lidové osvěty. Jenže Němci považovali v té době Vlajku už za svoji přítěž a Kožíškovi vůbec nedůvěřovali. Místo ministra nakonec získal Emanuel Moravec, který nechal v roce 1942 rozpustit Vlajku a v roce 1943 je na Moravcův popud zakázána i Národní obec fašistická. Kožíšek byl zatčen hned 5. května 1945 přímo v redakci Poledního listu a uvězněn. Ve svojí výpovědi před Národním soudem tvrdil, že do redakce Poledního listu nenastoupil dobrovolně, ale šlo o příkaz Němců a tiskového odboru, jemuž nemohl odporovat. Soud ho uznal vinným ze zločinu proti státu a odsoudil ho k trestu smrti.

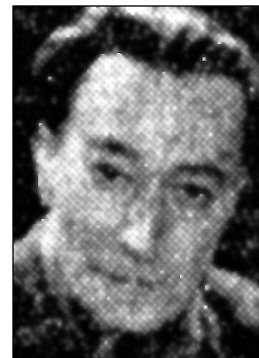
Tempo se potýkalo nejen s problémy na poli redakčním, tlakem nacistů a kolaborantů. Jak šla válka, problémy byly zejména se zásobováním a možnostmi vůbec tisknout. Němci hned na začátku války omezovali zejména české redakce, ale krácení dodávek postihlo úplně všechny. Obrázkový týdeník Hvězda vydávaný Melantrichem dosáhl v roce 1938 nákladu 525.000 ks, ale v roce 1943 jen 200.000 ks. Podobně deník A-Zet klesl z nákladu 130.000 ks na 99.000 ks. Večerní České slovo kleslo z 619.000 ks na pouhých 420.000 ks v dubnu 1940. Deník Telegraf byl zcela zastaven.

Podobným zásahům se neubrání ani podnik Tempo. Klesal nejen náklad, časem se omezoval i počet stránek z důvodu nedostatku papíru, ale došlo i k zastavení několika listů. Už v květnu 1941 došlo k zastavení deníku Expres. V dubnu 1943 skončil i Pražský list a Polední list tak byl jediným, který přežil až do konce války. Poslední Nedělní list se zeleným záhlavím vyšel 29. dubna 1945 a poslední číslo Poledního listu, označené pořadovým číslem 108, vyšlo 6. května 1945.

Němci měli prakticky plně v rukou veškerý tisk v Protektorátu. Dosazovali vybrané osoby do redakcí a obsadili Národní svaz novinářů. Do jeho čela jmenoval Emanuel Moravec v únoru 1942 jednoho z neaktivnějších novinářů, Vladimíra Krychtálka, který byl šéfredaktorem Venkova. Svaz přeměnil v autoritativní organizaci a prosadil nová pravidla. Za člena mohl být přijat jen novinář, který prokázal svůj Árijský původ do třetí generace i ze strany manželky či manžela. Pokud svůj původ neosvědčil, byl vyloučen a nemohl nikde vykonávat povolání novináře. Krychtálek byl mezi prvními zatčenými a nakonec byl odsouzen k smrti a s ostatními byl 22. dubna 1947 popraven.

Češi si během války osvojili zvyk, čtení mezi řádky, který přežíval i v éře komunismu. Legální tisk, stále častěji publikoval oficiální, cenzurou kontrolované články, takže veřejnost zcela ztratila důvěru v pravdivost. Pozorným čtenářům však z textu vysvitla občas drobná zpráva, která v kombinaci s poslechem ilegálního zahraničního rozhlasu mohla pomoci zjistit objektivní analýzu stavu a průběhu války. Zejména aktivističtí novináři se snažili pomocí tisku a rozhlasu ovlivňovat názor obyvatelstva, ale jejich články, přes důležitost obou médií neměly na Čechy prakticky žádný vliv.

Svůj život měla nejen redakce, ale i sama firma Tempo. Vznik Protektorátu znamenal pro všechny firmy několik změn. Jednak to bylo prohlášení o účasti Židů a židovském majetku, přijetí německé verze názvu firmy a s tím související úprava stanov a akcií. Všem změnám se říkalo úprava dřívějších státoprávních poměrů znamenající odstranění bývalé měny Kč a také zmínek o ČSR. Ty firmy, které byly ze změny poměrů nadšeny, je přijaly obratem. Odlišně tomu bylo v Tempu. Návrh změn byl přijat až 5. února 1941 a to po mnoha urgencích ze soudu. Konání valné hromady bylo 31. října 1941 a ke konečnému zápisu došlo až v únoru 1942.

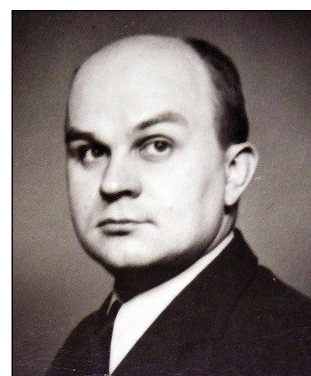
Gustav Dörfel (1891-1947)

Karel Lažnovský (1906-1941)

A.J. Kožíšek (1905-1947)

Jaroslav Stříbrný (1909-1970)

Přestože změna stanov a přijetí nových vzorů akcí bylo schváleno na valné hromadě, k jejich faktické změně nedošlo. Je to patrné na dochovaných akcích, že nebyly ani vyměněny, ani přeznačeny, ale to u řady malých firem bylo běžné. Změny byly přijaty jen úředně, ale reálně ke změně nedocházelo.

Jeden z mála záznamů o hospodaření pochází ze zápisů z konání XII. řádné valné hromady z 28. srpna 1942. Na této valné hromadě byla také projednána poslední změna správní rady, ze které vystoupil František Stříbrný a za něj byla zvolena jeho žena Leopoldina.

V již zmíněné obchodní zprávě za rok 1941 byly sdělovány příznivé výsledky a naplnění výroby i přes přidělový systém, který byl prý zatím dostatečný. Valná hromada také schválila zřízení Nadlešovacího penzijního fondu zaměstnanců, který vznikl usnesením správní rady z 22. prosince 1941. Fond sloužil k penzijním nárokům zaměstnanců, plynoucím ze zákonného pojištění u Všeobecného penzijního ústavu. Na počátku byl z pokladny firmy dotován částkou 470.000 K k tíži zisku podniku. Podle analýzy by si nároky zaměstnanců vyžádaly v dalších letech asi 2.000.000 K, přičemž jen na redaktory připadala asi polovina. Nárok na výplatu peněz z fondu se měl vyplácet nejen v důchodu, ale i v důvodech invalidity nebo úmrtí zaměstnance.

To, že Tempo bylo stále výdělečným, bylo zásluhou obchodního vedení podniku a tiskárny. Když došlo k výpadku v produkci novin, přijímaly se i rozličné jiné zakázky. Nešlo o produkci Tempa, ale jen vytištění zakázek jiných nakladatelů a autorů. Už ve 30. letech zde řada spisovatelů a básníků vydávala svá díla, mezi jinými třeba Josef Svatopluk Machar, Petr Bezruč a další. V roce 1940 byla zahájena éra vydávání edice románových listů „Večery pod lampou“. Zpočátku čísla obsahovala nejen román, ale i recepty, přehled filmových novinek, programy divadel a kin a mnohé další užitečné rady a informace.

Sešity původně vycházely jednou týdně a za cenu 1,50 K a svazek měl asi okolo 50 stran. S vývojem války a hospodářství se cena čísel zvyšovala, ale snižoval se počet stran a snižovala se i frekvence vydání. Už počátkem roku 1942 se omezilo na dvě čísla měsíčně.

rok	čísel	cena/ks
1940	51	1,50 K
1941	53	2,00 K
1942	29	* 2,00 K
1943	26	2,80 K
1944	18	2,80 K

* cena během roku rostla na 2,20 až 2,80 K, pro území Říše byla stanovena na 25 pf.

Vydání byla od počátku průběžně číslována. Poslední sešit č. 177 s názvem „Tvář pod závojem“ vyšel na konci září 1944. Poté byl tisk úředně zastaven v rámci totální mobilizace hospodářství a absolutního nedostatku papíru. V edici vycházely zejména romány pro ženy, které měly navodit pocit klidu a odvrátit nepříjemné prožitky válečných dnů. Titulní stránky byly vždy velmi barevné, z počátku s tváří slavných herců a zpěváků, až časem představovaly spíše kresbu evokující děj románu nebo hlavní hrdinku. Do edice přispívala řada známých autorů. V roce 1940 tu vyšel román „Pošetilá historie“ spisovatelky a herečky Olgy Scheinplugové.

Konec války přišel v květnových dnech 1945. Poslední číslo Poledního listu vyšlo 6. května 1945 s provoláním vojenského velitelství Alex. Pražské povstání a příchod Rudé armády znamenal revoluci. Během ní zemřelo bezpočet českých vlastenců, mnoho, do poslední chvíle se bránících fanatiků, ale také řada nevinných lidí, se kterými se jen někdo vyřizoval účty.

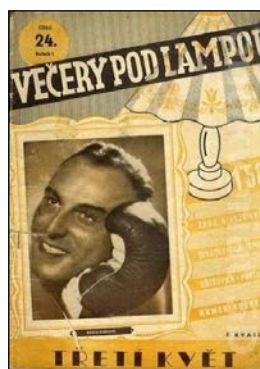
Jiří Stříbrný nebyl kupodivu na seznamu těch, se kterými chtěl nový režim hned skoncovat. Nová prozatímní vláda, která byla ustavena 4. dubna 1945 v Košicích v čele se Zdeňkem Fierlingrem, se od počátku snažila rychle docílit poválečné obnovy státu a jeho struktury. Košický vládní program jasně definoval poválečné směřování politické kultury a směru a znovu obnovení politických stran, tedy jen některých. Za tím účelem vznikla Národní fronta, která umožnila existenci jen stranám do ní zapojených. Mezi stranami, které po válce nebyly záměrně obnoveny, byla řada malých stran a hnutí z okrajů politického spektra, ale také jedna z největších stran, agrární. Její předseda Rudolf Beran byl zatčen a odsouzen na 20 let. Jako mnozí, ani on nepřežil věznění a zemřel 28. února 1954 v Leopoldově.

Už v pátek 18. května 1945 vydal Václav Kopecký, coby ministr informací, vyhlášku o zastavení činnosti všech periodik s výjimkou deníků vydávaných stranami Národní fronty. Strany stojící mimo frontu neměly dovoleno vydávat jakýkoliv tisk. Zastaven tak byl jak agrárnický Venkov, tak i mnohé další deníky, včetně Poledního listu. Výjimku mohly tvořit jen zájmové a společenské organizace, které prokázaly vydávání ve veřejný zájmu. Mnohé dosavadní deníky také změnilly svou grafickou podobu a zejména název. Katolické Lidové listy se změnilly na Lidovou demokracii (v roce 1947 s nákladem 185.000 ks denně), České slovo se změnilo na Svobodné slovo (s nákladem 300.000 ks) a největší pozici obsadilo Rudé právo, které bez změny svého názvu dosáhlo ve stejné období přes 500.000 výtisků denně. V roce 1953 dosáhlo víc jak dvojnásobku.

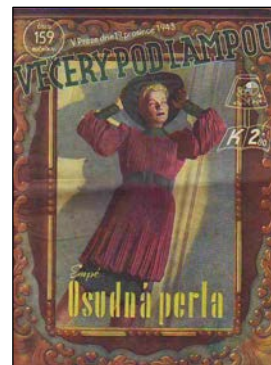
Tiskárna Tempo obsadilo hned v květnu 1945 revoluční „vojsko“ a od 9. května 1945 se tu tiskl obnovený titul Národní osvobození, vydávaný Československou obcí legionářskou. Šéfredaktorem se stal Lev Sychrava. Vznikl tým, zajímavý spor o tiskárnu. Stříbrnému a všem z redakcí byl zakázán přístup do budovy a noví okupanti využívali pro svoji potřebu veškerá zařízení tiskárny Tempo, ale ve svůj prospěch. Zájemců o zavedenou tiskárnu s výkonnými rotačkami bylo víc. Tiskárna byla občas označována i jako „Pokrok“ dříve Tempo. V pozdější znárodnovací vyhlášce se uvádí Tempo akc. spol. - dříve Národní osvobození. Samotná firma Tempo neměla ani vlastní kancelář a tak požádala o změnu sídla na Národní třídu č.20, ale jelikož nezískala souhlas živnostenského referátu magistrátu města Prahy, vzala v listopadu 1945 svoji žádost zpět.

Titulní list s Oldřichem Novým či herečkou Brendou Joyce

Na titulu se objevil i Raoul Schránil nebo Jiřina Šejbalová

Olga Scheinplugová (1902-1968) a titulní list z prosince 1943

Očišťování probíhalo ve všech odvětvích. Očistit redakce a novináře si dal za cíl Svaz českých novinářů, který se ustavil v sobotu 23. června 1945. Předsedou se stal Otakar Wünsch, šéfredaktor tisku Ústřední rady odborů, což už samo o sobě dávalo tušit, kdo svaz ovládnul a jaké bude mít směřování. V rámci svazu byla ustavena očistná komise, která až do března 1946 na svých jednáních vyloučila doživotně 109 redaktorů 40 jich postihla jen dočasným zákazem profese. Podobné komise, ale vznikaly po válce i v Británii nebo USA. Z vyloučených českých novinářů jich bylo 73 osob navrženo soudům k potrestání podle velkého retribučního dekretu. Před Národním soudem jich nakonec skončilo 21 z nich a sedm z nich si vyslechlo trest nejvyšší. Mimo již zmíněných novinářů z Tempa to byly šéfredaktoři A-Zetu Jaroslav Křemen nebo redaktor Rediojournalu Alois Kříž. V nepřítomnosti byl odsouzen šéfredaktor Večerního Českého slova a časopisu Přítomnost Emanuel Vajtauer. Spolupracoval ale s německým Sicherheitdienstem a současně i s britskou tajnou službou SIS, ta mu pomohla v květnu 1945 zmizet z Prahy a ukrýt se někde v zahraničí.

Jiří Stříbrný se počátkem války stáhl z veřejného života a tak nebyl v prvních měsících v hledáčku Národní bezpečnosti. Ve čtvrtek 4. dubna 1946 byl zatčen v bytě svého syna v Praze a odvezen do pankrácké věznice, kde byl zavřen po celou dobu až do zahájení procesu.

Jeho obhájcem se stal brilantní právník JUDr. Kamill Resler. Kromě Stříbrného hájil třeba i bývalého ministra vnitra Richarda Bienerta a další. Nejvýznamnějším případem byla obhajoba ex offio K. H. Franka, kterou mu přímo přikázal ministr spravedlnosti Prokop Drtina. Nikdo se obhajoby kata českého národa nechtěl ujmout, ale někdo ho obhajovat musel. Přes slova o velké účtě, kterou si vyslouží od veřejnosti se dočkal jen ponižování a pohrdání. Přesto se svou stavovskou ctí hájil všechny své klienty. Po únoru 1948 mu byla další činnost znemožněna a hrozilo mu i zatčení. Skončil jako knihovník s důchodem 30 Kč měsíčně.

Spoluvězní, rodina i Resler s nadějí tvrdili Stříbrnému, že jeho uvěznění je jen dočasné v souvislosti s květnovými volbami v roce 1946 a že bude propuštěn. Tomu nasvědčovalo, že dlouhé týdny nebyl ani vyslýchán. Až v předvečer procesu mu byla doručena obžaloba. Na padesáti stranách se žaloba věnovala převážně jeho předválečné činnosti, takže vlastní obvinění bylo jen na 13 stranách. Žaloba byla neuvěřitelně děravá a opírala se o domněnky či nepřilži podložené hypotézy. Proces byl zahájen o deváté hodině ranní v pátek 3. ledna 1947. Soud se soustředil na Stříbrného činnost před rokem 1938 v Národní Lize a na působení v Tempu. Vyslechnuto bylo víc než 100 svědků, mezi jinými jeho redakční kolegové, rodina a mnozí další. Stříbrný a jeho obhájce argumentovali tím, že Němci považovali Stříbrného vliv v redakci za nežádoucí a neměl do redakce přístup. Jak doslova uvedl: „*Stydl jsem se za obsah listu pro jeho aktivistickou tendenci, ale byl jsem proti tomu, podle mého názoru, bezmocný.*“ Pravdou je, že nechtěl docílit zákazu vydávání novin a proto volil pro tiskárnu menší zlo, aby udržel firmu i noviny při životě. Po celou dobu války se mu podařilo trvale udržet zaměstnanost více než 300 osob, kteří mohli být totálně nasazeni. Bohužel v redakci bylo vytvořeno nepřijemné prostředí, které působilo na širokou veřejnost ve vydaných člancích.

Hlavní část obžaloby směřovala zejména proti článkům, které Stříbrný napsal. Šlo o tři skupiny textů. Protizidovské, profašistické a protibenešovské. U soudu byly čteny desítky různých článků z let 1938-1939. Přestože většina byla z doby před Mnichovem a tedy nepatřila do období, které zákon nazýval dobou zvýšeného ohrožení republiky, bylo jimi argumentováno. Soud podle dekretu posuzoval osoby podle jejich chování po 21. květnu 1938 i přestože se nedopustily trestných činů.

Přes návrh výslechu stovky svědků navržených obhajobou, byli připuštěni jen pouzí dva svědci. Přes mnohé, do té doby shromážděné výpovědi v Stříbrného prospěch, nemohl zapřít určité skutky ze své minulosti, které mu přitěžovaly. Ač nestál Stříbrný poprvé před soudem, nebyl schopen domyslet dopad Národního soudu, který byl soudem trestním i tzv. soudem čestným a proti jehož výroku nebylo možné odvolání. Ty soudy, které kdysi absolvoval byly zcela jiné, doba se změnila.

Předsedou soudu byl vrchní soudní rada JUDr. Jan Kaplan. Stříbrný od počátku protestoval proti složení jeho přísedících. Mezi nimi byl např. redaktor Rudého práva dále MUDr. Zdeňka Nedvědová, dcera ministra Zdeňka Nejedlého a nebo bývalý redaktor německy psaného prohradního deníku Prager Tagblatt Franz Sachs.

Po celou dobu procesu, vycházely v novinách články s komentáři o tom, že padne nejvyšší trest. Obhájce Kamill Resler žádal zproštění viny ve všech bodech žaloby pro nedostatek důkazů. K vynesení rozsudku došlo v sobotu 18. ledna 1947. Do sálu chtělo vstoupit přes 1.800 lidí, ale kapacita síně omezila počet vydaných vstupenek, který uspokojil jen 500 z nich. Byly uzavřeny i chodby soudu, ale zájem byl obrovský. Rozsudek o 45 stranách byl vynesen v 11.45 hod. a zněl: doživotí.

Po vynesení rozsudku padla jeho žena do mdlob. Syn Jiří vyskočil a vykřikl „*Vrahové!*“, obrátil se k otci a pronesl: „*Táto, my ti zůstaneme věrni, my v Tebe věříme. Ať žije Československá republika, ale spravedlivá!*“ Za tato slova byl sám zatčen a začalován pro urážku soudu.

Jako odsouzenému podle retribučního dekretu, byl Jiřímu Stříbrnému veškerý majetek včetně vily a akcií konfiskován. Proto se krátce po jeho odsouzení začali legionáři zajímat o majetkové poměry v Tempu. Byl tu nedořešený vztah, obsazené tiskárny. Dopisem s prosbou o pomoc se dokonce obrátili na prezidenta Beneše. Kritizovali vzniklou situaci, že druhou polovinu akcií stále vlastní František a že rodina Stříbrných je stále zapsána ve správní radě či má právo prokury ve firmě.

Po vynesení rozsudku bylo třeba vymazat Jiřího Stříbrného z firmy, jako trestaný nesměl v orgánech firmy působit, proto 5. června 1947 zasedla správní rada, která projednala rezignace dosavadních prokuristů firmy a to Jiřího Stříbrného staršího i mladšího a Václava Bartuška, bývalého zaměstnance, který již opustil firmu. Měsíc na to, 15. července 1947 byla svolána mimořádná valná hromada, která přijala nové znění stanov, rušící německý název a zápisy z doby nesvobody, podle zákona č.200/1946 Sb.. Znova se tedy měnila podoba akcií, zavádělo se nové označení měny Kčs a další obdobné změny. Fakticky byly akcie již téměř dva roky uloženy v povinné úschově a akcionáři disponovali jen přihláškami ukládající akcie do úschovy.

Vynesení rozsudku smrti soudem nad novináři

Jiří Stříbrný u soudu v roce 1947 (archiv rodiny)

Dr.Kamill Resler (1893-1961)

Zápis jako takový, není dochován, ale změny podle něj byly provedeny 2. ledna 1948. Byl to zcela poslední krok, který stávající představenstvo v té době provedlo. Samotný archiv Tempa také zmizel v propadlišti času a byl částečně zničen už během let 1945-1948, aby se ztížila situace pro dohledání majetku pro případ, že by se měla tiskárna vrátit do rukou Stříbrných.

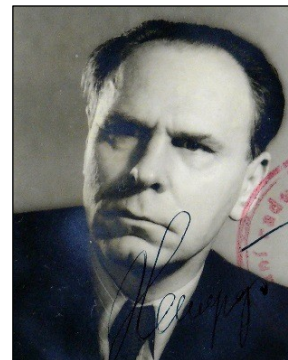
Přišel vítězný únor a převzetí veškeré moci do rukou komunistů. Už 10. března 1948 vydal Zemský národní výbor v Praze výměr, kterým do podniku Tempo ustanovil národní správce. Těmi byli jmenováni František Papež, Bedřich Hampejs a František Dostál. Důvodem zavedení správy bylo zajištění podniku z důvodu ohrožení plynulého chodu výroby a hospodářského života. Zavedení bylo vzhledem k stávajícímu nebezpečí prodlení provedeno tzv. ve veřejném zájmu. Role dočasných národních správců byla záhy změněna na kumulativní národní správu, podle vyhlášky ministerstva informací č. 667 z 12. dubna 1948. Ta byla zavedena do všech tiskáren jako přípravný orgán pro znárodnění veškerého grafického průmyslu. To se provedlo záhy. Zákon č.123/1948 Sb. o znárodnění polygrafických podniků schválený parlamentem 5. května 1948 znárodněval všechny podniky zpětně k 1. lednu 1948. Ke stávajícím správcům bylo jmenování dalších pět, většinou z oboru, jako ředitel vydavatelstva Práce Hampejs.

Jenže situace okolo tiskárny Tempo nebyla tak jednoduchá. Zavedení národní správy bylo učiněno do firmy, ale tiskárnu měli v rukou legionáři z Národního osvobození. Ti vydávali svoje noviny do února a poté se také stali nepohodlnými. Tempo bylo nakonec znárodněno vyhláškou ministerstva informací a osvěty č.2289/1948, spolu s dalšími 66 většími tiskárnami. Majetková podstata však zůstala téměř dva roky bezprizorní. Až vyhláškou 1082/1950 ze dne 8. března 1950 byly zřízeny Středočeské tiskárny, národní podnik, kterým byla uvedena majetková podstata začleněna, opět zpětně k 1. lednu 1950. To se už pomalu chystala další reorganizace. Na konci prosince 1953 zřídilo ministerstvo národní obrany vlastní podnik „Naše vojsko, tiskárna, národní podnik“, kterému přidělil dům v Jungmannově ulici včetně původní tiskárny. Ta zde fungovala do 90. let, kdy nástupnický státní podnik pomalu směřoval k úpadku a vyhlášení konkursu. Tiskárna zde už dávno není. Celý dům byl developerem zmodernizován, dostavěn a prostory jsou pronajímány. Sídli tu banka, advokáti a zastoupení Evropské unie.

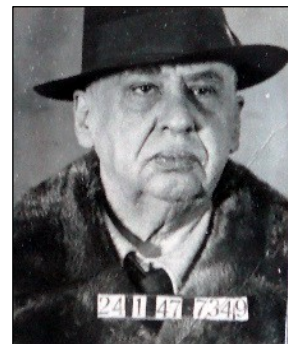
Jiří Stříbrný doplatil na svoje postoje a povahu, kterou si dokázal za svého života vybudovat mocné a mstivé nepřátele, kteří mu vrátili jeho díl plnou měrou. Často stál na hraně, možná ve snaze vyniknout si nakonec sám přitížil, ale vždy zůstal hrdým mužem 28. října. Byl jedním z mála politiků, mající smysl pro politickou hru. Po rozsudku hrdě odmítl požádat o milost z rukou prezidenta Beneše. K jeho nástupcům se dvakrát pokusil obrátit, ale bezvůle. V posudku věznic z roku 1953 se uvádí, že nejeví valného zájmu o politickou literaturu a dává jasně najevo nesouhlas s dnešním zřízením a pro svůj původ a závažnost spáchaných činů není hoden udělení milosti. Stal se jen číslem ve vězeňském oblečení. Trest nastoupil 24. ledna 1947 v Borské věznicí, v únoru 1949 byl převezen na Mírov a nakonec byl od července 1953 na Ilavě. Pro špatný zdravotní stav byl umístěn do ústavní nemocnice, kde týden po svých 75. narozeninách na následky srdeční vady a sešlosti v pátek 21. ledna 1955 v 10 hod. zemřel. Pohřben byl ve společném hrobě věznic jako vězeň č.7285.

Vězení neunikl ani František Stříbrný, ale ten byl souzen až po únoru 1948 ovšem jako nepřítel lidu a kapitalista. Ke konci života pracoval v zahradnictví a zemřel 2. srpna 1966. Jeho žena Leopoldina ho přežila o plných 28 let a zemřela na konci ledna 1994.

A podnik Tempo? Ten jakoby zmizel do propadlišti času, ale přesto tu jsou po něm dodnes stopy. Je tu ulice „U družstva Tempo“ na Lhotce, obnovené názvy jako Večery pod lampou či deník Expres ožily v rukou jiných vydavatelů počátkem 90. let, aby navázaly na tradici těchto jmen. Jména využil i režisér Václav Vorlíček v roce 1970 ve svém filmu „Pane, vy jste vdova!“, kde astrolog Stuart Hample pracuje jako redaktor Tempa. Stejně tak nejnovější seriál „Reportérka“ pracuje se jménem vydavatelství Tempo a deník Expres. A ani minulý režim neodsuzoval všechny praktiky vydavatelství Tempo. Aby oživil zájem o čtení novin, začal od 1. dubna 1955 vydávat první socialistický večerník „Večerní Praha“, který měl čtenářům přinášet nepolitické, spíše odlehčené zprávy lokálního charakteru. Navíc to byl dlouhá léta jediný list, rozšiřovaný v Praze prostřednictvím kamelotů. Deník měl dvoubarevný titulok a vydával ho Městský výbor KSČ spolu s orgánem UV KSČ. Sice nešlo o bulvární tisk, ale v řadě znacích si byl tento oblíbený večerník podobný s tituly vydávanými kdysi v podniku Tempo.

Bedřich Hampejs (1899 - ..?)

Poslední foto z nástupu trestu

Král Oskar XV. (František Filipovský) si čte Tempo před operací ruky na klinice profesora Sommera (FSB, 1970)

Rudolf Píša

Použitá literatura z knihovny MCP:

Ročenky Industrie Compass a Compass Financial Jahrbuch 1901-1944
Ročenka ryze české knihtiskárny Melantrich ve Vídni, 1908
Libor Vykoupil: Jiří Stříbrný, portrét politika, 2003
Končelík, Večeřa, Orság: Dějiny českých médií 20. století, 2010
Bednařík, Jirák, Kópplová: Dějiny českých médií od počátku do souč., 2011
Šalda: Budování tisku za Rakouska, ČSR a jeho obrana za něm. okupace, 2001
Vilém Škvor: Jak se dělá polední list, 1933
Archivní materiály:
SOA Praha, fond KSO Praha, spis B XVIII 380, Dr. XXXVII 40
NA ČR, fond Policejního ředitelství Praha, osobní spisy a přihlášky
NA ČR, správa Sboru nápravné výchovy, osobní spis vězně J. Stříbrného
Archiv rodiny Františka Stříbrného (foto ze soudů a pivní láhev z Černigova)

Veškeré exponáty pocházejí ze sbírek Muzea cenných papírů. Použity kusy: A0876, A1425, T4410, T7574, T8193, nezpracované sbírky - dobové fotografie: parlament ČSR, Praha v říjnu 1918, Beneš, Švehla. Sběrka novin: České Slovo, Pražský list, Polední list Nedělní list, Pondělní list, Expres, Šejdrem, Telegraf Originály akcí B014, B343, B391, B431, B433 – SOA Praha, sbírka akcí
Ostatní fotografie a dobové materiály:
Pohlednice Ovenecké ulice v Praze poskytl Roman Kučera
Pohlednice hotelu u Libuše v Rokycanech poskytla PhDr. Hana Hrachová
Archiv hl. m. Prahy: Jungmannova č.p. 745-II, rok 1928, sign. I 11171
Fotografie osob: NA ČR, fond Policejního ředitelství Praha
Fotografie z rodinného archivu Jiřího Onyskova, Kanada
Ostatní fotografie: Otevřená encyklopedie Wikipedie a osobní archiv autora
Veřejné zdroje: www.hotel-imperial.cz, www.genealogie.cz, www.rupivo.ru

Zvláště děkuji za pomoc na tomto čísle paní Jitce Prajzlerové (NA ČR), PhDr. Aleně Šimánkové (NA ČR), PhDr. Haně Hrachové (SOKA Rokycany), Miroslavě Příkrylové (AHMP), rodině Jiřího Stříbrného, Leopoldině Caldové a všem ostatním, kteří napomáhali při přípravě a hledání archivních i fotografických materiálů.

AKCIE
NA JMÉNO

pro Vaši společnost

NABÍZÍ V NEJVYŠŠÍ KVALITĚ
JAKOŽ I TISK DALŠÍCH CENIN

DOKUMENTAČNÍ
AKCIOVÁ SPOLEČNOST

POD VILAMI 13, PRAHA 4
WWW.DAS-MCP.CZ
DAS@DAS-MCP.CZ
+420 603 545 901

**ZASLÁNÍM I DROBNÉ ČÁSTKY PŘÍSPĚJETE
K VYBUDOVÁNÍ MUZEA A JEHO OTEVŘENÍ**

**MUZEUM
CENNÝCH PAPÍRŮ**
NADAČNÍ FOND

DĚKUJE
ZA VÁMI UDĚLENOU
PODPORU

369 000 369 / 2010
NADAČNÍ KONTO U FIO BANKY, a.s.

NADAČNÍ KONTO

369 000 369 / 2010

Fio banka, a.s.